

Saša Čorboloković
Valentina Gavranović

PRAVOPIS U KONTRASTU

UNIVERZITET SINGIDUNUM

Saša S. Čorboloković
Valentina M. Gavranović

PRAVOPIS U KONTRASTU

Sličnosti i razlike između pravopisa
srpskog i engleskog jezika

Prvo izdanje

Beograd, 2024

PRAVOPIS U KONTRASTU – sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika

Autori:

dr Saša S. Čorboloković
dr Valentina M. Gavranović

Recenzenti:

dr Jelica Živanović
dr Ana Tripković

Lektor:

dr Biljana Nikić

Izdavač:

Univerzitet Singidunum
Danijelova 32
www.singidunum.ac.rs

Za izdavača:

dr Milovan Stanišić

Priprema za štampu:

Miloš Višnjić

Dizajn korica:

Aleksandar Mihajlović, msr

Godina izdanja:

2024.

Tiraž:

500

Štampa:

Caligraph, Beograd

ISBN: 978-86-7912-825-6

Copyright:
© 2024. Univerzitet Singidunum
Izdavač zadržava sva prava.
Reprodukcija pojedinih delova ili celine ove publikacije nije dozvoljena.

Sadržaj

Reč autora	1
Uvod – kontrastivna lingvistika	3

PRVO POGLAVLJE

1. Pravopis (ortografija)	9
1.1. Pravopis srpskog jezika	10
1.1.1. Struktura i osnovne smernice za upotrebu <i>Pravopisa srpskoga jezika</i>	13
1.2. Pravopis engleskog jezika	15
1.2.1. Istorijski razvoj pravopisa engleskog jezika i pregled referentnih izvora pravopisnih normi	15
1.2.2. Vodiči za pisanje na engleskom jeziku	17
1.3. Razlike između srpskog i engleskog pravopisa	18
1.4. Proverite svoje znanje	19

DRUGO POGLAVLJE

2. Veliko i malo slovo	29
2.1. Pisanje velikog slova u srpskom jeziku	29
2.1.1. Pisanje malog slova u srpskom jeziku	31
2.2. Pisanje velikog slova u engleskom jeziku	32
2.3. Razlike u pisanju velikog slova u srpskom i engleskom jeziku	34
2.4. Proverite svoje znanje	36

TREĆE POGLAVLJE

3. Interpunkcija	47
3.1. Interpunkcija u srpskom jeziku	47
3.1.1. Upotreba tačke	48
3.1.2. Upotreba upitnika	49
3.1.3. Upotreba uzvičnika	49
3.1.4. Upotreba zapete	50
3.1.5. Upotreba dve tačke	51
3.1.6. Upotreba tačke sa zapetom	52
3.1.7. Upotreba crte	53
3.1.8. Upotreba crtice	54

3.1.9. Upotreba navodnika	54
3.1.10. Upotreba apostrofa	55
3.1.11. Upotreba tri tačke	55
3.1.12. Upotreba zgrade	56
3.1.13. Upotreba kose crte	56
3.1.14. Upotreba interpunkcijskih znakova u nezavisnosloženim rečenicama	57
3.2. Interpunkcija u engleskom jeziku	58
3.2.1. Upotreba tačke	59
3.2.2. Upotreba upitnika	60
3.2.3. Upotreba uzvičnika	61
3.2.4. Upotreba zapete	61
3.2.5. Upotreba dve tačke	63
3.2.6. Upotreba tačke sa zapetom	64
3.2.7. Upotreba crte	64
3.2.8. Upotreba crtice	65
3.2.9. Upotreba navodnika	65
3.2.10. Upotreba apostrofa	67
3.2.11. Upotreba tri tačke	68
3.2.12. Upotreba zgrade	68
3.2.13. Upotreba kose crte	69
3.2.14. Upotreba interpunkcijskih znakova u nezavisnosloženim rečenicama	69
3.2.15. Nedoslednosti i varijacije u upotrebi interpunkcijskih znakova	70
3.3. Sličnosti i razlike u upotrebi interpunkcije u srpskom i engleskom jeziku	71
3.4. Proverite svoje znanje	74

ČETVRTO POGLAVLJE

4. Skraćenice (abrevijature)	87
4.1. Skraćenice u srpskom jeziku	87
4.1.1. Klasifikacija skraćenica	88
4.1.1.1. Proste skraćenice	88
4.1.1.2. Složene skraćenice (verzalne skraćenice, akronimi)	90
4.1.2. Čitanje skraćenica	92

4.1.3. Pisanje stranih verzalnih skraćenica	93
4.1.4. Skraćenice kao deo tvorbe reči	93
4.1.5. Tehničke skraćenice	93
4.1.6. Skraćenice od vlastitih imena	94
4.2. Skraćenice u engleskom jeziku	94
4.2.1. Klasifikacija skraćenica prema postanku	95
4.2.2. Pravila skraćivanja reči	96
4.2.3. Upotreba skraćenica	97
4.2.3.1. Opštepoznate skraćenice	98
4.2.3.2. Skraćenice specifične za određene profesionalne oblasti	98
4.2.3.3. Skraćenice koje se koriste u komunikaciji na društvenim mrežama i u tekstualnim porukama	100
4.2.3.4. Skraćenice u akademskom pisanju	100
4.3. Razlike između skraćenica u srpskom i engleskom jeziku	101
4.4. Proverite svoje znanje	102
 PETO POGLAVLJE	
5. Digitalni pravopis	115
5.1. Veliko i malo slovo u kucanju	116
5.2. Beline/razmaci (engl. <i>space</i>) u kucanju	118
5.3. Tipovi slova	119
5.4. Dodatni komentari	120
5.5. Proverite svoje znanje	122
 Rešenja vežbanja	 129
Literatura	157
Biografije autora	162

„Sledeći jedno poređenje Ferdinanda de Saussurea, utemeljivača moderne lingvistike, isto kao što šahovska tabla i figure nisu dovoljne da bi se valjano igrao šah, ukoliko se ne znaju pravila koja propisuju kretanje svih pojedinačnih figura, tako je i valjano kretanje pravopisnih figura nemoguće bez poznavanja – i primenjivanja – pravopisnih pravila.”

Tvrtko Prčić, univerzitetski profesor i lingvista

Reč autora

Teorijsko pravopisno znanje i praktična obučenost korisnika jednog jezika za njegovu primenu u svim oblicima pisanog izražavanja čine suštinu jezičke ortografske norme. Nažalost, u primeni pravopisnih pravila srpskog i engleskog jezika u pisanom izražavanju (i u kucanju) vrlo često se nailazi na poteškoće i greške, čak i na akademskom nivou. Sve više je hibridnih pravopisnih primera i u formalnim oblicima ophođenja (pisma, imejl-poruke, pitanja tokom predavanja), i u radovima, esejima i prevodima studenata. Ukrštanjem pravila iz ova dva jezika stvara se pseudonorma, širi se i polako postaje uobičajena. Zbog toga je namera autorâ da teorijskim i praktičnim kontrastiranjem pravopisa ukažu na različita pravopisna rešenja u engleskom i srpskom jeziku i time doprinesu njihovom boljem razumevanju i razgraničavanju, razvijanju kritičkog mišljenja, smanjivanju grešaka, kao i osposobljavanju studenata za pravilnu upotrebu pravopisa shodno jeziku koji koriste.

Uzete su tri ključne pravopisne oblasti: veliko i malo slovo, skraćenice i interpunkcija i dati su tipični primeri u kojima su registrovane najčešće greške. Poslednji deo je posvećen pravilima digitalnog pravopisa, koji je danas neizostavni deo pismenosti. Na početku ove knjige, pre detaljnog opisa samih pravopisnih oblasti, daje se kraći osvrt na pravopis u srpskom i engleskom jeziku, i ukazuje se na brojne sličnosti i razlike. Svako poglavlje sadrži uvod, koji čine sažetak i ključne reči, zatim teorijski pregled u srpskom i engleskom jeziku, osnovne razlike i pitanja za samostalnu proveru znanja. Pitanja su zatvorenog ili otvorenog tipa, a zasnovana su na predmetnoj individualnosti, međupredmetnoj korelaciji, učenju otkrivanjem i učenju na greškama. Pitanja treba da omoguće bolje razumevanje pravopisa, pomognu u usredsređivanju na ono što je bitno, doprinesu lakšem povezivanju pravopisnih rešenja u srpskom i engleskom jeziku i motivišu i za samostalno traganje za odgovorima i razrešenjem nedoumica prilikom pisanja ili prevoda.

Želja nam je da ovaj udžbenik bude funkcionalan i koristan studentima kao vodič za bolje i lakše učenje pravopisnih pravila i sticanje trajnog i funkcionalnog znanja iz pravopisa. Pored toga, nadamo se da će knjiga biti naš mali doprinos pravopisnoj tematici koja je kontrastno nedovoljno osvetljena i često opisivana kao problem, ali bez konkretnih primenljivih predloga i primera za rad u nastavnoj praksi.

Autori

„U tom smislu, bilo kakva analiza engleskog jezika prema srpskom (ili bilo kojem drugom), ili srpskog jezika prema engleskom, ne može da zaobiđe činjenicu da ova dva jezika raspolažu različitim, ali uporedivim, pravilima sistema i principima upotrebe, koje je neophodno posmatrati u svetlu svakodnevnih međusobnih kontakata srpskog jezika i kulture s engleskim jezikom i anglofonim kulturama.”

Tvrtko Prčić, univerzitetski profesor i lingvista

UVOD – KONTRASTIVNA LINGVISTIKA

Kontrastivna lingvistika izdvaja se kao posebna lingvistička disciplina sredinom XX veka, kao odgovor na potrebu da se sistemi dvaju ili više jezika porede u datom vremenskom trenutku, sinhronijski, i uoče sličnosti i razlike koje će pomoći prilikom boljeg razumevanja jezika na svim nivoima i pronalaženja adekvatnih i tačnih prevodnih ekvivalenata. Prilikom poređenja dvaju jezika osvetljavamo i bolje razumemo različite aspekte jezičkih sistema i uočavamo elemente koji se razlikuju, a koji, usled nedovoljnog poznavanja jednog ili drugog jezika, mogu da dovedu do čestih grešaka u upotrebi.

U okviru kontrastivne lingvistike mogu se izdvojiti sledeće oblasti: kontrastivna analiza, teorija prevođenja i analiza grešaka, koje su komplementarne i doprinose boljem sagledavanju razlika i sličnosti između jezika (Đorđević, 2000). Kontrastivna lingvistika i discipline koje se u okviru nje razvijaju imaju pre svega praktičnu svrhu, jer uočavanjem, rasvetljavanjem i objašnjenjem sličnosti i razlika između dvaju ili više jezika:

1. podstičemo uspešnije učenje stranog/drugog jezika i savladavanje elemenata na svim jezičkim nivoima koji su drugačiji, zahtevniji i problematičniji;
2. doprinosimo kvalitetnijem, preciznijem i tačnijem prevodu u oba smera – s maternjeg/prvog jezika na drugi/strani, i obrnuto, na svim jezičkim nivoima (Janić i Stamenković, 2022).

Poređenjem jezika bave se ne samo lingvisti već i mnogi koji koriste dva ili više jezika i uočavaju neke sličnosti i razlike. Usled dominacije i prodiranja engleskog jezika u sve društvene sfere u XXI veku, uočavamo preuzimanje brojnih jezičkih elemenata, posebno u medijima i svakodnevnoj komunikaciji, koji se često neselektivno, a i pogrešno, koriste u srpskom jeziku. Takođe se neretko dešava da ovi uticaji deluju u negativnom smeru tako što narušavaju normu srpskog jezika stvarajući pseudonormu. O uticajima engleskog jezika na srpski mnogo se govori i piše u poslednje vreme i ti uticaji se uglavnom opisuju u okviru leksikologije. Ipak, lingvisti se bave znatno širim uticajima koji zahvataju sve jezičke nivoe, u oba smera, ističući da „ova dva jezika raspolažu različitim, ali uporedivim, pravilima sistema i principima upotrebe koje je neophodno posmatrati u svetlu svakodnevnih međusobnih kontakata srpskog jezika i kulture s engleskim jezikom i anglofonim kulturama” (Prčić, 2019: 14). Tvrtko Prčić ističe važnost izučavanja sličnosti i razlika, kao i uticaja jednog jezika na drugi, u okviru jezičkih i kulturnih kontakata, i uvodi pojam kontaktno-kontrastivne lingvistike, koja spaja principe kontrastivne i kontaktne lingvistike.

Nakon višegodišnjeg iskustva u radu sa učenicima i studentima na svim obrazovnim nivoima, sagledavanja upotrebe srpskog i engleskog jezika u nastavi, čestih grešaka i nedoumica koje se javljaju, autori ovog rukopisa započeli su istraživanje jedne važne jezičke oblasti – pravopisa. Autori su analizirali na stotine testova sa zadacima čiji je cilj bio da se istraži u kojoj meri ispitanici (učenici osnovnih i srednjih škola, kao i studenti koji izučavaju engleski jezik i književnost i koji se na osnovnim studijama u velikoj meri bave prevodom i pisanjem) pravilno koriste veliko i malo slovo, skraćenice i interpunkciju u srpskom i engleskom jeziku. Rezultati istraživanja objavljeni su u naučnim radovima: *Komparativno-kontrastni pristup upotrebi velikog slova u srpskom i engleskom jeziku* (Gavranović i Čorboloković, 2022), *Komparativno-kontrastivna analiza upotrebe interpunkcijskih (i pravopisnih) znakova u srpskom i engleskom jeziku* (Čorboloković i Gavranović, 2024) i *Poznavanje pravila pisanja nekih normiranih skraćenica u prevodu sa engleskog na srpski jezik* (Gavranović i Čorboloković, 2024)¹. Rezultati istraživanja ukazuju na česte greške koje učenici prave, a analiza grešaka osvetljava razlike koje postoje između upotrebe u datim pravopisnim oblastima, kojima treba posvetiti posebnu pažnju.

Ova knjiga nastala je kao odgovor na savremenu upotrebu jezika u pisanju, s posebnim osvrtom na pisanje u digitalnom okruženju, u skladu sa vremenom u kojem se odvija, digitalnom erom i potrebama učenika, studenata i korisnika jezika uopšte. Oslanjajući se na relevantnu literaturu o kontrastivnoj lingvistici, pravopisnim oblastima oba jezika, rezultatima sopstvenih istraživanja i višegodišnjeg nastavnog, prevodilačkog i lektorskog iskustva, autori u ovoj knjizi nastoje pružiti analizu pravopisnih oblasti koju karakteriše komparativni, integracijski, kontrastivni i kontakti pristup upotrebe srpskog i engleskog jezika.

¹ U trenutku izdavanja ove knjige, rad je u pripremi za objavljivanje.

PRVO POGLAVLJE

Prvo poglavlje se bavi opštim određenjem pravopisa, osnovnim kriterijumima klasifikacije i karakteristikama pravopisa u srpskom i engleskom jeziku. Navode se osnovne razlike (tip, istorijski razvoj, način organizovanja i predstavljanja pravopisnih oblasti i pravila, broj pravopisnih tema i pravopisna rešenja, izdavač) i relevantna literatura koju je moguće konsultovati pri pisanju na oba jezika i prevodu u oba smera – sa engleskog na srpski i sa srpskog na engleski jezik. Ovo poglavlje donosi osnovne i neophodne informacije, koje su preduslov pravilnog pisanog izražavanja i nesmetane primene pravopisnih pravila shodno jeziku i konkretnoj potrebi.

Ključne reči: pravopis, engleski jezik, srpski jezik, pravila, pravopisne oblasti, literatura.

PRAVOPIS

1. PRAVOPIS (ORTOGRAFIJA)

Termin *pravopis* je kalk², prevodna pozajmljenica grčkog termina *ortografija* (grč. *orthographia*, od *orthos* – *ispravno* i *grapho* – *pismo*). Pravopis predstavlja skup pravila kojim se uređuje pisana upotreba jednog jezika. „Osnovu svakog pravopisa čine pravila za pisanje glasova, reči i znakova za razdvajanje rečenica i rečeničnih delova” (Dešić, 2015: 7). *Pravopis* je posebna štampana knjiga, normativni priručnik sa opisanim pravilima i rečnikom.

Pravopis je stvar konvencije, tj. dogovora jezičkih stručnjaka, ali je njegova primena obavezujuća. Step en poznavanja i primene propisanih pravopisnih pravila u praksi odražava i nivo obrazovanosti, kulture i pismenosti svakog društva i svakog pojedinca u njemu. Pravopis nije zatvoren sistem i promene u pravopisu treba da prate promene u jeziku i potrebe korisnika. Takođe, svako novo i drugačije rešenje koje se predlaže opravdano je samo ako je bolje od trenutnog i služi kao svojevrsno pojašnjenje nečega što je bilo nedovoljno jasno ili pak uopšte nije bilo obuhvaćeno pravopisom (novi primeri, ređe cela tema), te stoga predstavlja dopunu, novinu koja će olakšati i unaprediti pisanje.

U lingvističkim pojmovnicima i leksikonima mogu se sresti različiti kriterijumi za klasifikaciju pravopisa i izdvajanje zasebnih tipova (način beleženja fonema grafemama, namena, samostalnost, obim, upotreba...).

1. Princip beleženja fonema grafemama uzima se kao jedan od osnovnih kriterijuma i u klasifikaciji pravopisa. Kako alfabetsko pismo može biti fonološko i nefonološko, pravopisi se mogu podeliti na *fonološke* i *nefonološke*. Svaki fonološki pravopis se zasniva na principu *jedna fonema – jedna grafema*, što znači da jednoj pojedinačnoj fonemi odgovara uvek ista grafema u pisanju. Nefonološki pravopis, kao i pismo, podrazumeva da se jedna fonema ne beleži uvek dosledno istom grafemom ili se pak fonema beleži pomoću više grafema. Činjenica je da idealni zahtev *jedna fonema – jedna grafema*, koji je u osnovi fonološkog pravopisa, jeste teško u potpunosti ostvariti, ali se može očekivati njegova prisutnost u velikoj meri.
2. Prema tome da li pravopis prenosi nekadašnji izvorni oblik, čuva sastav reči od kojih je ona nastala ili ne, razlikuju se *etimološki* i *fonološki* pravopis.³ Za etimološki pravopis se ponekad kao sinonimni termini koriste i *korenski*, *tradicionalni*, *istorijski* jer se njima odražava starije stanje u jeziku.

² Ovo su *domaće reči nastale po stranoj licenci* (Klajn, 2007: 150–153). O terminu v. šire i u: Nikolić i sar. (2023: 313–314). O samoj ortografiji uopšte govore i Subotić i sar. (2012: 18–26).

³ Ovo je najčešća i najraširenija klasifikacija pravopisa u srpskoj ortografskoj naučnoj i udžbeničkoj literaturi.

U upotrebi je i termin *morfonološki pravopis*, čijom se primenom čuva fonemski sastav pojedinačnih morfema.

3. Pravopisi se mogu klasifikovati i na osnovu namene: *lingvistički* i *pedagoški*. Lingvistički pravopisi su napisani naučnim stilom za jezičke stručnjake i obimniji su. Pedagoški pravopisi se pišu naučno-popularnim stilom, manjeg su obima, a namenjeni su školama i široj obrazovnoj publici (Dešić, 2015: 7). S tim u vezi može se govoriti o *akademskom* i *školskom* izdanju pravopisa.
4. Na osnovu samostalnosti, pravopisi mogu biti *samostalni* i *aneksni*. Samostalni pravopisi se izdvajaju u vidu zasebne knjige, priručnika, dok su svi aneksni pravopisi deo neke veće celine: udžbenika ili rečnika u vidu navođenja osnovnih pravila određenih pravopisnih tema.
5. Sa razvojem savremenih informacionih tehnologija i upotrebom interneta sve više se govori i o *klasičnom (standardnom)* i *digitalnom pravopisu*. Klasični pravopis je pravopis koji propisuje pravila pisanog jezika, a digitalni pravopis se vezuje za njegovu upotrebu u digitalnom okruženju. Ako klasični pravopis čini elementarnu pismenost, digitalni pravopis predstavlja sastavni deo digitalne pismenosti. On podrazumeva uređivanje teksta u elektronskim dokumentima, tj. pravilno kucanje teksta. To su zapravo pravila stavljanja razmaka između reči i kucanja interpunkcijskih znakova koje pri pisanju svako usvaja i primenjuje automatski, a pri kucanju često izostavlja iz nemara, nenaviknutosti ili neznanja.

Navedeni kriterijumi nisu jedini, ali su najčešći i svakako su prilagođeni ovom udžbeniku radi lakšeg uočavanja sličnosti i razlika između srpske i engleske ortografije.

1.1. PRAVOPIS SRPSKOG JEZIKA

Pravopis srpskog jezika je deo normativne lingvistike. U njegovoj izradi učestvuju eminentni stručnjaci i lingvističke institucije. Koncipiran je kao samostalni priručnik sa deskriptivnom, normativnom i edukativnom funkcijom. On je u osnovi fonološki (uređen prema fonološkom principu *jedna fonema – jedna grafema*, reči se pišu onako kako se izgovaraju) sa morfofonološkim elementima (primeri gde se čuva morfemski sastav reči). Fonološka osnova pravopisa zasnovana je na Adelungovom ortografskom načelu „Piši kao što govoriš”.

Ovo načelo prvi je preuzeo Sava Mrkalj (reformator ćirilice pre Vuka)⁴, a sistematski, dosledno i do kraja primenio Vuk Stefanović Karadžić. Što se tiče morfonoloških elemenata u našem pravopisu, oni su vidljivi u primerima odstupanja od glasovnih promena u pojedinačnim rečima (npr. *gradski, odštampati*) i u dodiru dveju susednih reči (npr. *kod hrama, bez posledica, nad knjigom*).

Srpska ortografija je od početka pismenosti do danas prošla tri perioda razvoja:

1. dokodifikacijski (dovukovski) period – od početka slovenske pismenosti do 1818. godine i Vukovog prvog izdanja *Srpskog rječnika*;
2. kodifikacijski (vukovski) period – od 1818. godine Vukovog prvog izdanja *Srpskog rječnika*⁵ do zvaničnog prihvatanja Vukove ćirilice i pravopisa u Srbiji 1868. godine;
3. postkodifikacijski (postvukovski) period – kraj XIX i ceo XX vek.⁶

Prva dva perioda su nedeljive celine, dok se treći može podeliti na četiri potperioda:

1. period konsolidovanja pravopisne norme (1868–1923);
2. period Aleksandra Belića (1923–1960);
3. period Matice srpske (1960–1993) i
4. novi period (posle 1993. godine).

O celovitom pravopisnom priručniku srpskog jezika možemo govoriti tek u trećem periodu (drugom potperiodu) navedene periodizacije (najznačajnija godina postvukovskog perioda je 1923, kada se pojavljuje pravopis Aleksandra Belića, koji je, uz određene izmene, bio važeći do 1960. godine). Od tada je bilo više pravopisa, sa manjim ili većim izmenama, što se, ako uzmemo politička neslaganja i učinjene kompromise u vreme srpsko-hrvatskog jedinstva nekadašnje zajedničke države Jugoslavije, može okarakterisati kao traženje boljih i novih rešenja, i praćenje aktuelne ortografske tematike (društvenih promena i jezičkih potreba).

⁴ Sava Mrkalj je svoju reformu ćirilice izložio u knjizi *Salo debelog jera libo azbukoprotres*, koju je 1810. godine izdao u Budimu. Mrkaljeva azbuka imala je 29 slova (nije imala slovo dž), a četiri slova su predstavljena kao digrami: дѣ = ђ, љ = ѣ, нѣ = њ, тѣ = ћ. Budući da je srpska crkva bila protiv Mrkaljeve reforme, ona nije realizovana ni opšteprihvaćena. Tek će Vuk Karadžić uspeti da Mrkaljevu započetu reformu sprovede do kraja i stvori azbuku u kojoj će svakom glasu odgovarati po jedno slovo (znak) u pisanju.

⁵ U *Srpskom rječniku* je prvi put upotrebljena Vukova reformisana ćirilica. Ona je imala šest novih slova: j, љ, њ, ђ, ћ, ѣ.

⁶ Periodizacija istorije srpskog pravopisa preuzeta je iz doktorske disertacije Veljka Brborića (2004: 19–33), jednog od naših najvećih poznavalaca ove oblasti. Ona se javlja, neznatno modifikovana, i u nekim njegovim kasnijim radovima (2011: 9–20) i omogućava lakše razumevanje i sagledavanje razvoja i promena srpskog pravopisa kroz vreme.

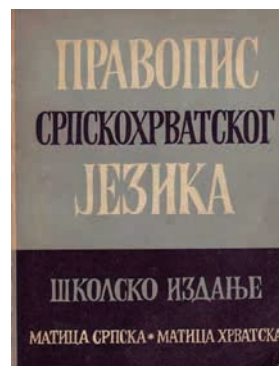
Matica srpska iz Novog Sada je najznačajnija institucija koja se starala o srpskom pravopisu u novijem periodu njegovog razvoja. U okviru njene izdavačke delatnosti pojavljuje se i novo izdanje pravopisa. Kako ističu priređivači poslednjeg izdanja *Pravopisa srpskoga jezika*, norma je dorađena, osavremenjena, ponegde popravljena, ali bez rušenja načela kontinuiteta i postojanosti srpske književno-jezičke kulture i norme.

Iz novije istorije pravopisa možemo izdvojiti tri najznačajnije godine:

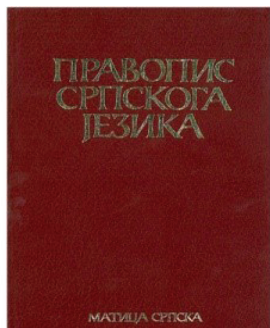
1. Godine 1960. izdat je *Pravopis srpskohrvatskoga književnog jezika / Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika*;

Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika je nastao u skladu sa *Zaključcima* trodnevnog Novosadskog dogovora (8–10. decembra 1954. godine) i bio je u upotrebi na celom prostoru nekadašnje zajedničke države SFRJ. Ima ćiriličko i latiničko izdanje sa identičnim pravopisnim pravilima i rečnikom. Ćiriličko, ekavsko izdanje izdala je Matica srpska u Novom Sadu, a latiničko, ijekavsko Matica hrvatska u Zagrebu. Delo je pravopisne komisije od jedanaest članova, eminentnih jezičkih stručnjaka (Radomir Aleksić, Aleksandar Belić, Jovan Vuković, Ljudevit Jonke, Radovan Lalić, Slavko Pavešić, Pavle Rogić, Mihailo Stevanović, Josip Ham, Miloš Hadžić i Mate Hraste). Ima i svoje školsko izdanje.

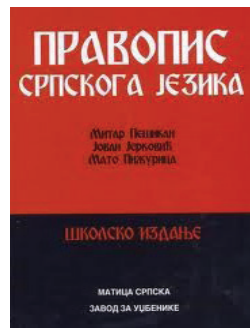

2. Godine 1993. izdat je *Pravopis srpskoga jezika*;

Priređivači *Pravopisa srpskoga jezika* bili su Mato Pižurica, Jovan Jerković i Mitar Pešikan, a izdavač Matica srpska. *Pravopis* se umnogome oslanjao na prethodni (naročito u zadržavanju brojnih dubleta), ali je sadržao izmene koje su posledica prilagođavanja srpskom jezičkom prostoru, tj. vraćanja njegovoj izvornoj varijanti. Bio je u službenoj upotrebi do 2010. godine.

Ima i svoje školsko izdanje.

3. Godine 2010. izdato je izmenjeno i dopunjeno izdanje *Pravopisa srpskoga jezika*.

Krajem 2010. godine pojavilo se izmenjeno i dopunjeno izdanje *Pravopisa srpskoga jezika* iz 1993. godine. Priređivači ovog izdanja bili su Mato Pižurica (glavni redaktor), Milorad Dešić, Branislav Ostojić i Živojin Stanojčić. Ovaj pravopis je zapravo kontinuant prethodnog (predstavlja samo njegovo novo izdanje), ali se zbog brojnih izmena i dopuna u praksi percipira i

određuje kao nov. U nedostatku školskog izdanja, a kao preporuka za upotrebu u nastavi, koristi se autorski pravopis Milorada Dešića *Pravopis srpskog jezika* (školsko izdanje) iz 2015. godine.

1.1.1. Struktura i osnovne smernice za upotrebu *Pravopisa srpskoga jezika*

Poslednje izdanje *Pravopisa srpskoga jezika* pojavilo se krajem 2010. godine.⁷ U Pravopisu su jasno izdvojena dva dela: *Pravila i njihovi odnosi* (15–250) i *Rečnik uz pravopis* (251–508). *Pravila i njihovi odnosi* su dati u vidu jedanaest pravopisnih oblasti (tema):

1. Pismo;
2. Ekavski i ijekavski izgovor;
3. Glasovne promene i odnosi glasova;
4. Veliko slovo;
5. Spojeno i odvojeno pisanje reči;
6. Interpunkcija;
7. Skraćenice;
8. Podela reči na kraju reda;
9. Kombinovanje pravopisnih znakova i vidova teksta ili sloga;
10. Uobličavanje reči iz klasičnih jezika i druge internacionalne leksike;
11. Prilagođeno pisanje imena iz stranih živih jezika (transkripcija).

⁷ *Pravopis* iz 2010. godine je imao više ponovljenih (preštampanih) ekavskih (2015, 2020. i 2021) i jedno ijekavsko (2014) izdanje.

Glasovne promene, ekavski i ijekavski izgovor i skraćenice jedine su tri jezičke oblasti koje se javljaju i u *Pravopisu* i u gramatikama. *Rečnik uz pravopis*, drugi deo *Pravopisa*, ima blizu 15.000 azbučno poređanih reči koje predstavljaju česte greške u pisanju ili su izvor čestih nedoumica. Pored reči navode se i brojevi koji upućuju na prvi deo *Pravopisa*, u kome su objašnjena pravila. Na primer, uz reč *bitka* u *Rečniku* stoji t. 31b (3), tj. tačno je navedena tačka (ne konkretna strana) u prvom delu *Pravopisa* gde je objašnjeno pravilo.

Slika 1. Primer datog opisa za reč *bitka* iz *Pravopisa srpskoga jezika*, deo *Rečnika uz pravopis*

битка, дат. бици и битки, т. 31б(3),
376(2), ген. мн. битака, т. 606

Izvor: Pravopis 2021: 270

Pored *Pravopisa srpskoga jezika*, glavne i osnovne knjige koja propisuje i opisuje pravila pisanja, postoje i brojni normativni savetnici, priručnici i rečnici.

Oni se najčešće terminološki određuju kao jezički (pravopis je samo jedan deo), ređe kao isključivo pravopisni.⁸ Njima se ukazuje na brojne nedoumice u primeni pravila, tipične greške u jeziku medija i svakodnevnoj pisanoj komunikaciji. Vrlo često predstavljaju skup odabranih članaka koji su odgovori na postavljena pitanja čitalaca u dnevnoj štampi, odabir objavljenih tekstova na internetu,

⁸ Mali *pravopisni vodič* Nevene Živić i Ive Pivljaković i *100 Sizifovih pravopisnih pravila* Bojana Jakanovića retki su priručnici koji se bave isključivo pravopisom.

pa čak i tekstova radio-emisija.⁹ Oni pravopisnu tematiku obrađuju na različite načine: tabelarno (tačno/netačno; pravilno/nepravilno, nije/nego), slikovno (funkcionalne ilustracije pravila ili primera), sa kraćim ili opširnijim objašnjenjima, koja su pisana naučnim ili naučno-popularnim stilom. Iako ovim priručnicima nedostaju nova, dopunjena i izmenjena izdanja, sistematičan i sveobuhvatan pristup pravopisnoj tematici, oni su višestruko korisni. Prvo, ukazuju na aktuelne probleme u praksi, iniciraju rešavanje nekog normativnog pitanja (pa i nekodifikovanog primera) koje nije objašnjeno u pravopisu, doprinose boljem razumevanju pravilne jezičke upotrebe i uopšte unapređuju našu književno-jezičku normu i kulturu.

1.2. PRAVOPIS ENGLESKOG JEZIKA

Da bi se bolje razumela složenost i nedoslednost u načinu pisanja u savremenom engleskom jeziku, neophodno je razumeti istorijski razvoj engleskog jezika, okolnosti i uticaje koji su prouzrokovali promene i ostavili duboke tragove na svim jezičkim nivoima.

1.2.1. Istorijski razvoj pravopisa engleskog jezika i pregled referentnih izvora pravopisnih normi

Engleski jezik kojim danas pišemo i govorimo razvijao se, menjao i raslojavao kroz vekove. Iako postoji nekoliko periodizacija engleskog jezika, sa neznatno različitim godinama ili važnim događajima koji se vezuju za kraj jednog i početak drugog jezičkog razdoblja, istorija engleskog jezika obično se deli u tri perioda (Stockwell i Minkova, 2006):

1. staroengleski (od 450. do 1066. godine);
2. srednjoengleski (od 1066. do 1476. godine) i
3. savremeni engleski jezik (od 1476. do danas).

Engleski jezik nastao je iz jezika koji su na britansko tlo doneli anglosaksonski osvajači u V veku naše ere. U staroengleskom periodu način pisanja bio je veoma konzistentan i jednostavan jer su slova odgovarala izgovorenim glasovima. Pored rimskog pisma, koristile su se i neke rune, kao što je *þ* (tzv. *thorn*) za skupinu glasova *th*, kao u rečima *thin*, *this* (Barber, 2007).

⁹ Petominutna emisija *Srpski na srpskom* Mirjane Blažić emituje se od 2012. godine na prvom programu Radio Beograda. U dramskoj formi obrađuje se jedna ili više jezičkih grešaka ili nedoumica. O samoj emisiji v. šire u: Blažić (2015: 279).

Nakon normanskog osvajanja 1066. godine, iako je većina stanovnika i dalje koristila engleski jezik u svakodnevnoj upotrebi, francuski, koji se koristio na dvoru, zamenio je engleski i postao zvanični jezik u Engleskoj. Francuske reči su prodrle u rečnik engleskog jezika i to je ostavilo dubok trag i trajan uticaj na engleski jezik ne samo u govoru već i u pisanju. Opadanjem francuskog političkog uticaja i konačnim oslobađanjem Engleske od francuske vlasti ponovo se počinje koristiti engleski jezik u svim društvenim sferama, te engleski jezik dobija status zvaničnog i književnog jezika. Međutim, način pisanja reči u srednjengleskom periodu bio je veoma nedosledan – s jedne strane, francuski jezik je već ostavio znatan trag na pravopis engleskog jezika, a s druge, engleski jezik je već bio dosta raslojen i različito se govorilo i pisalo širom britanskih ostrva (Barber, 2007). Stoga je bilo neophodno uvesti red u ortografiju, i početkom XV veka dolazi do prvih pokušaja standardizacije engleskog jezika.

Sa izumom štampe nastupa nov period u razvoju engleskog jezika. Godine 1473. Kakston je osnovao prvu štampariju u Britaniji, u Vestminsteru. Prva štampana knjiga na engleskom jeziku bile su Čoserove *Kenterberijske priče*. Iako je štampanje knjiga doprinelo standardizaciji engleskog jezika, ono je donelo i brojne nepravilnosti i izmene u načinu pisanja (nekada nastale kao rezultat nepoznavanja engleskog pravopisa i interferencije drugih jezika, a nekada kao posledica pragmatičkog pristupa u beleženju reči).

Jedan od važnih faktora koji je uticao na pravopis engleskog jezika jeste promena glasova, odnosno samoglasnika, poznata kao *velika promena/pomeranje samoglasnika* (engl. *Great Vowel Shift*), koja se odigrala između XV i ranog XVII veka. S ciljem da se situacija sa pisanjem stabilizuje i sistem pravopisa standardizuje, od XVI veka javljaju se pokušaji sakupljanja reči i pisanja rečnika koji bi oslikavali ispravan pravopis i služili kao uzor za pisanje reči. Prvi rečnici sadržali su manji broj reči i ne predstavljaju značajniji doprinos leksikografiji i pravopisu engleskog jezika, sve do 1755. godine, kada Semjuel Džonson izdaje rečnik engleskog jezika (*A Dictionary of the English Language*, u nekim izdanjima i pod nazivom *Johnson's Dictionary*). Iako je ovaj rečnik bio značajan, on nije predstavljao reformu pravopisa, niti skup jasnih pravila koja se mogu primeniti na leksički fond, već kompilaciju i standardizaciju odabranih reči. Usled ovih nedostataka, pravopis engleskog jezika i dalje je ostao nedosledan. Promene u pravopisu koje su se dešavale nakon izdavanja Džonsonovog rečnika bile su veoma spore, neplanske i, iako brojne, nisu značajno promenile pisani izgled engleskog jezika (Benson i sar., 1986).

Drugi značajan rečnik engleskog jezika nastao je u Severnoj Americi i napisao ga je Noa Webster početkom XIX veka. Websterov rečnik (*An American Dictionary of the English Language*) zasnovan je na tada aktuelnom načinu pisanja engleskog jezika na američkom tlu i predstavlja standardizaciju američke varijante engleskog jezika (Benson i sar., 1986).

Neophodno je istaći da su napori kreiranja rečnika na britanskom i američkom tlu nastali kao rezultat težnje da se uvede red i standardizuje pravopis engleskog jezika i da su obe varijante pisanja pravilne, samo je neophodno biti dosledan u pridržavanju pravila jednog ili drugog jezičkog varijeteta.

Tokom XX veka bilo je više predloga za reformu pravopisa engleskog jezika i u Velikoj Britaniji i u SAD, ali su svi napori ostali bez rezultata, tako da i danas pravopis engleskog jezika ostaje jedan od najnedoslednijih pravopisnih sistema jezika zasnovanih na alfabetskom principu.

1.2.2. Vodiči za pisanje na engleskom jeziku

Za razliku od srpskog jezika, u kojem se pravopis jasno i nedvosmisleno definiše *Pravopisom srpskoga jezika* Matice srpske, u engleskom jeziku ne postoji ovakva vrsta priručnika na koji se možemo osloniti prilikom pisanja. Umesto toga, za pravilno pisanje u engleskom jeziku možemo se osloniti na više dokumenata koji propisuju različite aspekte pisanja, koji ponekad iznose različita pravila i uputstva, što dovodi do odsustva jasnog usmerenja i nedvosmislenih pravila kojih se pridržavamo.

S jedne strane, danas postoji mnogo razlika u načinu pisanja britanske i američke varijante engleskog jezika. S druge strane, razne izdavačke kuće, enciklopedije, časopisi, novine, akademski časopisi takođe mogu različito zapisivati reči i neujednačeno koristiti pravopisna pravila. Prema rečima Dejvida Kristala, 15% reči u rečnicima engleskog jezika ima alternativni način pisanja (Crystal, 2013). Najzad, sve prisutnija pisana upotreba engleskog jezika na internetu čini da pravopisna situacija bude još kompleksnija i raslojenija.

Pored rečnika, referentni izvori koje takođe možemo koristiti za pravilno pisanje na engleskom jeziku jesu razne gramatike i priručnici, kao i stilovi pisanja, posebno u akademskom registru, kao što su *APA (American Psychological Association) Style*, sedmo izdanje (2019), *The New Oxford Style Manual*, treće izdanje (2016), kao i brojne druge knjige koje navode pravila pisanja, udvajanja slova, upotrebe interpunkcije, i sl. Nepostojanje jednog izvora često predstavlja veliki izazov, ali važno pravilo kojeg treba da se pridržavamo jeste da se odlučimo za jedan stil i da ga se u pisanju dosledno pridržavamo.

1.3. RAZLIKE IZMEĐU SRPSKOG I ENGLSKOG PRAVOPISA

Na osnovu osobenosti i specifičnih karakteristika pravopisa srpskog i engleskog jezika, kao i istorijskih razvoja i okolnosti u kojima su se oba jezika razvijala, možemo zaključiti da se pravopisi ovih dvaju jezika međusobno razlikuju u određenim aspektima.

O različitim normativnim rešenjima u pojedinim pravopisnim oblastima biće reči u narednim poglavljima, a ključne razlike između opštih karakteristika pravopisa srpskog i engleskog jezika predstavljene su u Tabeli 1.

Tabela 1. Razlike između opštih karakteristika pravopisa srpskog i engleskog jezika

Poredbeni parametar	Srpski jezik	Engleski jezik
Način prezentovanja pravopisne građe	Jedna posebna knjiga (priručnik)	Brojni i različiti izvori
Tip pravopisa	Fonološki sa elementima etimološkog (morfofonološkog)	Morfofonološki, istorijski uslovljen
Broj pravopisnih oblasti	Jedanaest pravopisnih tema (oblasti) u poslednjem izdanju <i>Pravopisa</i>	Ne postoji tačno utvrđen i jedinstven prikaz tema/ oblasti.
Pravopisni rečnik	Pravopisni rečnik je sastavni deo <i>Pravopisa</i> .	Relevantni rečnici predstavljaju izvore za pisanje reči, tj. sadrže i pravopisne instrukcije.
Izdavač	Jedna institucija (Matica srpska)	Više institucija, izdavača, uključujući i univerzitete

1.4. PROVERITE SVOJE ZNANJE

I Pravopis srpskog jezika

1. Zaokružite tri odrednice (izdavač, godina izdanja i tip pravopisa) koje se odnose na najnovije izmenjeno i dopunjeno izdanje *Pravopisa srpskoga jezika*.

Izdavač:

- a) Matica srpska;
- b) Srpska akademija nauka i umetnosti;
- c) Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.

Godina izdanja:

- a) 1960.
- b) 1993.
- c) 2010.

Tip pravopisa:

- a) fonološki;
- b) morfonološki (etimološki);
- c) fonološki sa elementima morfonološkog (etimološkog).

2. Zaokružite slovo T ako je tvrdnja tačna, odnosno slovo N ako je netačna.

Pravopis je skup gramatičkih pravila.	T	N
Pravopis je skup pravila u pisanju.	T	N
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> je samostalni normativni priručnik.	T	N
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> je deo <i>Rečnika srpskoga jezika</i> .	T	N
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> sadrži pravopisna pravila i pravopisni rečnik od blizu 15.000 reči.	T	N

3. Ispred svakog primera stavite odgovarajući broj pravopisne oblasti kojoj pripada. Jedna pravopisna oblast je višak.

___ Matica srpska, Narodni muzej	1. skraćenice
___ tačka, zapeta, crta, crtica, dve tačke	2. veliko slovo
___ dr, msr, str.	3. interpunkcija
___ ne znam, da li, najbolji	4. spojeno i odvojeno pisanje reči
___ Shakespeare/Šekspir	5. transkripcija
	6. glasovne promene

4. Dopunite sledeće rečenice odgovarajućim autorima jezičkih priručnika iz ponuđenog niza.

Autori: Ivan Klajn, Svetlana Slijepčević Bjelivuk, Slobodan Novokmet, Marina Nikolić, Rada Stijović.

Autor najpoznatijeg *Rečnika jezičkih nedoumica*, čije se prvo izdanje pojavilo 1981. godine, jeste _____, a najnovijeg normativističkog priručnika pod nazivom *Nedoumice u srpskom jeziku: norma i praksa* je _____.

Autori knjige *Jezikofil*, koja sadrži odabrane i prerađene tekstove objavljene na istoimenoj internet stranici (*jezikofil.rs*), jesu _____, _____ i _____.

5. Na osnovu sadržaja prepoznajte i napišite naziv pravopisne oblasti.

Vlastita imena. Prva reč u rečenici, oglasu, obrascu. Reči iz poštovanja. Prisvojni pridevi na -ov/-ev, -in izvedeni od vlastitih imenica.

Naziv pravopisne oblasti: _____

6. U svakom navedenom paru reči podvucite reč u kojoj uočavate etimološki princip pisanja.

predstava, pretstava

predpremijera, pretpremijera

7. Pročitajte deo iz *Srpske gramatike*, koja je deo prvog izdanja Vukovog *Srpskog rječnika*, pa zatim odgovorite na pitanje.

„Po pravilu trebalo bi da se *d* pred *s* pretvori u *t*, ali budući da se teško izgovara i jedno i drugo: zato sam ja ostavio onako (nepromenjeno)” (str. 30).

Ovakvo objašnjenje predstavlja:

- a) fonološki princip pisanja
- b) etimološki princip pisanja

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

8. Skraćenica *t.* uz određenu reč u pravopisnom rečniku označava:

- a) tačku u kojoj je objašnjeno pravopisno pravilo;
- b) tačku u kojoj je baš taj primer naveden u prvom delu *Pravopisa*;
- c) tačku u kojoj je objašnjeno pravilo, a ponekad dat i isti ili sličan primer.

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

9. Glasovne promene, skraćenice i ekavski i ijekavski izgovor su objašnjeni:

- a) samo u gramatici srpskog jezika;
- b) samo u pravopisu srpskog jezika;
- c) i u gramatici i u pravopisu srpskog jezika.

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

10. Dopunite sledeću rečenicu tačnim oblikom reči, a zatim odgovorite na postavljeno pitanje zaokruživanjem slova ispred tačnog odgovora.

Nakon diplomiranja na studijskom programu Anglistika, neko će biti književni, stručni, simultani, a neko konsekutivni _____.

- a) prevodilac
- b) prevodioc
- c) oba oblika su pravilna

Kako se naziva pravopisna oblast koju dati primer predstavlja?

- a) glasovne promene
- b) veliko slovo
- c) skraćenice
- d) transkripcija

11. Zaokružite slova ispred dve pravopisne oblasti u kojima možete proveriti kako se pravilno pišu datumi.

- a) spojeno i odvojeno pisanje reči
- b) interpunkcija
- c) pisanje velikog i malog slova
- d) transkripcija

12. Ukoliko biste dobili zadatak da u srpskom jeziku napišete nešto o Šekspirovom stvaralaštvu, koji biste deo *Pravopisa* konsultovali za prilagođeno pisanje naslova njegovih dela?

- a) veliko slovo
- b) transkripcija
- c) glasovne promene
- d) spojeno i odvojeno pisanje reči

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

13. Šta nije zasebni deo aktuelnog *Pravopisa*?

- a) pravopisna pravila
- b) pravopisni rečnik
- c) pravopisna terminologija

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

14. Pisanje punog naziva institucije Srpska akademija nauka i umetnosti objašnjeno je u pravopisnoj oblasti _____, a skraćeno pisanje SANU u pravopisnoj oblasti _____.

II Pravopis engleskog jezika

1. Zaokružite slovo ispred tačne tvrdnje.

- a) Način pisanja je bio konzistentan u staroengleskom periodu.
- b) Način pisanja je bio konzistentan u srednjoengleskom periodu.
- c) Način pisanja je konzistentan u savremenom engleskom jeziku.

2. Dopunite sledeće rečenice.

- a) U staroengleskom periodu, pored rimskog pisma, koristile su se i neke _____, kao što je þ (tzv. *thorn*).
- b) Posle normanskog osvajanja 1066. godine, zvanični jezik na dvoru bio je _____ jezik.
- c) Na pravopis engleskog jezika znatno je uticala promena glasova koja se odigrala između XV i ranog XVII veka, poznata kao _____.
- d) Prvi najsveobuhvatniji rečnik engleskog jezika napisao je _____ 1755. godine.
- e) Prvi najsveobuhvatniji rečnik američke varijante engleskog jezika napisao je _____ početkom XIX veka.

3. Kojem periodu razvoja engleskog jezika pripadaju sledeći odlomci?

- a) *On þyssum geare man halgode þet mynster æt Westmynstre on Cyldamæsse dæg 7 se cyng Eadward forðferde on Twelfts mæsse æfen 7 hine mann bebyrgede on Twelftan mæssedæg innan þære niwa halgodre circean on Westmyntre.*

(*The Anglo-Saxon Chronicle* – Peterborough Version) _____

- b) *Whan that aprill with his shoures soote
The droghte of march hath perced to the roote,
And bathed every veyne in swich licour
Of which vertu engendred is the flour.*

(*Canterbury Tales* – Prologue) _____

- c) *I came down hither not half so well pleased as I went up, with an engagement upon me that I had little hope of ever shaking off, for I had made use of all the liberty my friends would allow me to preserve my own, and 'twould not do.*

(Dorothy Osborne's Letters). _____

4. Oslanjajući se na smernice date u priručniku *University of Oxford Style Guide*¹⁰, odredite koja se varijanta od navedenih, iako su obe tačne, propisuje u upotrebi i podvucite je.

- a) analyse/analyze
- b) authorisation/authorization
- c) encyclopaedia/encyclopedia
- d) mediaeval/medieval

5. Oslanjajući se na smernice date u priručniku *University of Oxford Style Guide*, zaokružite tačnu tvrdnju.

- a) U pisanju adrese, uvek je neophodno broj staviti ispred naziva ulice, npr. *32 Oxford Street*.
- b) U pisanju adrese dozvoljeno je staviti broj nakon naziva ulice ukoliko je adresa namenjena nekome ko nije iz Engleske, radi lakšeg snalaženja.

6. Sledeće reči su preuzete iz američke ili britanske varijante engleskog jezika: *color, centre, traveller, practice* (imenica), *practise* (glagol), *offense*.

Klasifikujte date reči shodno varijanti kojoj pripadaju unošenjem reči u datu tabelu. Zatim dopunite kolonu koja nedostaje.

Britanska varijanta	Američka varijanta

¹⁰ https://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/media_wysiwyg/University%20of%20Oxford%20Style%20Guide.pdf

7. Zaokružite slovo T ako je tvrdnja tačna, odnosno slovo N ako je netačna.

- a) Rečnik koji je napisao Semjuel Džonson 1755. godine predstavlja reformu pravopisa engleskog jezika. T/N
- b) Sa izdavanjem najznačajnijih rečnika engleskog jezika prestali su napori reforme engleskog jezika. T/N
- c) Danas postoji jedinstven dokument koji uređuje pravopis engleskog jezika. T/N
- d) Kao referentne i pouzdane izvore koje možemo konsultovati prilikom pisanja na engleskom jeziku danas možemo koristiti razne gramatike, priručnike i stilove pisanja izdate od strane univerziteta u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. T/N
- e) Kao referentne i pouzdane izvore koje možemo konsultovati prilikom pisanja na savremenom engleskom jeziku možemo koristiti rečnike. T/N

8. Odgovorite na sledeća pitanja.

- a) Kako se obično deli istorijski razvoj engleskog jezika?

- b) Šta karakteriše svaki jezički period u pogledu načina pisanja reči?

- c) Zašto je način pisanja i pravopisa engleskog jezika danas nekonzistentan?

- d) S obzirom na to da postoje različiti načini pisanja reči i primene pravopisnih pravila, šta je važno primenjivati prilikom pisanja na engleskom jeziku?

DRUGO POGLAVLJE

U drugom poglavlju biće predstavljena osnovna pravila pisanja velikog i malog slova u srpskom i engleskom jeziku. Kontrastiranjem brojnih primera ukazaće se na sličnosti i razlike u pisanju pojedinačnih reči, jednočlanih i višečlanih naziva vlastitih imena, tipične greške i hibridne oblike koji nastaju ukrštanjem pravila.

Ključne reči: veliko slovo, malo slovo, srpski jezik, engleski jezik, jednočlani i višečlani nazivi.

VELIKO I MALO SLOVO

2. VELIKO I MALO SLOVO

Važno obeležje pravopisa svakog jezika jeste upotreba velikog i malog slova u pisanju. Budući da je osnovni vid pisma malo slovo i da se velikim slovom nešto posebno ističe (*Pravopis*, 2021), neophodno je poznavati pravila pisanja velikog slova koja su karakteristična i specifična za svaki jezik, te se mogu znatno razlikovati među jezicima. Pravila se takođe mogu menjati unutar samog jezika tokom istorijskog razvoja, što je slučaj i sa engleskim i sa srpskim jezikom. Takođe je važno istaći da se za pravilnu upotrebu velikog slova isključivo oslanjamo na pravopisna pravila u svakom pojedinačnom jeziku, za razliku od ostalih pravopisnih oblasti koje se u nekim segmentima oslanjaju i na način izgovora i intonaciju u govoru.

2.1. PISANJE VELIKOG SLOVA U SRPSKOM JEZIKU

Pisanje velikog slova je jedna od kompleksnijih oblasti srpskog pravopisa. Poslednje izdanje *Pravopisa srpskoga jezika* velikom slovu posvećuje značajan deo (55–73) i, za razliku od prethodnih izdanja, donosi rešenja (pravila) mnogo sistematičnije, preglednije i jasnije.

Velikim slovom se pišu:

- vlastita imena;
- prva reč u rečenici i prva reč izdvojenog dela teksta (u naslovima, natpisima, oglasima...);
- prisvojni pridevi na *-ov/-ev, -in* izvedeni od vlastitih imenica (*Dušanov, Milošev, Aleksin*);
- zamenice *Vi, Vaš* iz poštovanja, odnosno počasti.

Vlastita imenica i vlastito ime nisu sinonimni nazivi. Vlastita imenica je podvrsta imenice koja se uvek piše velikim početnim slovom. Vlastito ime je nečije ime koje se može podudarati sa vlastitom imenicom (jednočlani nazivi), ali se može sastojati i od dve ili više reči (višečlani nazivi), od kojih je neka i vlastita imenica. U drugom slučaju, u pisanju se primenjuju dva pravila. Prema prvom, svaka se reč u nazivu piše velikim početnim slovom, a prema drugom samo prva reč i svaka vlastita imenica u njegovom sastavu.

Primeri koji podležu prvom pravilu:

- ime i prezime, nadimak, ustaljeni atributi i titule kao deo imena:
Vladislav Petković Dis, Uroš Nejaki, Sveti Sava...;
- zvanični geografski nazivi naseljenih mesta (selo, grad, država, pokrajina, kontinent):¹¹
Bačko Petrovo Selo, Brza Palanka, Sjedinjene Američke Države, Autonomna Pokrajina Vojvodina, Južna Amerika...;
- imena iz umetničkih dela (književnosti i filmova), simbolička imena ličnosti iz javnog života:
Sneško Belić, Božić Bata, Kir Janja, Gvozdena Ledi...

Primeri koji podležu drugom pravilu:

- ostali geografski nazivi (planina, reka, jezero, okean, more, poluostrvo...):
Stara planina, Crna reka, Borsko jezero, Atlantski okean, Jonsko more, Balkansko poluostrvo...;
- istorijski događaji:
Prvi svetski rat, Drugi balkanski rat, Kosovski boj...;
- praznici:
Nova godina, Badnje večer, Prvi maj...;
- nagrade, priznanja i odlikovanja:
Zlatna palma, Nobelova nagrada, Dositejeva nagrada...;
- ulice, trgovi, bulevari, gradska naselja i četvrti:
Kumodraška ulica, Ulica srpskih vladara, Studentski trg, Trg republike, Bulevar cara Lazara, Zeleni bulevar, Savski venac, Banovo brdo...;
- institucije, ustanove, preduzeća, organizacije, manifestacije:
Matica srpska, Jugoslovensko dramsko pozorište, Muzej savremene umetnosti, Vukov sabor...;
- objekti, građevine, spomenici:
Kolarčeva zadužbina, Kapetan Mišino zdanje, Beli dvor...;
- naslovi knjiga, časopisa, naučnih dela, dokumenata:
Na Drini ćuprija, Metodički vidici, Uvod u opštu lingvistiku, Dušanov zakonik...

¹¹ Ovom pravilu ne podležu pomoćne reči (veznik, predlog...). One se unutar naziva pišu malim slovom (*Bosna i Hercegovina, Petrovac na Mlavi, Dvor na Uni...*).

2.1.1. Pisanje malog slova u srpskom jeziku

Malim slovom se pišu:

- nazivi vrste robe, artikala, serijskih proizvoda (bez obzira da li su poreklom vlastita imena ili ne¹²): *kašmir, šampanjac, napoleon, moskva-šnit, jafa, plazma, čips, brufen, aspirin, ajfon, ajped, tablet, audi, mercedes...*;
- titule, zvanja: *doktor, profesor, kralj, car...*;
- nazivi ratova u množini i nazivi u kojima se pominju suprotstavljene strane: *balkanski ratovi, srpsko-bugarski rat....*;
- pridevi na -ski/-čki/-ški: *borski, bečki, niški...*;
- imenice *zemlja, mesec, sunce* kad ne označavaju nebeska tela: *Imam opekotine od jakog sunca, Pao je na zemlju...*;
- dani u nedelji, nazivi meseci: *ponedeljak, maj...*;
- nazivi biljaka: *hajdučka trava, majčina dušica, bela rada, hristov venac...*;
- nazivi umetničkih pravaca, religija, razdoblja i epoha: *romantizam, hrišćanstvo, srednji vek...*;
- nazivi za strane sveta: *istok, zapad, sever, severoistok, jugozapad...*;
- imenice *bog* i *boginja* kad označavaju božanstva u mnogobožskim religijama i kad su deo nekih ustaljenih izraza: *bog mora, boginja lepote, bog i batina, ne daj bože, bože moj...*

Pridevi na -ski, -čki i -ški pišu se velikim početnim slovom ako su deo nekog zvaničnog naziva: *Srpska akademija nauka i umetnosti, Niški kulturni centar, Bečka filharmonija...*

Imena pripadnika naroda, državljana, stanovnika mesta, iako po poreklu opšte imenice, pišu se velikim početnim slovom: *Srbin : Srpkinja, Mađar : Mađarica, Kruševljanin : Kruševljanka.*

¹² Iako ovi nazivi često vode poreklo od vlastitih imena (izumitelja, vlasnika, zaslužnog naučnika ili mesta), tokom vremena izgubili su karakter vlastitog imena i postali zajedničko ime (imenica opšteg značenja).

2.2. PISANJE VELIKOG SLOVA U ENGLISKOM JEZIKU

Pravila pisanja velikog slova u engleskom jeziku (engl. *English Capitalization Rules*) određuju u kojim situacijama je pisanje reči velikim početnim slovom neophodno i da li se pravila uvek moraju primenjivati ili zavise od specifične situacije, registra, stila, jezičkog varijeteta i sl.

Za razumevanje pisanja velikog početnog slova reči u engleskom jeziku neophodno je dobro razumevanje vrsta i podvrsta reči i njihovih značenja. Kada su reči jasno i nedvosmisleno definisane i opisane kojoj vrsti i podvrsti reči pripadaju, pravila pisanja velikog početnog slova mogu se dosledno primenjivati. Međutim, poteškoće i nedoumice nastaju kada reči u istom obliku menjaju podvrstu i značenje, što može dovesti i do promene pravila pisanja velikog slova koje treba primeniti. Pored toga, pravila pisanja velikog početnog slova ne zavise samo od vrste reči, već i od konteksta u kojem se reči koriste, te je neophodno pravila dodatno opisati i navesti koje su to specifične situacije u kojima ih je potrebno primenjivati.

Reči koje se uvek pišu velikim početnim slovom u engleskom jeziku su:

- a) početna reč u rečenici;
 - b) lična zamenica *I*;
 - c) vlastite imenice.
- a) Jedno od osnovnih obeležja rečenice jeste da se prva reč, bez obzira na vrstu reči kojoj pripada, uvek piše velikim početnim slovom:

Mila is coming to visit us.

Have you seen him?

Sometimes they overreact.

Stay where you are!

- b) Jedina lična zamenica koja se piše velikim slovom u engleskom jeziku jeste lična zamenica za prvo lice jednine *I* (*What I am trying to do is...*). Iako ne postoji gramatičko opravdanje zašto se samo zamenica prvog lica jednine piše velikim slovom, u literaturi se navodi nekoliko mogućih razloga. Lingvisti najčešće navode razlog da jedna grafema ne može da stoji sama jer nije jasno vidljiva u rečenici. Da bi se izbegla ova nejasnoća, lična zamenica *I* se piše velikim slovom, čime je njen grafički izgled uočljiviji. Drugo objašnjenje možemo naći u istorijskoj lingvistici. Naime, lična zamenica *I* nastala je skraćivanjem staroengleske zamenice *ich*, odnosno *ic*. Oblik *I* sve češće je bio u upotrebi od srednjoengleskog perioda i postao je ustaljen oblik u Čosеровим *Kenterberijskim pričama*.

c) Vlastite imenice predstavljaju vrstu imenica kojima se imenuju osobe, životinje, gradovi, reke, jezera, nebeska tela, zgrade, ustanove i ostali pojmovi koji imaju svoj poseban naziv. Vlastite imenice se uvek pišu velikim slovom u engleskom jeziku. Međutim, ono što je specifično za engleski jezik jeste da se velikim slovom pišu i reči koje ne spadaju u grupu vlastitih imenica, ali ulaze u sastav višechlanog vlastitog imena (jedino se članovi, veznici i predlozi koji ulaze u sastav višechlanih vlastitih imena pišu malim početnim slovom). Velikim početnim slovom pišu se:

- imena i prezimena ljudi, uključujući i neke zajedničke imenice, npr. reč *Jr.* ili nadimke istorijskih ličnosti: *Robert Downey Jr., William the Conqueror*;
- imena mesta i geografskih pojmova, kao što su gradovi, sela, reke, planine, jezera i sl.: *The Atlantic Ocean, Belgrade, The Republic of Serbia, The Grand Canyon*;
- nazivi jezika, nacionalnosti, verske pripadnosti, u obliku imenica i prideva: *He studies **German** at the university. He is **Jew**. They are **Christians**. You can read more about **Judaism** in this book. Sue loves **Indian** food and...*;
- nazivi institucija i organizacija: *The United Nations, The European Union, The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO*;
- naslovi knjiga, predstava i sl.: *The Great Gatsby, Thus Spoke Zarathustra*.

U novinskim naslovima, naslovima članaka u časopisima moguće su dve opcije: da se sve reči, osim veznika, predloga i članova, pišu velikim početnim slovom, ili da se velikim početnim slovom piše samo prva reč i sve vlastite imenice u nazivu, tj. reči koje se inače pišu velikim početnim slovom.

*Djokovic returns in style at Monte Carlo but Alcaraz pulls out.*¹³

*The Ellis Island Museum Is Revitalizing the Story of American Immigration.*¹⁴

Pored gorenavedenih primera, u engleskom jeziku velikim početnim slovom pišu se i:

- nazivi dana u nedelji: *Monday, Tuesday...*;
- nazivi meseci: *January, February...*;
- nazivi istorijskih perioda ili epoha: *the Middle Ages*;
- nazivi kulturnih razdoblja ili epoha: *the Renaissance, the Baroque*;

¹³ Preuzeto iz britanskih dnevnih novina *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/international>).

¹⁴ Preuzeto iz američkog časopisa *Smithsonian Magazine* (<https://www.smithsonianmag.com>).

- nazivi titula i pozicija kada se koriste sa vlastitim imenicama: *Mr Smith; Prof. Cameron, Vice President; Karl Aaron, Chairman and CEO;*
- imenice koje označavaju članove porodice ukoliko se ove reči koriste sa značenjem vlastitih imenica: *Do you need any help, Mom?;*
- razne skraćenice i akronimi: *MA (Master of Arts), AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome), CNN (Cable News Network), BC (before Christ), AD (anno Domini).*

Kao što je u uvodnom delu ovog poglavlja navedeno, ista reč se može pisati i malim i velikom slovom u zavisnosti kojoj podvrsti reči pripada i koje značenje ima. Tako se imenice koje imaju značenja naziva titula i pozicija pišu malim početnim slovom kada se ove reči koriste samostalno (*At the beginning of the meeting, the **chairman** greeted the participants and...*). Isto tako, ako se imenice koje označavaju članove porodice koriste u svom uobičajenom značenju, značenju zajedničke imenice, one se pišu malim početnim slovom (*Sarah's **uncle** left the party...*). Skraćenice za delove dana takođe se pišu dvojako ili čak na tri ili četiri načina:

ante meridiem: a.m. i A.M. (ali i am i AM),

post meridiem: p.m. i P.M. (ali i pm i PM).

2.3. RAZLIKE U PISANJU VELIKOG SLOVA U SRPSKOM I ENGLISKOM JEZIKU

Ukoliko uporedimo pravila pisanja velikog slova u srpskom i engleskom jeziku, možemo uočiti sledeće sličnosti i razlike:

1. U oba jezika jasno je definisana upotreba velikog slova na početku rečenice i prilikom zapisivanja jednočlanih vlastitih imenica;
2. Pravila pisanja velikog slova su jasnije i konzistentnije definisana u srpskom jeziku, posebno kada su u pitanju višečlani nazivi;
3. U engleskom jeziku češća je upotreba velikog slova prilikom zapisivanja reči u višečlanim vlastitim imenima;
4. U engleskom jeziku češća je upotreba velikog slova prilikom zapisivanja zajedničkih imenica, koje se u srpskom jeziku gotovo uvek pišu malim slovom, osim ako nisu nazivi stanovnika mesta, gradova, država (npr. *Beogradanin, Nišlija, Srbin*) ili su na početku višečlanog naziva.

U Tabeli 2 prikazana su semantička polja imenica i primeri koji ih ilustruju s ciljem da se ukaže na razlike u pisanju reči velikim i malim slovom u srpskom i engleskom jeziku.

Tabela 2. Razlike u pisanju velikog slova u srpskom i engleskom jeziku

	Srpski jezik	Engleski jezik	
Višečlana imena	Geografski nazivi	Crno more, Balkansko poluostrvo, Atlantski okean	The Black Sea, the Balkan Peninsula, the Atlantic Ocean
	Istorijski događaji	Prvi svetski rat, Ratovi ruža	World War I, Wars of the Roses
	Praznici	Nova godina, Badnje veče	New Year, Christmas Eve
	Nagrade, priznanja, odlikovanja	Pulicerova nagrada, Zlatna palma, Orden Britanske imperije	The Pulitzer Prize, Golden Palm, Most Excellent Order of the British Empire
	Ulice, trgovi, bulevari	Bondova ulica, Trg Trafalgar (Trafalgar skver)	Bond Street, Trafalgar Square
	Institucije, ustanove, preduzeća, manifestacije	Ujedinjene nacije, Evropska unija, festival Egzit	The United Nations, the European Union, Exit Festival
	Objekti, građevine	Svetski trgovinski centar	World Trade Center
		Naslovi knjiga, časopisa, naučnih dela	Ni ovde, ni tamo, Večernje novosti, Kembrička enciklopedija engleskog jezika
Jednočlana imena	Nazivi proizvoda, lekova	audi, analgin	Audi, Analgin
	Nosioci nagrada	nobelovac	Nobel laureate
	Titule, zvanja	dr Adam, prof. Smit	Dr Adam, Prof. Smith
	Pridevi (u srpskom na -ski (-čki, -ški))	američki, engleski	American, English
	Dani u nedelji	ponedeljak, utorak	Monday, Tuesday
	Pravci u umetnosti	romantizam, realizam	Romanticism, Realism
	Nazivi meseci	jun, jul	June, July

2.4. PROVERITE SVOJE ZNANJE

I Pisanje velikog slova u srpskom jeziku

1. Dopunite sledeće rečenice nazivima nagrada poštujući pravilo o upotrebi velikog slova u srpskom jeziku.

- a) U Kanu se jednom godišnje dodeljuje _____ , jedna od najprestižnijih nagrada za film.

Zlatna palma / Zlatna Palma

- b) Ivo Andrić je dobio _____ za književnost 1961. godine.

Nobelovu nagradu / Nobelovu Nagradu

2. Kako treba napisati naziv muzeja u srpskom jeziku poštujući pravilo o pisanju velikog slova?

- a) Britanski Muzej
- b) britanski muzej
- c) Britanski muzej
- d) britanski Muzej

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

3. Dopunite sledeće rečenice ponuđenim primerima tako da uvažite pravopisna pravila o pisanju velikog slova u srpskom jeziku.

- a) Sledeće _____ ćemo raditi roman _____.

srede / Srede *Orlovi Rano Lete / Orlovi rano lete / orlovi rano lete*

- b) Radio-televizija Srbije će 2. _____ prikazati film _____.

maja / Maja *Leto kad sam naučila da letim / Leto kad Sam Naučila da Letim*

4. Ako su dati višestani nazivi napisani pravilno, stavite znak √, a ako nisu napisani pravilno, stavite znak X.

Matica srpska		Matica Srpska	
Filološki Fakultet		Filološki fakultet	
Evropska Unija		Evropska unija	
Međunarodni monetarni fond		Međunarodni Monetarni Fond	
Obilićev Venac		Obilićev venac	
Studentski trg		Studentski Trg	
<i>Večernje novosti</i>		<i>Večernje Novosti</i>	
<i>Zvonar Bogorodičine Crkve</i>		<i>Zvonar Bogorodičine crkve</i>	
<i>Bolji Život</i>		<i>Bolji život</i>	

5. U sledećoj rečenici podvucite reč koju treba pisati velikim početnim slovom, a napisana je malim slovom.

Predstava „Edip“ u režiji slovenačkog reditelja Vita Taufera je 19. februara izvedena 50. put u jugoslovenskom dramskom pozorištu.

6. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanih umetničkih pravaca.

- a) realizam, romantizam, humanizam i renesansa
- b) Realizam, Romantizam, Humanizam i Renesansa

7. Pročitajte navedenu rečenicu, pa zaokružite slovo ispred tačne tvrdnje.

Fabrika luksuznih automobila Audi je upravo predstavila novi model Audi A4.

- a) Oba naziva (fabrike i modela) su tačno napisana.
- b) Oba naziva (fabrike i modela) su netačno napisana.
- c) Naziv fabrike je tačno napisan, ali ne i naziv modela automobila.
- d) Naziv fabrike je netačno napisan, a naziv modela automobila tačno.

8. Zaokružite slovo ispred pravilno napisane ulice.

- a) Ulica kralja Petra
- b) Ulica Kralja Petra
- c) ulica Kralja Petra

9. Uočite i ispravite tri greške u sledećem obrascu.

Ime i prezime	Marković Petar	
Ulica i broj	Požeška Ulica 15	
Naselje	Banovo Brdo	
Opština	Čukarica	
Grad	Beograd	

10. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanog datuma.

- a) 21. mart 2024.
- b) 21 mart 2024.
- c) 21. Mart 2024.
- d) 21 Mart 2024.

11. Dopišite pridev *srpski/srpska/srpsko* na prazna mesta vodeći računa o pravopisnom pravilu pisanja velikog slova.

- a) _____ akademija nauka i umetnosti
- b) Matica _____
- c) Društvo za _____ jezik i književnost Srbije
- d) _____ književna zadruga
- e) _____ pravoslavna crkva
- f) _____ narodno pozorište

12. Šta treba da stoji umesto znaka pitanja?

- a) Avgust : car = avgust : ? _____
- b) napoleon : piće = Napoleon : ? _____
- c) skandinavka : ukrštenica = Skandinavka : ? _____
- d) Kašmir : indijska pokrajina = kašmir : ? _____
- e) Rendgen : naučnik = rendgen : ? _____
- f) Tesla : naučnik = tesla : ? _____

II Pisanje velikog slova u engleskom jeziku

1. Zaokružite slovo ispred rečenice koja je napisana prema pravilima pisanja velikog slova u engleskom jeziku.

- a) The Norwegian author Jon Fosse was awarded the Nobel Prize in Literature in 2023.
- b) The Norwegian author Jon Fosse was awarded the Nobel prize in literature in 2023.
- c) The Norwegian author Jon Fosse was awarded the Nobel Prize In Literature in 2023.

2. Dopunite sledeće rečenice ponuđenim primerima tako da uvažite pravopisna pravila o pisanju velikog slova u engleskom jeziku.

- a) We spent our holiday by the _____ in _____ last year.
Adriatic Sea / Adriatic sea june / June
- b) I spent the _____ evening reading Kazuo Ishiguro's _____.
Saturday / saturday *The remains of the day* / *The Remains of the Day*

3. Ako su dati nazivi napisani pravilno, stavite znak √, a ako nisu napisani pravilno, stavite znak X.

Imperial college London	
The European union	
The Adriatic Sea	
The Balkan wars	
<i>The New York Times</i>	
<i>Much ado about nothing</i>	
The booker prize	
Lake Victorian	

4. U sledećim rečenicama podvucite reči koje treba pisati velikim početnim slovom.

- a) If you aim to become editor-in-chief, you need to have extensive experience in journalism and solid general knowledge.
- b) Tony Gallagher, the editor-in-chief of the times, was born on 2 november 1963.
- c) An artistic movement realism began in france after the 1848 revolutions.
- d) The period of the middle ages lasted for almost 1,000 years.
- e) At the beginning of the ceremony, the dean addressed the audience.

5. Zaokružite slovo/slova ispred pravilno napisanih skraćenica.

- a) am, pm
- b) AM, PM

6. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanih skraćenica.

- a) bc, ad
- b) BC, AD

7. Zaokružite slovo ispred pravilno napisane ulice.

- a) Oxford Street
- b) Oxford street

8. Ispravite tekst tako što ćete naći pet grešaka koje se odnose na pravilno pisanje velikog i malog slova u engleskom jeziku.

Henry went to the Globe theatre last week and was impressed by the performance of The Comedy of errors, Shakespeare's play based on roman original story. Director Blanche mcIntyre managed to depict the chaotic atmosphere from the Ancient times.

III Kontrastivni zadaci: pisanje velikog i malog slova u srpskom i engleskom jeziku

1. Pred vama je čestitka na engleskom jeziku. Kako bismo tu istu čestitku napisali u srpskom jeziku poštujući pravopisna pravila o upotrebi velikog slova?

Happy New Year!

2. Pred vama je čestitka na srpskom jeziku. Kako bismo tu istu čestitku napisali u engleskom jeziku poštujući pravopisna pravila o upotrebi velikog slova?

Srećan Osmi mart!

3. Prevedite nazive datih organizacija i napišite pune nazive poštujući pravopisna pravila o upotrebi velikog slova u srpskom jeziku.

4. Prevedite nazive datih organizacija na engleski jezik.

a) Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)

b) Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESKO ili Unesko)

c) Evropski centar za žive jezike

5. Kako bi trebalo napisati naziv knjige *Na Drini ćuprija* na engleskom jeziku?

- a) *The bridge on The Drina*
- b) *The Bridge on the Drina*
- c) *The Bridge On The Drina*
- d) *The bridge on the drina*

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

6. Prevodi rečenica sa engleskog na srpski jezik sadrže greške u vezi sa pisanjem velikog i malog slova. Pronađite reči koje su nepravilno napisane i ispravite ih.

- a) Sam moved to Canada in June last year.
Sem se preselio u Kanadu u Junu prošle godine.
- b) The Hundred Years' War, that was fought between England and France during the Late Middle Ages, brought about significant changes in the English language word stock.
Stogodišnji Rat, koji se vodio između Engleske i Francuske krajem Srednjeg veka, doveo je do značajnih promena u rečniku Engleskog jezika.
- c) We usually go to the Ionian Sea, but this year we decided to spend our holiday in Tara National Park.
Obično idemo na Jonsko More, ali smo ove godine odlučili da odmor provedemo u Nacionalnom Parku Tara.
- d) I have been accepted at the Master's programme at King's College London, the Department of Languages, Literatures and Cultures.
Primljen sam na Master program Kraljevskog Koledža London, Odsek za Jezike, Književnosti i Kulture.
- e) *The Daily Mail* is a British tabloid newspaper published in London.
Dejli Mejl je Britanski tabloidni časopis koji se štampa u Londonu.

7. Dopunite tabelu prevodnim ekvivalentima koji nedostaju poštujući pravila pisanja velikog i malog slova u srpskom i engleskom jeziku.

Srpski jezik	Engleski jezik
	the Apennine Peninsula
Jadransko more	
Prvi balkanski rat	
	The Balkan Wars
	Thanksgiving Day
Bukerova nagrada	
Muzej nauke i tehnike	
	Oxford Street
	The European Committee
Beograd na vodi	
	Adam Ruth, MA
američki san	
	the Baroque

TREĆE POGLAVLJE

Treće poglavlje donosi sažet prikaz pravila upotrebe interpunkcijskih i ostalih znakova u srpskom i engleskom jeziku. Posebna pažnja je stavljena na drugačija ortografska rešenja i tipične greške koje nastaju interferencijom pravila upotrebe srpskog i engleskog jezika, međusobnim uticajem i stvaranjem primera pseudonorme.

Ključne reči: interpunkcija, interpunkcijski znaci, pravila, upotreba.

INTERPUNKCIJA

3. INTERPUNKCIJA

Interpunktija je pravopisna oblast koju čine znaci za odvajanje reči unutar rečenice, kao i rečenice u širem pisanom diskursu. Pored razdvajanja, interpunkcijski znaci imaju semantičku funkciju i doprinose značenju i raščlanjivanju rečenice na smisaone celine. Stoga interpunktija igra veoma važnu ulogu u pisanju, jer upotrebom interpunkcijskih znakova:

- a) obeležavamo gramatičke odnose između reči, sintagmi i klauza unutar rečenice, kao i odnose izvan rečenice, u širem pisanom diskursu;
- b) delove unutar rečenice grupišemo u smisaone celine i na taj način interpunktija doprinosi jasnijem i boljem razumevanju napisanog;
- c) jezičkom izrazu možemo pripisati dodatno značenje, posebno kada koristimo znakove interpunkcije u situacijama kada se obično ne koriste, a time želimo postići poseban efekat napisanog;
- d) označavamo prozodijske karakteristike napisanog (Crystal, 2022).

3.1. INTERPUNKCIJA U SRPSKOM JEZIKU

Interpunktija je šesto poglavlje aktuelnog *Pravopisa srpskoga jezika* (Pešikan, Jerković, Pižurica, 2010: 98–143). Njena uloga je veoma jasna – sve ono što je pauzama naglašeno u govoru, u pisanju se postiže belinama (razdvajanje reči) i interpunkcijskim znacima (smisaono raščlanjivanje i izražajnost) (Brborić, 2004: 170; Pešikan, Jerković, Pižurica, 2010: 98). Ono što se javlja kao problem jesu neprecizna terminologija, često preklapanje ili poistovećivanje pravopisnih i interpunkcijskih znakova, nepotrebni terminološki sinonimi pojedinačnih znakova, njihove različite definicije i nedoumice u praktičnoj primeni. Ne čudi nastojanje mnogih da ponude bolja rešenja i preciznija objašnjenja. Sadašnju podelu znakova u pravopisu na *interpunkcijske*, *pravopisne* i *ostale znakove* mnogi ocenjuju kao nepreciznu i zbunjujuću. Klikovac (2017: 109; 2018: 69) predlaže: širi termin *pravopisni znaci* kao objedinjujući za sve znakove i dva uža termina: *interpunkcijski znaci* (*rečenični znaci*) i *pomoćni pravopisni* (*nerečenični znaci*). Kovačević (2022: 86) samo donekle modifikuje postojeći predlog, zalažući se za ukidanje terminološke višestrukosti i predlaže termin *pravopisni znaci* kao hiperonimski termin sa dva terminološka kohiponima: *rečenični* i *nerečenični znaci*. U pregledu upotrebe znakova u ovom poglavlju objedinili smo njihovu rečeničnu i nerečeničnu funkciju.

3.1.1. Upotreba tačke

Tačka se u srpskom jeziku koristi:

- na kraju obaveštajnih (potvrdnih i odričnih) rečenica:
Svakog četvrtka ćemo imati predavanja i vežbe.
- iza nekih skraćenica: *tj.;*
- iza rednih brojeva kad su napisani arapskim ciframa: *1. jun 2021. godine;*
- prilikom beleženja poglavlja i njihovih delova: *2.2. Zapeta;*
- u nepravnom govoru: *Pitao je da li dolaziš.*
- iza naslova odeljaka ako se tekst nastavlja u istom redu: *Glasovne promene. Glasovne promene se javljaju pri promeni oblika ili građenju novih reči;*
- u pisanju internet adresa: *www.singidunum.ac.rs;*
- u pisanju sati, tj. tačnog vremena: *Vidimo se u 18.00.*

Napomena

Tačka se ne piše u tekstu ispod fotografije u knjizi ili novinama; na dnu prve strane knjige gde stoji mesto i godina izdanja (Stijović, 2024: 19–21).

Napomena

Kada posle rednog broja napisanog arapskim ciframa sledi neki drugi znak (zagrada, crta ili kosa crta), tačka se briše.

Nepravilno: (1952.–1957.), školska 2022./2023.

Pravilno: (1952–1957), školska 2022/2023.

Napomena

Pri navođenju rečenica kao primera u zagradi, interpunkcijski znak rečenice ostaje.

(To je bila njena ishitrena i pogrešna odluka.)

3.1.2. Upotreba upitnika

Upitnik se upotrebljava:

- na kraju upitnih rečenica (*Da li je Maja stigla?*) ili na kraju nepotpunih ili eliptičnih rečenica (*Ko? Ja?*);
- na kraju retoričkog pitanja, posle kojeg ne očekujemo odgovor (*Šta sve čovek ne izdrži?*).

Napomena

- Ukoliko ima više upitnih rečenica u nekom nizu, iza svake se stavlja upitnik (*Gde ste do sada? Dolazite li ili ne?*).
- Ako je upitna rečenica deo upravnog govora, u pisanju na kraju cele rečenice stoji samo jedan interpunkcijski znak – znak pitanja (*Profesor je pitao studente: „Koliko vam je vremena potrebno za rad?“*).

3.1.3. Upotreba uzvičnika

Uzvičnik se koristi:

- u rečenicama koje se izgovaraju povišenom uzvičnom intonacijom (uzvične, željne ili zapovedne rečenice):

Da smo se ranije sreli!

Živi bili!

Stani!

- iza uzvika koji su deo rečenice ili su nezavisni od nje:

Jo! Iznenada se čulo tras! i svi smo se pogledali.

Napomena

Ako je zapovedna rečenica deo upravnog govora, u pisanju na kraju cele rečenice stoji samo jedan interpunkcijski znak – znak uzvika:

Iznenada je rekao: „Izađite napolje!“

3.1.4. Upotreba zapete

Zapeta se u srpskom jeziku upotrebljava:

- pri nabranju:

Iva, Sena i Marija uvek zajedno dolaze na predavanja.

- uz reči i sintagme u vokativu:

Poštovani profesore, danas neću moći da prisustvujem predavanjima.

Danas neću moći da prisustvujem predavanjima, poštovani profesore.

Danas neću moći, poštovani profesore, da prisustvujem predavanjima.

- uz apoziciju i apozitiv:

U Pariz, glavni grad Francuske, priželjkujem da odem.

Zamišljen i potresen, zaboravio je da svrati po knjigu.

- ispred reči koje obeležavaju suprotni, zaključni ili isključni odnos i sastavnih veznika *pa*, *te*:

Pričao sam, ali me nije slušao.

Pričao sam, prema tome, mogao si da pobediš.

Sve sportove volim, samo mi se odbojka ne sviđa.

- iza zavisne rečenice ili glagolske sintagme koja se javlja na početku nezavisne predikatske rečenice (inverzija):

Kad budeš mogao, kupi mi novine.

Gledajući film, zaspao je.

- ispred rečenice koja predstavlja dodatno, naknadno pojašnjenje:

Podigao je desnu ruku, u kojoj je držao novine.

Vratio se u rodni grad, odakle je davno otišao.

- uz reči, delove reči ili rečenice koji su umetnuti:

On je, kao i obično, samo ćutao.

Put smo, nažalost, odložili zbog kiše.

Put ćemo, kao što smo se i dogovorili, odložiti zbog kiše.

- iza titula, zanimanja i zvanja koji se pišu posle imena:
Miloš Tasić, student četvrte godine, pobedio je na takmičenju.
Došla je Marija, profesorka.
- iza imena gradova, a pre navođenja datuma:
Beograd, 1. 6. 2024. godine.

Napomena

Enklitike (nenaglašeni oblici pomoćnih glagola i ličnih zamenica) ne upotrebljavaju se posle zapete.

Neppravilno: Marija, naša drugarica, je živela u Boru.

Pravilno: Marija, naša drugarica, živela je u Boru.

Napomena

U nabrajanju skraćena koje imaju tačku, tačka ostaje, a iza nje se piše zapeta.

On svaku rečenicu završava sa itd., i sl. ili i dr.

3.1.5. Upotreba dve tačke

Dve tačke se koriste:

- pre liste nabiranja:
Na ovoj polici imate sabrana dela Ive Andrića: Na Drini ćuprija, Travnička hronika, Prokleta avlija i Pripovetke.
- kada želimo da povežemo dve rečenice tako što drugu navodimo kao primer, ilustraciju ili konkretizaciju:
Uradila je neočekivano: izašla je samouvereno na binu, otpevala i pobedila.
- iza dela rečenice koji upućuje da će se navoditi tuđe reči:
Marko je rekao: „Dođi, čekamo te ispred fakulteta”.

- u značenju *prema*:
Konačni rezultat utakmice je 2 : 3.
- za označavanje operacije deljenja u matematici: $6 : 2 = 3$;
- za označavanje nastavaka: *-om; -em*;
- iza imena autora, a ispred naslova dela: (Vesna Lompar: *Gramatika 4*).

3.1.6. Upotreba tačke sa zapetom

Interpunkcijski znak tačka sa zapetom koristi se:

- unutar rečenica zaključnog odnosa:
Naoblačilo se; sigurno će pasti kiša.
- unutar rečenica koje su grupisane po značenju u manje ili veće značenjske celine:
Tokom današnjeg dana polagali smo test iz matematike; vežbali i slušali akcente ljudi sa različitih dijalekatskih područja i uživali na koncertu hora i orkestra.
- za razdvajanje različitih značenja nekih skraćenica ili različitog značenja reči u rečenicama:
v. – vek; vidi
anarhičan, -a, -o – haotičan, neorganizovan, nesređen; nedisciplinovan;
- pri raščlanjenom nabrojanju ili podeli teksta na manje celine:
U ovoj knjizi postoji pet poglavlja:
 - *Pravopis;*
 - *Veliko i malo slovo;*
 - *Interpunkcija;*
 - *Skraćenice;*
 - *Digitalni pravopis.*

3.1.7. Upotreba crte

Crta i crtica su dva različita znaka. Crta (–) je duža i ne koristi se naporedo sa crticom (-).

Crta se koristi:

- za umetnutu grupu reči ili umetnute rečenice:¹⁵

On je – kao i obično – samo ćutao.

Put smo – nažalost – odložili zbog kiše.

Put ćemo – kao što smo se i dogovorili – odložiti zbog kiše.

- umesto prvog navodnika u dijalozima (i umesto drugog ako sledi komentar):

– Ipak, idi i izvini se!

– Ipak, idi i izvini se! – rekla je.

- za označavanje novog pasusa (teze):

– Književnoumetnički stil;

- u značenju *od... do...: Radno vreme naše službe je 7–19 časova*¹⁶;

- za označavanje prostornih odnosa: *let Beograd–Tivat;*

- za označavanje ravnopravnosti dvaju ili više pojmova (koautorska veza): *rečnik Klajn–Šipka;*

- u primerima gde je pomoćni glagol izostavljen (u naslovima, definicijama):

Ispitni rok – novi i dodatni stres za sve studente; Implementacija – primena;

- unutar rečenica zaključnog odnosa:

Naoblačilo se – sigurno će pasti kiša.

Napomena

Postoji primaknuta i odmaknuta crta. O tome će biti više reči u okviru digitalnog pravopisa.

¹⁵ Umesto crte često se u ovoj poziciji koristi zapeta.

¹⁶ Nepravilno je kombinovati predlog i crtu (*Radno vreme je od 7–19 časova.*).

3.1.8. Upotreba crtice

Crticu upotrebljavamo:

- prilikom rastavljanja reči na slogove: *la-sta, r-va-ti...*;
- u tvorbenoj i morfološkoj analizi reči: *kuć-, -ica; piše-, -m...*;
- u polusloženicama: *remek-delo, 5-godišnjica, crno-beli...*;
- za odvajanje padežnog nastavka kod nekih skraćenica: *u RTS-u*;
- za grupe cifara u telefonskim brojevima i bankovnim računima: *24-26-67; 908-200001-18-567*.

3.1.9. Upotreba navodnika

U srpskom jeziku otvoreni (stavljaju se dole) i zatvoreni navodnici (stavljaju se gore) imaju izgled dve devetke („ ”). Upotrebljavaju se:

- za obeležavanje naslova dela, časopisa: „Gospođa ministarka”, „Edip”, „Blic”;
- u upravnom govoru za tačno navođenje tuđih reči:

Petar kaže: „Sada je kasno da pričamo o tome.”

„Sada je kasno da pričamo o tome”, kaže Petar.

„Sada je kasno”, kaže Petar, „da pričamo o tome.”

- u suprotnom značenju:
Što si ti „pametan”!
- za isticanje posebnog imena u višechlanim nazivima nekih institucija i organizacija:

Osnovna škola „Drinka Pavlović”, Gimnazija „Bora Stanković”, Fudbalski klub „Crvena zvezda”.

U srpskom jeziku postoje dve vrste navodnika:

- a) navodnici („ ”) i
- b) polunavodnici (‘ ’).

Polunavodnici se uvek pišu gore, a koriste se:

- za izdvajanje užeg unutar šireg navoda (navod u navodu):

„Iako ne postoji slovo s nazivom ‘me’, vrlo često se naziv Vojnomedicinska akademija (VMA) izgovara ve-me-a”.

Polunavodnici se mogu pisati umesto navodnika ili kurziva kojim se iskazuje suprotno značenje:

On je ‘ekspert’ za tu oblast.

Pored gorenavedenih interpunkcijskih znakova, u srpskom jeziku u pisanju se koriste i drugi znakovi kojima se označavaju različiti odnosi unutar rečenice i reči.

3.1.10. Upotreba apostrofa

U srpskom jeziku apostrof se koristi da zameni slovo koje je izostavljeno iz reči, tj. u skraćenim oblicima:

Ili završi, il’ ne počinji.

3.1.11. Upotreba tri tačke

Znak tri tačke (znak prekida) se koristi da označi neku nedorečenost: prekid nabiranja, rečenice ili izostavljanje dela rečenice ili teksta:

Ne znam šta se desilo...

Napomena

Tri tačke u uglastoj zagradi u tuđem testu pišu se kad se tuđi tekst skraćuje, kao znak da je to skraćivanje uradio autor teksta.

3.1.12. Upotreba zgrade

Zagrada se koristi kada želimo da damo neku dodatnu informaciju, objašnjenje ili primer. Upotreba zgrade ima praktičnu vrednost jer se informacijom u njoj ne skreće pažnja sa glavnog toka misaone celine rečenice.

Postoje oble (), uglaste [], vitičaste { }, kose // i izlomljene zgrade <>. U srpskom jeziku najčešće se upotrebljavaju oble zgrade.

Zagrada se koristi i za označavanje:

- godina rođenja i smrti; dopunskih podataka ili objašnjenja:

Vuk Stefanović Karadžić (1878–1864) poznati je srpski reformator jezika i pisma.

Šekspir (engl. Shakespeare) pisao je sonete, drame i poeme.

- dvojakog načina čitanja ili postojanja dvojnog oblika jedne reči (*srpskog(a), alpinist(a)...*).

Napomena

Poluzagrada se koristi iza brojeva i slova pri nabranjanju ili podeli teksta na manje jedinice, npr. 1), 2), 3).

3.1.13. Upotreba kose crte

Znak kosa crta koristi se:

- između reči/segmenata u rečenici koji stoje u značenjskom odnosu i/ili: -ov/-ev; *epohi/eposi*;
- za obeležavanje školskih i akademskih godina, okvirno određivanje vremena, izdvajanje pozivnog broja u telefonskim brojevima: *2024/2025, 7/8. jun, 011/543-855*;
- između stihova koji se navode u istom redu:

Nad ostrvom punim čempresa i bora / mlado krupno sunce prži puno plama.

3.1.14. Upotreba interpunkcijskih znakova u nezavisnosloženim rečenicama

Najčešći interpunkcijski znak u nezavisnosloženim rečenicama u srpskom jeziku je zapeta. Dve tačke, crta i tačka sa zapetom retko se koriste. Upotreba zapete je uslovljena vrstom naporednog odnosa (značenjskim odnosom) i prisustvom veznika. Ako su nezavisnosložene rečenice bez veznika (asindetske rečenice), zapeta je obavezna. U ostalim slučajevima (sindetskim rečenicama) da li će se zapeta pisati, zavisi od vrste naporednog odnosa, tj. konkretnog značenjskog odnosa, a nekada i pojedinačnog veznika. Rečenice suprotnog, zaključnog i isključnog odnosa uvek se obeležavaju zapetom bez obzira na to da li su sa veznicima ili bez njih. U Tabeli 3 prikazana je upotreba interpunkcijskih znakova koji se mogu koristiti u nezavisnosloženim rečenicama u srpskom jeziku i primeri koji ih ilustruju.

Tabela 3. Upotreba interpunkcijskih znakova u nezavisnosloženim rečenicama sa primerima

Interpunkcijski znak	Upotreba	Primer
Bez zapete	sastavni veznik <i>i</i>	Ušao je <i>i</i> odmah pozdravio sve prisutne.
	gradacioni veznik <i>ne samo što/da... nego/no/ već i</i>	Mateja <i>ne samo da</i> studira <i>već i</i> radi. <i>Ne samo što</i> nema sunca <i>nego je i</i> zahladnelo.
	rastavni veznik <i>ili</i>	Spremi se dobro <i>ili</i> ne izlazi na ispit.
	bez veznika	Položio je sve ispite, dugo se i pažljivo spremao.
Zapeta	suprotni veznici <i>a, ali, već, nego, no</i>	Sve sam ti lepo rekao, <i>ali</i> me nisi slušao.
	zaključni veznici <i>dakle, prema tome...</i>	Naoblačilo se, <i>prema tome</i> pašće kiša.
	isključni veznici <i>samo, jedino/samo što, jedino</i>	Svi su došli na vreme, <i>jedino</i> je Tamara zakasnila
	gradacioni veznik <i>a kamoli</i>	Nisam to ni pomislio, <i>a kamoli</i> nekome rekao.
	sastavni veznici <i>pa, te, ni, niti</i> kad se ističu rečenice	Spremili smo sve, <i>pa</i> izlazimo na ispit. Učio je mnogo, <i>te</i> nije ni čudo što je dobio desetku. Niti sam učio, <i>niti</i> ću izaći na ispit. Nisam učio, <i>ni</i> izašao na ispit.

Interpunkcijski znak	Upotreba	Primer
Zapeta	rastavni veznik <i>ili</i> ako se ponavlja na početku svake rečenice	<i>Ili</i> uđi u učionicu, <i>ili</i> ostani ispred.
Dve tačke	zaključni odnos sa veznicima <i>dakle, prema tome</i> i bez njih	Nema auta u dvorištu: komšije su još na moru. Nema auta u dvorištu: <i>dakle</i> , komšije su još na moru.
Crta	zaključni odnos sa veznicima <i>dakle, prema tome</i> i bez njih	Bio mi je baš naporan dan – <i>prema tome</i> , ništa od izlaska večeras. Bio mi je baš naporan dan – ništa od izlaska večeras.
Tačka sa zapetom	zaključni odnos sa veznicima <i>dakle, prema tome</i> i bez njih	Cele nedelje će biti loše vreme; putovanje ćemo morati da odložimo. Cele nedelje će biti loše vreme; <i>prema tome</i> , putovanje ćemo morati da odložimo.

3.2. INTERPUNKCIJA U ENGLSKOM JEZIKU

Način beleženja i značenja interpunkcijskih znakova menjao se kroz istoriju razvoja pisanog jezika. U savremenom engleskom jeziku jasno su definisana i regulisana brojna pravila upotrebe interpunkcijskih znakova. Međutim, i dalje postoje nedoslednosti i mogu se naći različiti načini upotrebe interpunkcijskih znakova u zavisnosti od jezičkog varijeteta, registra, izdavačke kuće, ali i pojedinca.¹⁷ Iako postoje mišljenja da interpunkcija treba da sledi način izgovora (tzv. retorička interpunkcija – engl. *rhetorical punctuation*, koja se zasniva na principu lakoće izgovora), u lingvistici je prihvaćeno gramatičko načelo koje se zasniva na povezanosti gramatičkih i smisaonih celina unutar rečenice, uz poštovanje sintaksičkih pravila (tzv. sintaksička interpunkcija – engl. *syntactic punctuation*) (Eunson, 2020).

¹⁷ Dejvid Kristal navodi da dva autora mogu koristiti različite znakove interpunkcije u istom tekstu, što nekada može biti uslovljeno i namerom autora da prenese određenu poruku (Crystal, 2022).

3.2.1. Upotreba tačke

Tačka (*full stop* u britanskoj varijanti, *period* u američkoj varijanti engleskog jezika) je interpunkcijski znak koji se koristi:

- na kraju obaveštajne rečenice (potvrdne ili odrične):
Ed Sheeran had a concert in Belgrade in August.
- na kraju zapovedne rečenice koja ima značenje davanja saveta, instrukcije, preporuke i sl.:
Turn left when you reach the end of the street.
- na kraju zapovedne rečenice koja ima značenje blažeg oblika zapovesti:
Would you please move a bit to the left.
- u neupravnom govoru:
She asked me when I would send her the email.
- u skraćenim oblicima reči:
Mr., i.e., Ph.D¹⁸;
- prilikom zapisivanja decimalnih brojeva:
3.2 (three point two);
- u pisanju veb-adresa:
www.singidunum.ac.rs (tačka se u ovim zapisima na engleskom jeziku čita *dot*);
- prilikom beleženja poglavlja i delova poglavlja:
2.2 Punctuation in English;
- prilikom pisanja datuma:
He was born on 15.10.2002 at 21:00.

Napomena

Datumi se u engleskom jeziku mogu zapisivati na više načina, u zavisnosti da li se pišu samo brojevima, kombinacijom brojeva i reči, i da li se pridržavamo britanske ili američke varijante beleženja datuma. U nastavku su navedene različite opcije zapisivanja datuma u britanskoj i američkoj varijanti engleskog jezika.

¹⁸ Pravopisna pravila o pisanju skraćenica biće detaljnije opisana u narednom poglavlju.

Britanska varijanta

15 October 2024

15/10/2024

15-10-2024

15.10.2024 ili 15.10.24

15th October 2024

15th of October, 2024

Tuesday, 15 October 2024

Američka varijanta

October 15, 2024

10/15/2024

10-15-2024

October 15th, 2024

15th of October, 2024

Tuesday, October 15, 2024

Neophodno je skrenuti pažnju na važnu razliku u načinu beleženja datuma između britanske i američke varijante, a koja može dovesti do ozbiljnih propusta i pogrešnih tumačenja. Naime, u britanskoj varijanti engleskog jezika prvo se piše dan pa mesec, dok je u američkoj varijanti obrnuto – prvo se piše mesec pa dan. Tako, na primer, *1/4/2024* u britanskoj varijanti označava *1 April 2024*, dok je u američkoj varijanti u pitanju potpuno drugi datum – *January 4, 2024*.

3.2.2. Upotreba upitnika

Interpunkcijski znak upitnik (engl. *question mark*) treba da stoji na kraju upitne rečenice, kao završene misaone celine (*Have you been to Italy recently?*), ili na kraju nepotpunih ili eliptičnih rečenica (*Who? Me?*).

Znak pitanja se koristi i na kraju retoričkog pitanja, posle kojeg ne očekujemo odgovor:

Can I stay out until midnight?

Znak pitanja se može koristiti i kada nismo sigurni u ispravnost nekog podatka, broja, godine, recimo:

Claudius (843?–892) was born in Florence.

Ako je upitna rečenica deo upravnog govora, u pisanju na kraju cele rečenice stoji samo jedan interpunkcijski znak – znak pitanja:

She asked, “Does anyone have any suggestion?”

Znak pitanja se može koristiti kada želimo da prenesemo sarkastičan ili ironičan ton, kada nismo sigurni ili sumnjamo u istinitost neke tvrdnje:

He is the most hard-working employer (?) in the company.

Ipak, savetuje se izbegavanje upotrebe znaka pitanja sa ovakvim, izmenjenim značenjem.

3.2.3. Upotreba uzvičnika

Znak uzvičnik (engl. *exclamation mark*) se koristi u zapovednim rečenicama koje imaju značenje naredbe, npr. *Stay out!*.

Upotrebom uzvičnika možemo da iskažemo i emocije, stavove, pa čak i snažna osećanja, koja mogu biti protumačena na više načina. Da bi se izbegli nespozum i dvosmislena tumačenja, savetuje se izbegavanje upotrebe uzvičnika u ovakvim situacijama.

Ako je zapovedna rečenica deo upravnog govora, u pisanju na kraju cele rečenice stoji samo jedan interpunkcijski znak – uzvičnik.

She screamed, “Mind the hole!”

3.2.4. Upotreba zapete

Zapeta (engl. *comma*) je interpunkcijski znak koji u govoru odgovara kraćoj pauzi između gramatičkih i smisaonih celina, te je njena upotreba dvojaka: obavezna – kada je određena gramatičkim pravilom, i slobodna – ukoliko autor želi da neki deo rečenice izdvoji kao posebnu smisaonu celinu.

Zapeta se koristi:

- između delova reči i sintagmi prilikom nabiranja:

I bought a kilo of oranges, two apples, and an avocado.

- kada želimo da odvojimo neku reč ili sintagmu koje nisu u tesnoj smisaonoj celini sa ostatkom rečenice:

I do not mind, of course.

- da odvoji dve naporedne klauze unutar nezavisnosložene rečenice, posebno ako su klauze duže, radi lakšeg razumevanja:

They informed me about the event the other night, but I could not come due to many obligations I had that day.

- pre navođenja direktnog iskaza:

The conductor shouted, "Sit down!"

- da odvoji reči i sintagme sa značenjem vokativa:

Don't take it to heart, my dear Jack.

- ispred disjunktivnih pitanja (engl. *question tags*) (Đorđević, 1997):

She lives in Paris, doesn't she?

- u zavisnosloženim rečenicama da odvoji zavisnu klauzu od glavne kada zavisna klauza prethodi glavnoj:

As soon as I find out, I will inform you.

- nakon priloga kao što su *however, still, nevertheless, subsequently* i sl.:

Furthermore, another advantage relates to time-saving practices.

- nakon predloških i priloških sintagmi kao što su *in the end, more frequently, in the conclusion* i sl.:

At the beginning, we asked a very simply question.

- nakon participskih i infinitivnih klauza:

Having done all the work, he went out for a walk.

To be honest, I do not know what to say.

Pored gorenavedenih primera upotrebe u kojima zapeta pre svega ima gramatičku i sintaksičku funkciju unutar rečenica, zapeta se koristi i u drugim situacijama, kao što su:

- između imena i titule: *James Brown, PhD;*
- prilikom zapisivanja adresa: *22 Knez Danilova Street, Belgrade.*

Napomena

Iako nije obavezujuće, poslednji član u nabranjanju takođe se može odvojiti zapetom, koja je poznata i kao serijska ili oksfordska zapeta (engl. *Oxford comma*). Upotreba serijske zapete može iskaz učiniti jasnijim i nedvosmislenim, posebno u kontekstima kad se elementi mogu tumačiti dvojako:

1. kao delovi jedne sintagme (*She likes classical music and movies* – pridev *classical* se odnosi na naporednu imeničku sintagmu *music and movies*) ili
2. kao dve naporedne sintagme (*She likes classical music, and movies* – pridev *classical* se odnosi samo na imenicu *music*, dok je imenica *movies* nezavisna i nije dodatno određena pridevom).

Napomena

Zapeta se može koristiti u nezavisnosloženim rečenicama, između nezavisnih klauza, posebno ako su nezavisne klauze duže. Međutim, ukoliko su klauze kraće, zapeta nije neophodna, npr. *The prices went down and they panicked*.

3.2.5. Upotreba dve tačke

Interpunkcijski znak dve tačke (engl. *colon*) koristi se:

- pre liste nabranjanja:

When writing an essay, you need to pay attention to the following: structure, cohesion, appropriate style, and proper use of language.

- kada želimo da povežemo dve klauze u nezavisnosloženim rečenicama tako što drugu navodimo kao primer, ilustraciju ili dodatak značenju prve klauze:

Insomnia can be a really serious disorder: it becomes harmful if it endangers someone's health.

- pre reči, sintagmi ili klauza koje koristimo da ilustrujemo ili objasnimo prethodno pomenuto:

I have only one wish for my birthday: to spend it with my daughter.

- u navođenjima ličnih podataka:

Date of birth: June 27, 2014.

- u zapisivanju tačnog vremena, između sati i minuta (i sekundi):

2:31:52.

3.2.6. Upotreba tačke sa zapetom

Interpunkcijski znak tačka sa zapetom (engl. *semicolon*) koristi se unutar rečenice kada želimo da odvojimo dve klauze koje mogu da stoje i samostalno, odnosno između dve klauze koje nemaju tesnu sintaksičku povezanost i stoga ih možemo odvojiti. Kada želimo da odvojimo nezavisne klauze jednu od druge i predstavimo ih kao nezavisne smislaone celine, onda ih pišemo kao dve nezavisne rečenice. Međutim, ako hoćemo da ukažemo na neku povezanost među njima, odvajamo ih znakom tačka sa zapetom:

Marta wanted to drop out of school; however, she decided to give it a second chance.

3.2.7. Upotreba crte

Interpunkcijski znak crta (engl. *dash*) koristi se u rečenici da:

- odvoji i istakne apoziciju ili umetnutu rečenicu:

My brother – whether on purpose or not – was late for the ceremony.

- istakne dužu pauzu koja je rezultat oklevanja, neizvesnosti, promene raspoloženja, komentara koji završava misao:

The comment he made was – vulgar.

- završi listu sa nabrojanjem:

Respect, good communication and cooperation skills – all these are the prerequisites for a good employee.

Umesto crte često se mogu koristiti i zapeta ili zagrada, jer njima obeležavamo neku dodatnu informaciju, koja nije u neraskidivoj vezi sa ostalim rečeničnim elementima.

3.2.8. Upotreba crtice

Znak crtica (engl. *hyphen*) se može tumačiti dvojako: kao interpunkcijski znak ili kao deo reči u pisanju. U engleskom jeziku crtica se koristi:

- kao deo složenih reči:
blue-eyed, all-star, self-indulgent;
- da odvoji reči na slogove, kada prenosimo reči iz jednog reda u drugi: npr. reč *dictionary* možemo odvojiti na dva načina *dic-tionary* ili *dictio-nary*.

Treba napomenuti da upotreba crtice u oba slučaja često predstavlja izazov: prilikom pisanja složenih reči postoje nedoumice, ali i nedoslednosti da li se neka složenica piše odvojeno, zajedno ili sa crticom između (npr. *email* i *e-mail*, ili *above-mentioned*, *abovementioned* i *above mentioned* – svi oblici su pravilni, za razliku od mnogih drugih gde je samo jedan način pisanja ispravan); za upotrebu crtice za odvajanje reči potrebno je znati kako se reči pravilno dele na slogove. U prvom slučaju savetuje se provera pisanja reči u rečnicima, a u drugom – izbegavanje odvajanja reči između redova ukoliko nismo sigurni kako se dele na slogove.

3.2.9. Upotreba navodnika

Interpunkcijski znak navodnici (engl. *quotation marks, speech marks, quotes* ili *inverted commas*) koristi se kada:

- navodimo tuđe reči, u upravnom govoru:
My parents once told me, "There is time for everything."
- koristimo reči sa prenesenim značenjem:
I know it is your "special treat".
- navodimo pojmove, naslove, prevode reči:
I need the explanation for the phrase "pro bono".

Kao i u srpskom jeziku, u engleskom jeziku postoje dve vrste navodnika:

- a) navodnici (engl. *double quotation marks*) i
- b) polunavodnici (engl. *single quotation marks*).

Takođe je važno istaći da se navodnici u engleskom jeziku mogu beležiti na dva načina: pomoću tzv. duplih tipografskih znakova navoda “ ” (eng. *double typographic quotation marks*) ili pomoću tzv. neutralnih navodnika " " (eng. *neutral quotation marks*), koji se mogu češće naći u pisanju jer tastature nemaju duple tipografske znake navodnika, pa je potreban dodatni napor prilikom kucanja da se ovi simboli unesu u tekst. Isto tako se pišu i polunavodnici: ‘ ’ ili ’ ’.¹⁹

Pravila upotrebe navodnika i polunavodnika u engleskom jeziku nisu dosledna i striktno definisana, i uglavnom zavise od stila koji se koristi u pisanju ili varijante engleskog jezika kojom se piše. Na primer, ukoliko sledimo pravila pisanja prema APA stilu, napisaćemo:

“The Queen's Gambit” was written by Walter Tevis.

Međutim, ukoliko pratimo smernice navedene u Čikago stilu, naziv knjige pišemo bez navodnika, upotrebom kurziva:

The Queen's Gambit was written by Walter Tevis.

Sledi nekoliko primera koji pokazuju različite varijante upotrebe navodnika i polunavodnika u engleskom jeziku:

She complained, “You are being so rude.”

She complained, ‘You are being so rude.’

Jane told me, “Did you hear that he had said ‘Tim will replace him’?”

Jane told me, ‘Did you hear that he had said “Tim will replace him”?’

Persona non grata is a Latin phrase meaning “unwelcome person”.

Persona non grata is a Latin phrase meaning ‘unwelcome person’.

Iz gorenavedenog možemo da uočimo da je pravilno koristiti i navodnike i polunavodnike u istim kontekstima – samo je neophodno biti dosledan u upotrebi. Treba još napomenuti i da upotreba drugih interpunkcijskih znakova varira nakon upotrebe znaka navoda. Naime, uobičajeno je da se u britanskoj varijanti engleskog jezika pod navodnike stavlja sve što je deo direktnog iskaza, odnosno poštuje se logički princip navođenja (engl. *logical quotation*), te se interpunkcijski znaci obično koriste iza navodnika ako se time završava upravni govor:

She informed the students, “Our classes will be rescheduled next week”.

ili

“Our classes will be rescheduled next week”, she informed the students.

¹⁹ U ovoj knjizi koristili smo samo tipografske znakove navoda.

S druge strane, interpunkcijski znak je deo upravnog iskaza u američkoj varijanti engleskog jezika, bez obzira na to da li njemu pripada u upravnom govoru:

She informed the students, "Our classes will be rescheduled next week."

ili

"Our classes will be rescheduled next week," she informed the students.

Drugi primer kojim možemo ilustrovati razliku između upotrebe interpunkcijskih znakova pre ili posle znaka navoda u britanskoj i američkoj varijanti engleskog jezika odnosi se na navođenje pojedinačnih reči/sintagmi:

"Carpe diem", used by the Roman poet Horace, is the motto I live by. (britanska varijanta)

"Carpe diem," used by the Roman poet Horace, is the motto I live by. (američka varijanta)

Pored navedenih interpunkcijskih znakova, u engleskom jeziku u pisanju koriste se i drugi znakovi kojima se označavaju različiti odnosi unutar rečenice i reči.

3.2.10. Upotreba apostrofa

U engleskom jeziku, apostrof (engl. *apostrophe*) se ne definiše striktno kao interpunkcijski znak jer je on deo reči, tj. koristi se u skraćenom obliku reči. Naime, apostrof se koristi dvojako:

- da zameni slovo/slova koja su izostavljena iz reči, u skraćenim oblicima. Najčešći oblici reči koji se skraćuju jesu pomoćni i modalni glagoli i reč *not*:

He's (He has) been here for a while.

You mustn't do that.

She'd love to come.

He's tired.

- da obeleži prisvojni oblik imenice:

John's brother won the competition.

Upotrebu skraćenih oblika reči sa apostrofom treba izbegavati u formalnom stilu pisanja.

Treba takođe napomenuti da neki oblici koji se isto izgovaraju i/ili isto pišu mogu dovesti do zabune i grešaka, npr.:

its i *it's* – *its* je prisvojna zamenica, a *it's* (iako se isto izgovara) može biti skraćeni oblik od: *it is* i *it has*;

'd – skraćeni oblik modalnog glagola *would* i pomoćnog glagola *had*:

I'd been waiting for hours before he showed up. I'd be delighted to meet them.

3.2.11. Upotreba tri tačke

Znak tri tačke (engl. *ellipsis* ili *three full stops*) se koristi da označi da nedostaje deo rečenice ili teksta:

When I stopped by, I realized what had happened. But...

Tri tačke se takođe koriste kada želimo da uvedemo pauzu, neizvesnost ili napetost u iskazu:

He disappeared... and then we suddenly received an unusual call.

3.2.12. Upotreba zagrade

Zagrada (engl. *parenthesis* ili *round brackets*) se koristi kao alternativa za interpunkcijski znak zapeta kada želimo da dodamo neku informaciju, damo objašnjenje ili primer:

Margaret Thatcher (also known as the “Iron Lady”) was the first woman British prime minister.

Upotreba zagrade ima praktičnu vrednost jer stavljanjem dodatne informacije ili objašnjenja u zagradu ne remetimo glavni tok misaone celine rečenice.

Zagrada se koristi i za označavanje:

- datuma:

William Shakespeare (1582–1616) is said to have been a controversial person.

- afilijacija:

Ben Hurst (Australia) is the next plenary speaker.

- hemijskih jedinjenja:

CO₂ (carbon dioxide).

3.2.13. Upotreba kose crte

Znak kosa crta (engl. *slash*) se koristi između reči/sintagmi u rečenici koje stoje u značenjskom odnosu *i/ili*:

When asked, a student needs to show his/her ID at the exam.

Kosa crta se koristi i da označi datume (3/5/2024) ili razlomke (3/4 – *two thirds*).

3.2.14. Upotreba interpunkcijskih znakova u nezavisnosloženim rečenicama

Klauze unutar nezavisnosloženih rečenica u engleskom jeziku možemo razdvojiti na više načina. U Tabeli 4 prikazani su interpunkcijski znakovi koje možemo koristiti u nezavisnosloženim rečenicama i primeri koji ih ilustruju.

Tabela 4. Interpunkcijski znakovi u nezavisnosloženim rečenicama

Interpunkcijski znak	Primer
/	<i>She arrived late and her boss was angry.</i>
Zapeta	<i>My best friend works for a large company, but many of her co-workers cannot even remember her name.</i>
Tačka sa zapetom	<i>Playing chess can be amusing; it can also support the development of critical thinking skills.</i>
Dve tačke	<i>There are two things we need to consider: they are financial support and logistics.</i>

Ukoliko su dve nezavisne klauze zasebne misaone celine, pišemo ih kao dve rečenice i odvajamo tačkom:

We believe it could work. All we need to do is try a bit harder.

3.2.15. Nedoslednosti i varijacije u upotrebi interpunkcijskih znakova

Pravila za upotrebu interpunkcijskih znakova u engleskom jeziku nisu uvek striktno definisana i mogu da zavise od više faktora:

- a) varijeteta engleskog jezika;
- b) stila pisanja;
- c) registra;
- d) ličnih preferenci autora.

Usled postojanja više pravila koja definišu isti jezički kontekst, različitih karakteristika pisanog jezika, kao i odsustva unificiranog okvira, pravopisni znaci predstavljaju jednu od najizazovnijih oblasti pravopisa engleskog jezika. Ipak, važno je istaći da opšta pravila postoje, da je neophodno znati koji faktori utiču na različite načine beleženja interpunkcijskih znakova i dosledno se pridržavati jednog načina beleženja u jednom tekstu. Za pravilnu upotrebu interpunkcijskih znakova treba pre svega poznavati značenje i funkciju svakog znaka i shodno tome i prilagođavati opšta pravila datom kontekstu.

Varijacijama upotrebe interpunkcijskih znakova možemo jasnije da iskažemo misao ili pak da doprinesemo da stilski izraz bude doteraniji. Na primer, ako u rečenici ima previše znakova zapete, nju možemo menjati drugim interpunkcijskim znakom koji ima slično značenje pauze, a to je znak tačka sa zapetom. Znak tačku sa zapetom takođe možemo da koristimo ukoliko, recimo, za cilj imamo da prenesemo misao koja je kompleksnija i stoga koristimo nezavisne rečenice koje spajamo u jednu složenu misaonu celinu, tj. koristimo složene rečenice. S druge strane, radi postizanja efikasnosti i jasnoće u iskazivanju složenih misli unutar jedne rečenice, možemo koristiti različite interpunkcijske znake (kao što su zapeta, tačka sa zapetom, zagrada, crta) da odvojimo složenu misaonu celinu u više manjih, ali povezanih celina.

Knjiga Vilijama Stranka *The Elements of Style* predstavlja veoma uticajni izvor za pravila pisanja na engleskom jeziku u XX veku, a njegovi naslednici, koji su je revidirali, u novijem izdanju navode:

“A dash is a mark of separation stronger than a comma, less formal than a colon, and more relaxed than parentheses” (Strunk, Jr. W. i White, E. B. 2003: 20).

Pravilnom upotrebom interpunkcijskih znakova ne samo da se pravilno izražavamo već možemo uticati na stil i iskazati neku nameru koju želimo uputiti čitaocu.

3.3. SLIČNOSTI I RAZLIKE U UPOTREBI INTERPUNKCIJE U SRPSKOM I ENGLESKOM JEZIKU

Interpunkcijski znakovi u srpskom i engleskom jeziku imaju veoma slične funkcije – da označe sintaksičke i smislaone celine, obeleže pauzu koja bi bila u govoru, da doprinesu boljem razumevanju pisanog teksta i postizanju efikasnijeg stila u pisanom izražavanju.

Ukoliko uporedimo upotrebu interpunkcijskih znakova u oba jezika, možemo da uočimo mnoge sličnosti. Ipak, postoji nekoliko razlika, koje ističemo u nastavku.

1. Način pisanja navodnika

Pre svega, u srpskom jeziku znakovi navoda pišu se isključivo kao „ ”, dok u engleskom postoji izbor i mogu se koristiti simboli “...” ili "...". Takođe je važno istaći da se u engleskom jeziku oba simbola pišu na gornjoj liniji, dok se u srpskom jeziku otvoreni znak navoda piše na donjoj, a zatvoreni znak navoda na gornjoj liniji.

2. Upotreba tačke i zapete

- a) Prilikom zapisivanja nekih skraćenica, u srpskom jeziku se može koristiti tačka, dok u engleskom jeziku često postoji dvojako beleženje – sa tačkom (tačka nakon skraćene svake reči ili na kraju cele skraćenice) i bez nje.²⁰

Primer:

tj. : engl. *ie* ili *i.e.*

g. : engl. *Mr* ili *Mr.*

- b) Prilikom pisanja tačnog vremena u srpskom jeziku se između sati i minuta piše tačka, dok se u engleskom jeziku vreme beleži dvojako: između sati i minuta piše se tačka (kada nakon vremena stoji deo dana, odnosno skraćenice *am* ili *pm*), ili dve tačke (kada nakon vremena ne stoji *am* ili *pm*).

Primer:

Stigla je jutros oko 10.30.

She arrived this morning at about 10.30 am.

She arrived this morning at about 10:30.

²⁰ O pravilima pisanja skraćenica biće više reči u narednom poglavlju.

- c) Prilikom nabiranja, u srpskom jeziku koristi se znak zapeta iza svakog osim poslednjeg člana, dok se u engleskom i ispred poslednjeg člana u nizu nabiranja takođe može staviti zapeta (može se koristiti serijska zapeta).

Primer:

Tokom našeg odmora u Austriji, posetili smo Beč, Grad i Salzburg.

During our holiday in Austria, we visited Vienna, Graz, and Salzburg.

- d) Iza rednih brojeva napisanih arapskim ciframa, u srpskom jeziku obavezna je upotreba tačke, dok u engleskom jeziku nije potrebno staviti tačku nakon godine napisane brojevima.

Primer:

Rođena je 2002. godine u Kragujevcu.

She was born in 2002 in Kragujevac.

3. Upotreba interpunkcijskih znakova u upravnom govoru

- a) U srpskom jeziku znak zapeta se piše nakon zatvorenih navodnika, dok u engleskom jeziku zapetu možemo da koristimo i pre i posle zatvorenih navodnika.

Primer:

„Stižu gosti”, rekla je Jana uzbuđeno.

“The guests are coming,” Jana said excitedly. (američka varijanta)

“The guests are coming”, Jana said excitedly. (britanska varijanta)

- b) U srpskom jeziku u upravnom govoru koristi se znak zapeta nakon zatvorenih navoda iza upitne ili uzvične rečenice, dok se u engleskom jeziku ne koristi zapeta nakon zatvorenog znaka navoda.

Primer:

„Ko te je obavestio?”, upitala je Tara.

“Who told you that?” Tara asked.

4. Upotreba ostalih znakova interpunkcije u srpskom i engleskom jeziku

Kao što je gore navedeno, postoje mnoge sličnosti i podudaranja u upotrebi interpunkcijskih znakova u srpskom i engleskom jeziku, što se posebno ogleda u upotrebi:

- a) znakova tačke, upitnika i uzvika na kraju obaveštajne, upitne i uzvične rečenice, tim redom;
- b) znakova tačka sa zapetom, dve tačke, zapeta prilikom razdvajanja rečenice na smisaone i sintaksičke celine;
- c) znakova crte, crtice, zagrade.

3.4. PROVERITE SVOJE ZNANJE

I Interpunkcija u srpskom jeziku

1. Stavite zapetu gde je to potrebno, a onda i obrazložite zašto je njena upotreba neophodna.

- a) Nataša Ivana i Neda vole da putuju.
- b) Vi vrlo dobro znate gospodine Veličkoviću da sam čovek od reči.
- c) Matija Đorđević poznati advokat zastupa velike inostrane firme.
- d) Bili smo u Parizu ali se nismo popeli na Ajfelovu kulu.

2. U sledećem naslovu društvene igre nedostaje jedan znak. Dopiшите ga na odgovarajuće mesto.

Ne ljuti se čoveče!

3. Stavite zapetu svugde gde je potrebno.

- a) Ako se dobro organizuješ sve ćeš stići.
- b) Uradio je iako smo se svi pribojavali sve kako treba.
- c) Čim si se javio svima je bilo lakše.

4. Dodajte tačku svugde gde je to potrebno.

- a) Fakultet Singidunum je osnovan 1999 godine, a ove akademske 2024/2025 godine upisuje 17 generaciju studenata.

5. Brojeve iz sledećih rečenica napiшите rečima.

- a) Ova knjiga ima 155 strana. _____
- b) Na 155. strani je deo o interpunkciji. _____

6. Ukoliko je tvrdnja tačna, zaokružite T, a ukoliko je netačna, zaokružite N.

Arapske cifre napisane sa tačkom uvek označavaju redne brojeve.	T	N
U srpskom jeziku reči u vokativu se odvajaju zapetom samo na početku rečenice.	T	N
U pisanju nekih skraćenica tačka je obavezna.	T	N
Ispred suprotnih veznika zapeta nije obavezna.	T	N

7. U istaknutim rečima nedostaje jedan pravopisni znak. Koji?

Obeležili su *20 godišnjicu braka*. Ta slika je pravo *remek delo*.

Obožavam da vozim *auto putem*.

- a) crtica
- b) crta
- c) dve tačke
- d) kosa crta

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

8. Zaokružite slova ispred pravilno napisanih rečenica.

- a) Konkurs je namenjen deci 15–18 godina.
- b) Konkurs je namenjen deci od 15–18 godina.
- c) Konkurs je namenjen deci od 15 do 18 godina.
- d) Konkurs je namenjen deci 15. – 18. godina.

9. U sledećim rečenicama upišite zagrade na odgovarajuća mesta.

- a) Tri tačke znak prekida koriste se da označe izostavljeni deo teksta.
- b) Vuk Karadžić 1787–1864 bio je veliki reformator srpskog jezika i pisma.
- c) RTS Radio-televizija Srbije nalazi se u Takovskoj ulici.

10. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanog primera rođenja i smrti našeg nobelovca Ive Andrića.

- a) (1892–1975.)
- b) (1892.–1975.)
- c) (1892-1975)
- d) (1892–1975)

11. Zaokružite slovo ispred rečenice koja je napisana prema pravopisnim pravilima.

- a) Pitali su profesora da li se ispit polaže uživo ili onlajn?
- b) Pitali su profesora, da li se ispit polaže uživo ili onlajn?
- c) Pitali su profesora, da li se ispit polaže uživo ili onlajn.
- d) Pitali su profesora da li se ispit polaže uživo ili onlajn.

12. Koji pravopisni znak se može upotrebiti umesto navodnika u sledećoj rečenici?

„Mnogo sam umoran”, požalio se Marko.

- a) crtica
- b) crta
- c) kosa crta
- d) dve tačke

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

13. Dodajte interpunkcijske znake na odgovarajuća mesta u sledećem dijalogu.

Da li ove godine ideš na razmenu studenata u Španiju upita Bogdan Nađu
Idem reče Nađa i mnogo se radujem daljem usavršavanju

14. Obeležite ispravno zapetama apoziciju u svakoj rečenici.

- a) Vuk Mikić student prve godine uspešno je položio Savremeni engleski jezik I.
- b) Približili smo se hotelu „Moskva” jednom od omiljenih mesta Ive Andrića.

15. Datim rečenicama nedostaju zapete. Upišite ih.

- a) Mada sam želeo da ti pomognem nisam uspeo.
- b) Nadam se da ćeš ako ti ostane malo vremena svratiti na kafu.

16. U svakom nizu reči podvucite primer koji je pravilno napisan.

- a) autoput, auto-put, auto put
- b) foto radnja, fotoradnja, foto-radnja
- c) radio-emisija, radioemisija, radio emisija

17. U kom naslovu knjige Tvrtka Prčića zapažate pravilno napisane navodnike?

- a) „Engleski u srpskom“
- b) “Engleski u srpskom“
- c) „Engleski u srpskom”

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

18. Zaokružite slovo ispred pravilno napisane akademske godine.

- a) 2024/2025.
- b) 2024./2025.
- c) 2024/2025

19. Koji se znak (navodnici, zapeta, dve tačke) može upotrebiti umesto crte u navedenim rečenicama?

- a) Novak je – kao što smo i očekivali – sve nas učinio ponosnim. _____
- b) – Gde si odseo u Beogradu? _____
- c) Najveći su prijatelji uspeha – odlučnost, upornost i strpljenje. _____

20. Dopišite tačku sa zapetom na odgovarajuća mesta u svakoj rečenici.

- a) Dobrota uvek sama nađe svoj put ne treba joj vodič.
- b) Putovati znači proširiti vidike pripovedati o tome znači preneti utiske i iskustvo na druge.

21. Kakvo značenje ima zagrada u primerima *srpskog(a)* i *mnom(e)*?

22. Dodajte navodnike na odgovarajuća mesta u sledećoj rečenici.

Oskar Vajld je svoje čuveno delo Slika Dorijana Greja objavio 1890. godine.

23. Da bi skraćenice *br* i *ul* bile pravilno napisane, nedostaje jedan znak. Koji?

24. Skraćenica za reč engleski je:

- a) eng.
- b) engl.
- c) en.

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

II Interpunktacija u engleskom jeziku

1. Stavite zapetu gde je to potrebno.

- a) They arrived late and couldn't believe what they saw.
- b) Peter wanted to stay a bit longer but he was so tired that he had to leave.
- c) Before noon they had finished all the work.
- d) She doesn't mind don't worry.
- e) Although she knew all about the company's transactions she decided to get involved.

2. Ukoliko je tvrdnja tačna, zaokružite T, a ukoliko je netačna, zaokružite N.

- a) U engleskom jeziku uvek se koristi zapeta između nezavisnih klauza u nezavisnosloženim rečenicama. T/N
- b) U engleskom jeziku reči u vokativu se odvajaju zapetom samo na početku rečenice. T/N
- c) U pisanju skraćenica na engleskom jeziku tačka je obavezna. T/N
- d) U razdvajanju smisaonih celina unutar rečenica možemo koristiti crtu, zapetu, tačku sa zapetom i zagrade. T/N

3. Upišite zagrade na odgovarajuća mesta u sledećim rečenicama.

- a) David Crystal 1941– investigated text language.
- b) Prof. McDowell UK is visiting our university next month.
- c) The United Arab Emirates UAE is rich in oil and natural gases.

4. Zaokružite slovo ispred rečenice napisane prema pravopisnim pravilima engleskog jezika.

- a) They asked the interviewee when he could start working?
- b) They asked the interviewee when he could start working.
- c) They asked the interviewee, when he could start working.
- d) They asked the interviewee, when he could start working?

5. Dodajte interpunkcijske znake na odgovarajuća mesta u sledećim rečenicama.

- a) Aretha Franklin 1942 2018 also called the Queen of Soul was one of the most famous American singers sonwriters and pianists.
- b) Noam Chomsky is often called the father of modern linguistics the title given to him thanks to his contribution to transformational generative grammar.
- c) In a nutshell we need to revise all rules covered during the term and there are many so we need to get to work.

6. Dodajte interpunkcijske znake na odgovarajuća mesta u sledećem dijalogu.

Are you coming with us she wanted to know
She said There is no point waiting anymore

7. Datim rečenicama nedostaju zapete. Upišite ih.

- a) I saw Mike our first-door neighbour at the party last night.
- b) I visited the National Gallery one of my favourite galleries.
- c) She came late to the meeting which was a foolish thing to do.
- d) Unless she speaks to him I will not come.

8. Stavite zapetu gde je to potrebno.

- a) I want people on my team who are responsible and hard-working.
- b) Jackson Peterson who once worked with me is very responsible and hard-working.

9. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno napisanim rečima u kurzivu.

- a) I thought the rules were *well known* to everyone.
- b) These are *well known rules*, please do not beat around the bush.

10. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno napisanim rečima u kurzivu.

- a) We met *in-person* and talked about the issue.
- b) We had the *in-person* meeting.

11. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno napisanim znacima interpunkcije za obeležavanje godina.

- a) You should consult the document with the academic year 2024-25 degree course descriptions.
- b) You should consult the document with the academic year 2024-25. degree course descriptions.
- c) You should consult the document with the academic year 2024.-25. degree course descriptions.

12. Dopišite odgovarajuće znake interpunkcije u sledećim rečenicama. Na nekim mestima moguće je upotrebiti različite interpunkcijske znake.

- a) The cheesecake was deliciouos creamy and tangy.
- b) They wanted to invest in the company however they did not have enough money.
- c) We need to think divergently hopefully it will yield good results.

13. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenim apostrofom.

- a) It's been a long time since we talked.
- b) The cat cuddled it's kittens.

14. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilo upotrebljenim interpunkcijskim znakom uzvika.

- a) Stay with me, please!
- b) Don't do that!

15. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilo upotrebljenim interpunkcijskim znakom.

- a) The play ends at 20.00.
- b) The play ends at 20:00.
- c) The play ends at 20,00.

16. Zaokružite slovo/slova ispred pravilno zapisanog broja *milion* na engleskom jeziku.

- a) 1.000.000
- b) 1,000,000
- c) 1 000 000

17. Zaokružite slovo ispred pravilno zapisanog decimalnog broja na engleskom jeziku.

- a) 7.5%
- b) 7:5%
- c) 7,5%

18. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenom interpunkcijom.

- a) My brother graduated from the university on September 23 2024.
- b) My brother graduated from the university on September, 23, 2024.
- c) My brother graduated from the university on September 23, 2024.
- d) My brother graduated from the university on September, 23 2024.

19. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenom interpunkcijom.

- a) On Mondays, I work from 10:00 till 14:00.
- b) On Mondays I work 10–14.
- c) On Mondays, I work from 10:00–14:00.

20. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenim interpunkcijskim znakom.

- a) Where are you Emily?
- b) What is that, Frank?
- c) Guys shall we start?

21. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenim interpunkcijskim znakom.

- a) They have the best *crème brûlée* I have ever tasted.
- b) They have the best “*crème brûlée*” I have ever tasted.
- c) Obe rečenice su pravilno napisane.

22. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenim interpunkcijskim znakom.

- a) I think it would be a good idea to go Dutch this time.
- b) I think it would be a good idea to go *Dutch* this time.
- c) I think it would be a good idea to “go Dutch” this time.

23. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno upotrebljenim interpunkcijskim znakom.

- a) He lives on the 4. floor.
- b) He lives on the 4 floor.

24. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanih složenica.

- a) video call, video presentation, video conference
- b) video-call, video-presentation, video-conference

25. Zaokružite slovo/slova ispred tačno zapisane rečenice / zapisanih rečenica.

- a) I haven't read Margaret Atwood's "The Handmaid's Tale" yet.
- b) I haven't read Margaret Atwood's The Handmaid's Tale yet.
- c) I haven't read Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale* yet.

III Kontrastivni zadaci: upotreba interpunkcijskih znakova u srpskom i engleskom jeziku

1. U rečenicama na srpskom jeziku pravilno su upotrebljeni interpunkcijski znaci. Da li je upotreba interpunkcijskih znakova u prevodu rečenica na engleski jezik ispravna? Ukoliko nije, ispravite i objasnite razliku.

a) „Trebalo je da mi to kažeš ranije”, požalila se.

“You should have told me that earlier”, she complained.

b) „Kada ste se upoznali?”, pitala me je.

“When did you meet?”, she asked me.

c) Moji roditelji su se preselili u Kanadu 1999. i od tada tamo žive.

My parents moved to Canada in 1999. and have lived there ever since.

d) Iako sam bila umorna, izašla sam sa kolegama na piće posle predavanja.

Although I was tired, I went out for a drink with my colleagues after the lectures.

e) Imamo sastanak 7. novembra.

We have the appointment on 7. November.

2. U rečenicama na engleskom jeziku pravilno su upotrebljeni interpunkcijski znaci. Da li je upotreba interpunkcijskih znakova u prevodu rečenica na srpski jezik ispravna? Ukoliko nije, ispravite i objasnite razliku.

a) “I was confused when he called me,” Steve was honest.

“Bio sam zbunjen kada me je pozvao,” bio je iskren Stiv.

b) “Stay calm!” Ben advised us.

“Ostanite pribrani!” posavetovao nas je Ben.

c) The lectures start at 15:00.

Predavanja počinju u 15:00.

d) He plays tennis, basketball, and volleyball.

On igra tenis, košarku, i odbojku.

e) Today, almost all young people have at least one social media account.

U današnje vreme, skoro svi mladi ljudi imaju nalog na bar jednoj društvenoj mreži.

ČETVRTO POGLAVLJE

U četvrtom poglavlju biće predstavljene skraćenice u srpskom i engleskom jeziku, osnovna pravila skraćivanja, klasifikacija, domen i opravdanost upotrebe (od formalnog uskostručnog do neformalnog svakodnevnog korišćenja). Ukazaće se na sličnosti, ali i različita obeležja, brojne nedoumice u pisanju, tipične greške nastale pod uticajem engleskog jezika ili ukrštanjem pravila i stvaranjem hibridnih, nepravilnih primera.

Ključne reči: skraćenice, klasifikacija, upotreba, čitanje.

SKRAČENICE

4. SKRAĆENICE (ABREVIJATURE)

Skraćenice su oblici reči koje nastaju skraćivanjem određenih delova reči s ciljem da se postigne ekonomičnost u pisanom izražavanju. Skraćenice (abrevijature) su oduvek bile odličan način postizanja ekonomičnosti, tj. značajne uštede vremena u govoru i prostora u pisanom načinu izražavanja.

4.1. SKRAĆENICE U SRPSKOM JEZIKU

U srpskom jeziku tokom vremena menjao se broj skraćenica, njihov inventar, frekventnost upotrebe, ali i vek trajanja,²¹ u skladu sa komunikacionim potrebama, načinima realizacije i promenama u sferi društvenih odnosa. Ekspanzijom savremenih informacionih tehnologija i korišćenjem društvenih mreža i aplikacija pojavilo se mnogo novih skraćenica, pretežno iz engleskog jezika, a došlo je i do zanemarivanja propisanih pravila i slobodnog skraćivanja reči. Pri svemu tome, kao opravdanost ovakve jezičke prakse navode se – nedostatak vremena, brzina savremenog načina života i nesmetano razumevanje sagovornika.

Ukoliko analiziramo pravopisnu literaturu srpskog jezika (pravopise kroz vreme), primetićemo različit tretman i zastupljenost skraćenica (broj primera i prateća objašnjenja). Od nezastupljene i ne toliko bitne oblasti skraćenice su postale ravnopravna i važna oblast u pravopisu. Ilustracija navedenog je Beličev *Pravopis* iz 1923, koji nema posebno poglavlje o skraćenicama.²² Tek će se u kasnijim pravopisima pojaviti zaseban odeljak posvećen skraćivanju reči. Detaljnija objašnjenja o skraćenicama i dosta primera donosi *Pravopis* iz 1993. godine. Skraćenice su predmet i sedmog poglavlja najnovijeg izdanja *Pravopisa srpskoga jezika* (2010: 144–151). One se javljaju i u okviru tvorbe reči (Piper i sar., 2022: 308, 311; Stanojčić, 2010: 233), što ovu oblast povezuje sa gramatikom srpskog jezika.

²¹ Mnoge skraćenice imaju svoj vek trajanja, o čemu najbolje svedoče akronimi (Otašević, 2011: 381–389). Tako mnogi od njih aktuelni početkom sedamdesetih godina XX veka danas ne postoje, jer je prestala i potreba za njima (OUR, OOUR, SOUR, JUR, ZUR, SIZ) ili njihovo korišćenje danas ima ograničenu upotrebu (NOB, SUBNOR).

²² Čak i kasnija nova, dopunjena i ispravljena izdanja ovog pravopisa ne pominju skraćenice (v. Belić, 1950).

4.1.1. Klasifikacija skraćenica

Pravopis srpskoga jezika klasifikuje skraćenice prema postanku i načinu skraćivanja na: *opšte (domaće skraćenice)*, *merne* i *opšte međunarodne skraćenice*, *verzalne* i *verbalizovane skraćenice*. Opšte skraćenice se dele na: *početne* i *sažete*.

U *Normativnoj gramatici srpskog jezika* (Piper i sar., 2022: 308–309) data je najopštija podela skraćenica na: *proste* (nastale su skraćivanjem reči, ustaljenih izraza) i *složene* (postale su skraćivanjem višechlanih naziva i njihovim povezivanjem u novu celinu/reč). Ukoliko bismo datu podelu ukrstili sa onom u *Pravopisu*, mogli bismo reći da su proste skraćenice sve one opšte skraćenice (početne i sažete skraćenice sa tačkom ili bez nje), merne i opštepoznate međunarodne skraćenice, a da složene skraćenice obuhvataju verzalne skraćenice (akronime).

4.1.1.1. Proste skraćenice

Proste skraćenice su nastale skraćivanjem reči i uobičajenih izraza, koji se često pojavljuju ili je njihovo pojavljivanje predvidivo. Pišu se uglavnom malim slovom, sa tačkom ili bez nje. Budući da se način skraćivanja razlikuje, u okviru prostih skraćenica može se izdvojiti više podgrupa:

a) skraćenice bez tačke

– uzima se prvo i poslednje slovo, retko prvo, srednje i poslednje slovo:

dr – **d**oktor;

mr – **m**agistar;

msr – **m**aster;

– uzima se prvo slovo i poslednji slogovi reči:

gđa – **g**ospo**d**đa;

gđica – **g**ospo**d**ica;

b) skraćenice sa tačkom (svode se na užu ili širi početak reči)

– uzima se samo prvo slovo reči koja se skraćuje:

l. – **l**ice;

g. – **g**ospodin; **g**odina;

t. – **t**ačka;

v. – **v**idi; **v**ek;

s. – **s**elo; **s**trana;

- m. r. – **muški** rod; ž. r. – **ženski** rod; s. r. – **srednji** rod; svojom rukom;
o. m. – **ovoga** **meseca**;
n. d. – **navedeno** **delo**; lat. o. c. – **opus** **citatum**;
v. d. – **vršilac** **dužnosti**;
n. e. – **nove** **ere** / p. n. e. – **pre** **nove** **ere**;
Π. C. / P. S. – **post** **skriptum**;
M. P. – **mesto** **pečata**; lat. L. S. – **locus** **sigilli**;
N. N. – **nomen** **nescio**: ne znam ime;
a. a. – **ad** **acta**: među spise;
N. B. – **nota** **bene**: napomena;
l. c. – **loco** **citato**: na navedenom mestu;
- reči se skraćuju do prvog, drugog, trećeg (ređe četvrtog) samoglasnika:
jedm. / jd. – **jednina**; mn. – **množina**;
sv. – **sveska**; **sveti**;
br. – **broj**;
gimn. – **gimnazija**;
inž.– **inženjer**;
- reči se skraćuju tako što se uzme prvo slovo i karakteristična slova drugog dela reči:
pf. – **perfekat**; impf. – **imperfekta**;
stsl. – **staroslovenski**;
npr. – **na** **primer**;
tj. – **to** **jest**;
itd. – **i** **tako** **dalje**; lat. etc.– **et** **cetera**;
i dr. – **i** **drugo**; i sl. – **i** **slično**.

4.1.1.2. Složene skraćenice (verzalne skraćenice, akronimi)

Složene skraćenice (akronimi ili verzalne skraćenice)²³ nastaju od višečlanih naziva država, ustanova, preduzeća, organizacija, časopisa, opreme i sl. na tri načina:

1. od početnih slova (npr. PTT: **P**ošta, **t**elegraf, **t**elefon);
2. od početnih slogova/morfema (npr. Nolit: **N**ova **l**iteratura);
3. kombinacijom slova i slogova/morfema (npr. Tanjug: **T**elegrafska **a**gencija **n**ove **J**ugoslavije).

Prilikom nastanka složenih skraćenica, pomoćne reči (predlozi i veznici) najčešće ne ulaze u njihov sastav (npr. SANU: **S**rpska **a**kademija **n**auka i **u**metnosti).

Shodno načinu postanka, složene skraćenice možemo podeliti na: slovne²⁴, morfemske i kombinovane (Piper i sar., 2022: 308–309). Zajedničko za sve njih je da se pišu velikim slovom, bez tačaka i razmaka.²⁵

Verzalne složene skraćenice mogu biti domaćeg (npr. MTS, RTS, OŠ...) i stranog porekla (npr. CNN, FBI, KFOR...). Strane verzalne skraćenice se preuzimaju u izvornoj formi (npr. UNESCO) ili se preslovljavaju u ćirilicu (npr. YHECKO).

Morfološki posmatrano, razlikujemo dve grupe složenih skraćenica: promenljive i nepromenljive. U okviru promenljivih verzalnih skraćenica postoje dve podgrupe:

1. verzalne skraćenice sa padežnim nastavcima koji se pišu malim slovom i sa crticom (npr. sa MMF-om, iz PTT-a...);
2. verzalne skraćenice koje su postale reči (verbalizovane skraćenice), koje se pišu samo početnim velikim slovom, a padežni nastavak se posebno ne izdvaja (u *Tanjug*, na *Bitefu*). Verbalizovane skraćenice su najčešće vlastite imenice, koje se menjaju po padežima i uklapaju se u jedan od četiri deklinaciona tipa (up. *Tanjug*, *Bitef* u promeni kao *Miodrag*, prvi deklinacioni tip). Da bi verzalne skraćenice postale prave reči, tj. verbalizovane, presudni su dužina upotrebe i širina primene (npr. *Nolit*, *Nin*, *Tanjug*, *Bitef*, *Bemus*, *Simpo*...).

²³ Ivan Klajn ovim skraćenicama posvećuje poseban segment u svojoj monografiji koji je naslovljen kao *Skraćeničke složenice* (Klajn, 2002: 165–172).

²⁴ Za slovne složene skraćenice koristi se i termin *inicijalizmi*.

²⁵ Ima i primera verzalnih skraćenica koji su specifični po nastanku (uzima se i slovo iz sredine jedne reči: VMA (Vojnomedicinska akademija), DNK (dezoksiribonukleinska kiselina) i onih koji se pišu kombinacijom malih i velikih slova: SDZb (Srpski dijalektološki zbornik), CeSID (Centar za slobodne izbore i demokratiju), KoBSON (Konzorcijum biblioteka za objedinjenu nabavku).

Zato postupak prelaženja verzalnih u verbalizovane skraćenice i dalje traje, pa su i mnoga kolebanja očekivana (NASA ili Nasa; UNESCO ili Unesko i sl.). Nekada sama verbalizacija omogućava lakše menjanje po padežima i prirodniji i lakši izgovor (Babić, 2014: 371).

Za razliku od promenljivih, uz nepromenljive skraćenice nema padežnih nastavaka (VMA, FK, SANU, MS, SAD, LMS...).

U Tabeli 5 dat je prikaz složenih skraćenica (slovne složene skraćenice – inicijalizmi i morfemske i kombinovane skraćenice) koje su česte u upotrebi i puni nazivi višočlanih imena od kojih su nastale.

Tabela 5. Primeri složenih verzalnih skraćenica

SLOVNE SKRAĆENICE (INICIJALIZMI)	VIŠEČLANI NAZIVI
RS	Republika Srbija
MOK	Međunarodni olimpijski komitet
UN	Ujedinjene nacije
MS	Matica srpska
EU	Evropska unija
PTT	Pošta, telegraf, telefon
SANU	Srpska akademija nauka i umetnosti
NBS	Narodna banka Srbije
JDP	Jugoslovensko dramsko pozorište
KUD	Kulturno-umetničko društvo
FK	Fudbalski klub
KK	Košarkaški klub
JF	Južnoslovenski filolog
OŠ	Osnovna škola
RTS	Radio-televizija Srbije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MMF	Međunarodni monetarni fond
MTS	Mobilna telefonija Srbije
NIN	Nedeljne informativne novine

SLOVNE SKRAĆENICE (INICIJALIZMI)	VIŠEČLANI NAZIVI
LMS	Letopis Matice srpske
NJ	Naš jezik
NIS	Naftna industrija Srbije
GSP	Gradsko saobraćajno preduzeće
SKZ	Srpska književna zadruga
FDU	Fakultet dramskih umetnosti
RSJ	Rečnik srpskoga jezika
JMBG	jedinstveni matični broj građana
PDV	porez na dodatu vrednost
MORFEMSKE I KOMBINOVANE SKRAĆENICE	VIŠEČLANI NAZIVI
Tanjug	Telegrafska agencija nove Jugoslavije
BELEF/Belef	Beogradski letnji festival
BITEF/Bitef	Beogradski internacionalni teatarski festival
Nolit	Nova literatura
Simpo	Sima Pogačarević

4.1.2. Čitanje skraćenica

Proste skraćenice se uglavnom čitaju kao pune reči. Međutim, najviše nedou-
mica u praksi se javlja u vezi sa čitanjem složenih verzalnih skraćenica (Fekete,
1993; Fekete, 1996; Stijović, 2024). Verzalne skraćenice su po svom sastavu trojake:

- 1. suglasnički skupovi (PTT, GSP, RTS, MMF...);
- 2. samoglasničko-suglasničke kombinacije (UN, OŠ...);
- 3. samoglasničke forme (EU).

Suglasnički skupovi se mogu čitati azbučno (SKC, GSP, FSJ i sl.), ali i abecedno
(PTT: pe-te-te...). Rada Stijović navodi da se skraćenice iz engleskog jezika speluju
na engleski način jer se tako lakše prepoznaju: Bi-Bi-Si, Si-En-En i sl.

4.1.3. Pisanje stranih verzalnih skraćenica

Strane verzalne skraćenice mogu se preuzeti na tri načina:

1. u izvornom obliku (USA);
2. presloviti u ćirilicu (ФБИ);
3. preraditi po tome kako se čitaju (Bi-Bi-Si).

4.1.4. Skraćenice kao deo tvorbe reči

Složene skraćenice su deo i tvorbe reči, a sam tvorbeni način njihovog nastanka naziva se abrevijacija. On je u novije vreme ponovo aktuelan pod uticajem engleskog jezika, naročito u administrativno-poslovnoj i naučnoj sferi. Evo nekih učestalih primera:

PIN	lični identifikacioni broj	engl. <i>personal identification number</i>
PR	odnosi sa javnošću	engl. <i>public relations</i>
IT	informacione tehnologije	engl. <i>Information Technology</i>
HR	ljudski resursi	engl. <i>human resources</i>
SMS	poruka	engl. <i>Short Message Service</i>
VIP	veoma važna osoba	engl. <i>Very Important Person</i>

Od novonastalih skraćenica stvaraju se dvočlane konstrukcije reči (IT stručnjak, PR menadžer, VIP loža...), koje obrazuju nove porodice reči (VIP loža, VIP ulaznica, VIP gosti, VIP karte, VIP pozivnica...). One su odlika poslovnog stila i nekih novih zanimanja. Ovakvi spojevi u srpskom jeziku nisu preporučljivi i predstavljaju engleski uticaj. Pogrešno je i pisanje u kome se kombinuju ćirilica i latinica (IT стручњак...).

4.1.5. Tehničke skraćenice

Pored korpusa opštepoznatih skraćenica i onih koje su raširene u upotrebi, postoje i takozvane tehničke skraćenice. Tehničke skraćenice se pregledno daju na početku (nekad i na kraju) raznih publikacija (rečnika, gramatika, priručnika, naučnih radova...) i namenjene su korisnicima radi lakšeg snalaženja.

Rečnik srpskoga jezika ima na početku 174 tehničke skraćenice koje su autori koristili tokom pisanja rečnika, a sa kojima se upoznaje svako ko otvori rečnik kako bi razumeo pojedinačne odrednice i skraćenice koje su u njima date u okviru rečničkog članka. *Normativna gramatika srpskog jezika* na kraju ima deo posvećen korišćenim simbolima i skraćenicama, kojih je ukupno 25.

4.1.6. Skraćenice od vlastitih imena

Skraćenice od vlastitih imena čine posebnu grupu. Na izostavljeni deo imena ili prezimena ukazuje tačka uz početno veliko slovo ili početnu suglasničku grupu: J. J. Zmaj, J. Jovanović Zmaj, S. Sremac, S. S. Po nekom nepisanom pravilu, često se skraćuje ime, dok se prezime vrlo retko skraćuje, osim u leksikonima i enciklopedijama.

4.2. SKRAĆENICE U ENGLESKOM JEZIKU

Iako postoje mišljenja da je upotreba skraćenica pojava novijeg datuma, u engleskom jeziku upotreba skraćenica ima dugu istoriju. U XIX veku, sa razvojem štampanih medija, sve češće se nalaze skraćenice u novinama i časopisima jer je prenošenje informacija na brz i ekonomičan način postao imperativ. Dejvid Kristal u knjizi *The Encyclopaedia of the English Language* navodi deo iz novina *The New York Evening Tatler* iz 1839. godine koji glasi:

“the initial language... a species of spoken short-hand which is getting into very general use among loafers and gentlemen of the fancy, besides Editors, to whom it saves much trouble in writing...” (Crystal, 2022: 130).

Neke skraćenice koriste se kratko, predstavljaju odraz trenutnog vremena i društvenih okolnosti; druge traju i postale su deo jezičkog repertoara engleskog jezika (recimo skraćenica *OK*, koja se počela koristiti sredinom XIX veka skraćivanjem reči *all correct*). Neke skraćenice su postale deo svakodnevnog jezičkog pisanog i usmenog izraza, i koriste se više nego puni oblici reči: recimo, retko se koristi pun oblik za skraćenice kao što su *BBC*, *CNN* ili *NATO*. Za mnoge bi značenje punog oblika nekih skraćenica koje su im inače poznate (kao što je *AIDS*) bio stran – razumeli bi skraćenicu *AIDS*, ali ne i *Acquired immunodeficiency syndrome*.

U XXI veku, sa razvojem tehnologije, interneta i društvenih mreža, svedoci smo ekspanzije upotrebe skraćenica: u svakodnevnoj neformalnoj komunikaciji, u raznim oblastima, nauci, tehnologiji, medicini, medijima i dr. Pored jezičke

ekonomije, koja je osnovni razlog upotrebe skraćenica, društvena motivisanost, tj. pripadanje određenoj društvenoj grupi, takođe se javlja kao razlog upotrebe skraćenica.

Skraćenice se koriste u svakodnevnoj komunikaciji i pisanju na engleskom jeziku: u formalnom i neformalnom registru, ličnom i profesionalnom registru, komunikaciji u društvenim grupama.

U engleskom jeziku skraćuju se:

- reči: *Ad* – *advertisement*; *kg* – *kilogram*;
- sintagme: *TOEFL* – *Test of English as a Foreign Language*; *ADHD* – *attention deficit hyperactivity disorder*;
- cele rečenice (mada primeri nisu brojni); obično se skraćuju rečenice koje su u čestoj upotrebi u svakodnevnoj komunikaciji:

LMK – *Let me know.*

TGIF – *Thank God it's Friday.*

DIY – *Do it yourself.*

*RSVP*²⁶ – *Please reply.*

4.2.1. Klasifikacija skraćenica prema postanku

Shodno načinu skraćivanja reči, skraćenice u engleskom jeziku možemo opisati i klasifikovati na sledeći način.

1. Inicijalizmi (engl. *initialisms*) ili alfabetizmi (engl. *alphabetisms*) su skraćenice koje nastaju skraćivanjem reči na početna slova, i to:
 - a) zapisivanjem samo prvog početnog slova svake reči, npr. *BBC*, *UK*, *ASAP* (*as soon as possible*). Ove skraćenice se i izgovaraju tako što se svako slovo posebno izgovori;
 - b) zapisivanjem više slova u skraćivanju, npr. *PhD*;
 - c) zapisivanjem početnog slova i jednog slova iz sredine reči, npr. *TV*.
2. Ekspresivi (engl. *clippings*) nastaju kada reč skratimo (sečenjem) na:
 - a) početni deo reči, npr. *lab* (od *laboratory*), *vet* (od *veterinarian*);
 - b) poslednji deo reči, npr. *plane* (od *airplane*);
 - c) središnji deo reči, npr. *flu* (od *influenza*);
 - d) slova iz različitih delova reči, npr. *maths* (od *mathematics*).

²⁶ Skraćenica *RSVP*, koja se obično piše na pozivnicama, potiče iz francuskog jezika, skraćena od '*Répondez s'il vous plait*'.

3. Akronimi (engl. *acronyms*), kao i inicijalizmi, nastaju pisanjem početnih slova u skraćivanju, ali za razliku od inicijalizama, akronim izgovaramo kao reč, npr. *NASA* /'næsa/, *AIDS* /eidz/. Prilikom zapisivanja akronimima ne stavljamo znakove interpunkcije, dok se u inicijalizmima znakovi interpunkcije (tačka, kosa crta) mogu naći (posebno u starijim izdanjima). Neki lingvisti ne prave razliku između inicijalizama i akronima.
4. Slivenice (engl. *blends*) su skraćenice nastale skraćanjem i spajanjem (sažimanjem) dveju reči (npr. *smog* nastao od reči *smoke* i *fog*).
5. Spajanje reči (engl. *contractions*) nastaje kada izostavimo neka slova, spojimo reči i umesto izostavljenih slova pišemo znak apostrof, npr. *I've been* (od *I have been*).
6. Dejvid Kristal izdvaja i poseban tip skraćenica koji naziva *awkward cases* – skraćenice koje ne možemo svrstati ni u jedan od gorenavedenih tipova, već nastaju mešanjem različitih pravila skraćivanja, npr. *CDROM*. U ovu grupu složenica možemo ubrojati i one koje se, iako se pišu kao skraćeni oblici reči, uvek izgovaraju kao cele reči, npr. *St* u pisanju – *street* u izgovoru, ili *Mr* u pisanju – *mister* u izgovoru.

4.2.2. Pravila skraćivanja reči

Za razliku od srpskog jezika, u kojem su pravila skraćivanja reči dosledno definisana *Pravopisom srpskoga jezika*, u engleskom jeziku, usled većeg raslojavanja i postojanja različitih varijanti i stilova pisanja, možemo naći različite načine beleženja mnogih skraćenica. Česti primeri jesu skraćenice reči *Doctor of Philosophy*, *Mister*, *Street*, koje možemo pisati:

a) bez tačke – *PhD*, *Mr*, *St*, ili

b) sa tačkom – *Ph.D*, *Mr.*, *St.*

Postojanje više načina zapisivanja skraćenica možemo uočiti i u skraćivanju latinskih sintagmi *post meridiem* i *ante meridiem* za obeležavanje delova dana, tako da su moguće sledeće varijante:

PM (ili *pm*) i *P.M.* (ili *p.m.*).²⁷

Iako postoji više načina zapisivanja iste skraćenice (najčešće su to razlike između američke i britanske varijante), postoje pravila kako možemo zapisivati skraćenice. U engleskom jeziku to su kombinacije malih, velikih, malih i velikih slova, sa tačkom ili bez nje, tj. skraćenice se mogu pisati:

²⁷ U britanskoj varijanti uobičajeno je pisanje skraćenica bez tačke, dok se u američkoj varijanti skraćenice češće pišu sa tačkom.

1. velikim slovima sa tačkama nakon svakog slova:
B.C. (before Christ);
J.R.R. Tolkien (John Ronald Reuel Tolkien);
2. malim slovima sa tačkama nakon svakog slova:
e.g. (for example);
i.e. (in other words);
3. velikim slovima bez tačke:
MIT (Massachusetts Institute of Technology);
FBI (Federal Bureau of Investigation);
4. kombinacijama malog i velikog slova, sa tačkom ili bez nje:
PhD ili Ph.D;
MSc (master of science);
5. skraćivanjem reči na početna slova:
abbrev. (abbreviation);
c. (century);
6. hibridnim skraćivanjem:
ChatGPT (Chat Generative pre-trained transformer);
R.C. Church (Roman Catholic Church).

4.2.3. Upotreba skraćenica

Veliki broj skraćenica koristimo svakodnevno u različitim kontekstima; u njih spadaju one skraćenice koje su opštepoznate i koje se radi ekonomičnosti često koriste i zamenjuju pune oblike reči, ali i one za koje postoje nedoumice da li ih treba koristiti. Iako postoje oprečna mišljenja da li skraćenice treba koristiti u određenim situacijama, neki lingvisti, među kojima je Dejvid Kristal jedan od glavnih zagovornika, smatraju da je upotreba skraćenica prihvatljiva ukoliko je društveno opravdana i pokazuje neraskidivu vezu između jezika i društva, kao i promene koje taj međuodnos stvara.

Ipak, želimo istaći da skraćenice treba izbegavati u situacijama kada narušavaju jasnoću izraza, zbunjuju i dovode do dvosmislenih tumačenja. Skraćenice takođe treba izbegavati u akademskom i formalnom registru, osim ako nisu opštepoznate i ustaljene u upotrebi (češće se koriste nego puni nazivi reči).

U nastavku ćemo dati neke primere često korišćenih skraćenica u različitim registrima.

4.2.3.1. Opštepoznate skraćenice

U ovu grupu spadaju one skraćenice koje su opštepoznate i ustaljene u upotrebi. Opštepoznate skraćenice označavaju države, organizacije, razna tela, udruženja, titule, zvanja, delove dana, epohe, latinske skraćenice i sl. Sledeći primeri ilustruju neke od često korišćenih opštepoznatih skraćenica:

the UK (United Kingdom);
the USA (United States of America);
the EU (European Union);
the OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe);
the IMF (International Monetary Fund);
PhD (Doctor of Philosophy);
am (ante meridiem);
BC (before Christ);
PS (post scriptum);
the NBA (National Basketball Association).

4.2.3.2. Skraćenice specifične za određene profesionalne oblasti

Skraćenice se koriste i u specifičnim registrima, profesionalnim ili naučnim krugovima, te predstavljaju zajedničko znanje određene grupe ljudi. Upotreba ovakvih skraćenica često zahteva i poznavanje konteksta u kojima se one nalaze, pa je neophodno svrsishodno ih koristiti. U nastavku ćemo dati primere skraćenica koje možemo naći u:

a) pisanom diskursu iz oblasti lingvističkih proučavanja:

NP (noun phrase);
S (sentence);
MnE (Modern English);
adj (adjective);
pref (prefix);
L1 (first language);
EFL (English as a foreign language);
C (consonant);
OBR (openness, backness and lip rounding);
the CEFR (Common European Framework of Reference for Languages);

b) poslovnom okruženju:

HR (human resources);
CEO (chief executive officer);
PR (public relations);
PPC (pay-per-click);
BS (balance sheet);
CPA (certified public account);
PTE (part-time employee);
B2C (business to customer);

c) oblasti prava:

Atty (Attorney);
BR (Bankruptcy);
CL (Common Law);
Cx (Constitution);
ECJ (European Court of Justice);
MOU (Memorandum of Understanding);
UD (unnatural death);

d) medicini:

DX (diagnosis);
ECG (electrocardiogram);
HGB (hemoglobin);
IV (intravenous);
HTN (hypertension);
WBC (white blood cells);
Rx (prescription);
QID (four times a day);
SOB (shortness of breath);

e) informatici:

AI (Artificial Intelligence);
CMS (Content Management System);
BT (Bluetooth);
CSP (Cloud Service Provider);
FS (File System);
HF (High Frequency);
JSP (JavaServer Pages).

4.2.3.3. Skraćenice koje se koriste u komunikaciji na društvenim mrežama i u tekstualnim porukama

Sa razvojem informaciono-tehnoloških dostignuća promenio se i način komunikacije i upotrebe jezika u pisanoj komunikaciji. Brzina i količina napisanih poruka dovela je do potrebe za efikasnijim načinom izražavanja, što se umnogome ogleda u upotrebi skraćenica u pisanju. Navešćemo neke skraćenice koje se često mogu naći u svakodnevnoj pisanoj komunikaciji na društvenim mrežama i u tekstualnim porukama:

FB (Facebook);

NVM (nevermind);

JK (just kidding);

TBH (to be honest);

LOL (laugh out loud);

FOMO (fear of missing out);

G2G (got to go);

XO (hugs and kisses);

LMK (let me know).

4.2.3.4. Skraćenice u akademskom pisanju

Budući da akademski stil karakteriše nedvosmislenost i jasnoća izraza, zahtevi u akademskim smernicama nalažu izbegavanje upotrebe skraćenica u pisanju (Bošković Marković, 2022). Takođe treba izbegavati i skraćenje odričnih glagolskih oblika (npr. treba pisati *is not* umesto *isn't*, *cannot* umesto *can't*). Ipak, u akademskom stilu prihvatljivo je pisati:

a) skraćenice titula (*PhD, Dr, MA*);

b) skraćenice nekih latinskih izraza (*et al., ibid.*);

c) skraćenice koje su objašnjene na početku i radi ekonomičnosti se u narednim ponavljanjima pišu kao skraćenice;

d) akronime (*the WHO – World Health Organization*).

4.3. RAZLIKE IZMEĐU SKRAĆENICA U SRPSKOM I ENGLESKOM JEZIKU

Skraćenice se često upotrebljavaju u pisanju i u srpskom i u engleskom jeziku. Iako postoje mnoge sličnosti u upotrebi, navešćemo neke osnovne razlike koje često dovode do pogrešne upotrebe u jednom ili drugom jeziku i stvaranju pseudonorme.

Pre svega, način skraćivanja u srpskom jeziku znatno je ujednačeniji – ne postoji mnogo varijanti za princip skraćivanja jednočlanih ili višočlanih imena, kao što je to čest slučaj u engleskom jeziku. Najuočljivija razlika odnosi se na upotrebu malog i velikog slova i interpunkcijskog znaka (tačke) – dok se u srpskom jeziku jasno definišu pravila skraćivanja koja se mogu primeniti na sve reči (mali je broj izuzetaka), u engleskom ne postoji ovakva konzistentnost. Naime, u srpskom jeziku skraćenice su ili sa tačkom ili bez nje. Neznatan i tačno utvrđen broj primera može imati fakultativnu upotrebu tačke (merne jedinice i neke latinske skraćenice). Za razliku od srpskog jezika, u engleskom sve češće je u upotrebi izbacivanje tačke iz skraćenica (radi ekonomičnosti u jezičkom pisanom izražavanju). Navedena upotreba tačke se gotovo preslikava i na primere pisanja velikog i malog slova u skraćenicama. Srpski jezik ima skraćenice koje se pišu malim i one velikim slovima. Hibridni oblici koji predstavljaju kombinaciju velikih i malih slova u istim skraćenicama se više javljaju u engleskom jeziku, dok su u srpskom veoma retki.

U Tabeli 6 date su osnovne sličnosti i razlike koje se odnose na način nastajanja skraćenica u srpskom i engleskom jeziku.

Tabela 6. Sličnosti i razlike u načinu skraćivanja u srpskom i engleskom jeziku

	Način skraćivanja	Primer
Srpski jezik	1. reči	<i>doktor – dr</i>
	2. izrazi	<i>na primer – npr.</i>
Engleski jezik	1. reči	<i>doctor – dr</i>
	2. izrazi	<i>for example – e.g./eg</i>
	3. rečenica	<i>Let me know – LMK</i>

4.4. PROVERITE SVOJE ZNANJE

I Skraćenice u srpskom jeziku

1. Napišite skraćeno nazive sledećih institucija.

- a) Jugoslovensko dramsko pozorište – _____
- b) Narodni muzej – _____
- c) Narodna banka Srbije – _____

2. Na označena mesta upišite nazive titula u skraćenom obliku.

Prisutnima se na početku konferencije obratio _____
Mihajlović. (profesor doktor)

3. Zaokružite slovo ispred pravilno napisane skraćenice za reč *master* u srpskom jeziku.

- a) mr
- b) msr
- c) MA
- d) MS

4. Zaokružite slovo ispred skraćenice u čijem pisanju je neophodna tačka.

- a) g (gospodin)
- b) gđa (gospođa)
- c) gđica (gospođica)

5. Svaku podvučenu reč napišite u skraćenom obliku.

- a) David Marković je vršilac dužnosti direktora Osnovne škole „Miroslav Antić”.

- b) Srpsko narodno pozorište iz Novog Sada je najavilo novu pozorišnu sezonu.

- c) Rečnik srpskoga jezika (popularni Jednotomnik) izdala je Matica srpska 2007. godine.

d) Marko je poznati i priznati inženjer elektrotehnike.

e) Premijera najnovijeg filma Dragana Bjelogrića očekuje se u prvim danima nove godine na prvom programu Radio-televizije Srbije.

6. Dopište tačku u skraćenicama u kojima je to neophodno.

- a) br
- b) PTT
- c) tel
- d) RSD

7. Napišite skraćenice za sledeće lingvističke termine.

jednina	
množina	
muški rod	
ženski rod	
srednji rod	
lingvistički	

8. Povežite svaki primer internacionalne skraćenice sa njenim značenjem.

P. S.	ne znam ime, neko nepoznat
N. N.	mesto pečata
L. S.	posle svega, naknadno dopisano
N. B.	napomena, primedba, beleška

9. Svaki navedeni primer može biti skraćenica dveju različitih reči. Napišite ih.

Skraćenica	Prva reč	Druga reč
g.		
sv.		
v.		

10. Uočite i podvucite greške u pisanju skraćenica u svakoj rečenici.

- a) Prof. dr. Marković je svoju univerzitetsku karijeru započeo u Novom Sadu.
b) Sledeći će izlagati svoj koautorski rad g. Petrović i gđa. Nikolić.

11. Pročitajte pravopisno pravilo, pa potom pravilno napišite skraćenice datih višechlanih naziva.

Verbalizovane skraćenice nastaju od verzalnih skraćenica koje se pretvaraju u celovite reči, štaviše postaju vlastite imenice koje se menjaju po padežima.

- a) Telefonske komunikacije – _____
b) Telegrafska agencija nove Jugoslavije – _____

12. Ako je tvrdnja tačna, zaokružite T, a ako nije tačna, zaokružite N.

Tvrdnja	Tačno	Netačno
Dr je skraćenica i za lekara i za akademsku titulu.	T	N
Skraćenica za master u srpskom jeziku glasi MA.	T	N
Skraćenica za titulu profesor ima obaveznu tačku (prof.).	T	N

13. Razvrstajte sledeće skraćenice na promenljive i nepromenljive: EU, GSP, RS, MUP, OŠ, MMF, MS, SKC.

Promenljive	Nepromenljive

14. Napišite skraćenicu koja se koristi za *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, koji izdaje Srpska akademija nauka i umetnosti.

15. U *Rečniku srpskoga jezika* na početku je dat spisak tehničkih skraćenica. Neke od njih su u vezi sa glagolima. Pored svake navedene skraćenice napišite njeno značenje.

prel. _____; povr. _____; svr. _____;
neprel. _____; nesvr. _____

16. Kako glasi reč koju predstavlja podvučena skraćenica u datoj referenci:

v. šire u: Otašević, 2011: 381–389?

17. Ako se neki časopis pojavljuje četiri puta godišnje, koju bismo skraćenicu pre broja koristili da označimo svaku pojedinačnu svesku?

18. Pored skraćenica iz latinskog jezika, navedite skraćenice sa istim značenjem u srpskom jeziku.

Izraz	Latinski jezik	Srpski jezik
navedeno delo	o. c. (opus citatum)	
i tako dalje	etc. (et cetera)	
mesto pečata	L. S. (locus sigilli)	
napomena, beleška	N. B. (nota bene)	
neko nepoznat	N. N. (nomen nescio)	
posle svega: naknadno dopisano	P. S. (post scriptum)	

19. Šta znači skraćenica HB koja se može naći na sajtovima turističkih agencija?

- a) noćenje sa doručkom
- b) polupansion
- c) pun pansion

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

II Skraćenice u engleskom jeziku

1. Napišite skraćeno nazive sledećih institucija.

- a) The United Nations – _____
- b) The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – _____
- c) The Central Intelligence Agency – _____

2. Na označena mesta upišite titule u skraćenom obliku.

- a) I had an appointment with _____ (professor) Milankov.
- b) The audience was impressed by _____ (mister) Goleman's speech.
- c) They welcomed Henry Taylor _____ (Junior).

3. Zaokružite slovo/slova ispred pravilno napisane skraćenice / napisanih skraćenica reči *saint* u engleskom jeziku.

- a) st
- b) st.
- c) St.
- d) St

4. Napišite skraćene oblike sledećih mernih jedinica.

- a) gram – _____
- b) decilitre – _____
- c) foot – _____
- d) hour – _____
- e) Fahrenheit – _____
- f) pound – _____
- g) ounce – _____
- h) unit – _____
- i) volume – _____
- j) yard – _____

5. Svaku podvučenu reč/sintagmu napišite u skraćenom obliku.

- a) I am not sure, but I think that the board has not nominated anyone for the acting general manager of the company.

- b) The International Federation of Association Football was founded in 1904.

- c) Bananas and oranges are high in Potassium.

- d) All essays must be handed in by Friday; namely, when we finish with our classes.

- e) The letter ended with a postscript that was almost illegible.

6. Dopišite tačku skraćenicama u čijem pisanju je neophodna.

- a) no (number)
- b) MA (master)
- c) AA (ad acta)
- d) St (street)
- e) Mrs (Missus)

7. Kako glase skraćenice za sledeće lingvističke termine?

- a) singular – _____
- b) plural – _____
- c) adverb – _____
- d) noun – _____
- e) Old English – _____
- f) third person singular – _____
- g) verb phrase – _____
- h) head – _____
- i) suffix – _____
- j) tense-aspect-mood – _____

8. Povežite primer skraćenice latinskog porekla (1–5) sa značenjem (a–e).

1. viz.	a. against
2. cf.	b. namely
3. vs.	c. in the same place
4. ibid.	d. compare
5. N.B. (ili NB)	e. used to draw attention to something important

9. Svaka od navedenih skraćenica koristi se za dve različite reči. Napišite ih.

Skraćenica	Prva reč	Druga reč
AM		
bio		
coke		
ET		
FT		

10. Podvucite greške u pisanju skraćenica u svakoj rečenici i ispravite ih.

- I have spoken to mr Walker from the U.A.E.
- Upon completing your studies, we receive an M.A. degree.
- Tim was born in Febr 2015.
- Ice melts at 32 °F. so we need to further warm the temperature.
- I met John Sen. at the meeting. (skraćeno od Senior)

11. Sledeće skraćenice se često koriste u rečnicima. Napišite od kojih reči su date skraćenice nastale.

- _____ – abbr.
- _____ – trans.
- _____ – dsyn.
- _____ – poss.
- _____ – Obj.
- _____ – Pseud.
- _____ – Pl.

12. Ako je tvrdnja tačna, zaokružite T, a ako nije, zaokružite N.

Tvrdnja	Tačno	Netačno
U engleskom jeziku moguće je skratiti i celu rečenicu.	T	N
U engleskom jeziku prilikom zapisivanja skraćenica nije moguće kombinovati mala i velika slova.	T	N
U engleskom jeziku ne postoji više varijanti za skraćivanje iste reči/sintagme.	T	N

13. Prepišite sledeće rečenice skraćujući reči koje se odnose na adrese.

- a) Turn right at the corner of Abbey Road and West End Lane.

- b) Penny Lane became famous after the Beatles made a song about it.

- c) When visiting New York, do not miss to walk down Park Avenue and Washington Street in Manhattan.

III Kontrastivni zadaci: upotreba skraćenica u srpskom i engleskom jeziku

1. Prevedite rečenice na engleski jezik.

a) Imali smo priliku da slušamo predavanje mr Jovanovića.

b) Vinčanska kultura razvijala se u periodu od oko 4500. do 3200. p. n. e.

c) Posetio nas je g. Markus, v. d. direktora kompanije „Matrix”.

d) Današnji dobitnik je pod red. br. 5.

e) Bemus (Beogradske muzičke svečanosti) je festival koji okuplja ljubitelje klasične muzike.

2. Prevedite rečenice na srpski jezik koristeći pune oblike reči u prevodu. Potom skratite prevodne ekvivalente podvučenih reči/sintagmi.

a) Currently, there are 27 European Union states.

b) In 2015, The United Nations member states adopted The 2030 Agenda for Sustainable Development.

c) Mrs Bolton works in Olga Primary School in the heart of the East End in London.

d) He had to leave; namely, he had no choice but tell her everything about the event.

e) Acquired immunodeficiency syndrome was first identified in 1980.

3. U tabeli su date pravilno napisane skraćenice na srpskom jeziku i nepravilno napisani oblici na engleskom (obeleženi asteriskom). U treću kolonu napišite pravilno napisani prevod skraćenica.

Skraćenica na srpskom	Nepravilno napisano	Pravilno napisano
OŠ „Knez Pavle”	ES “Knez Pavle”*	
VMA (Vojnomedicinska akademija)	VMA*	
N. B. (nota bene)	N.B.*	
I. k. (lična karta)	I.D.*	
g. (gram)	g.*	

4. U tabeli su date pravilno napisane skraćenice na engleskom jeziku i nepravilno napisani oblici skraćenica na srpskom (obeleženi asteriskom). U treću kolonu napišite pravilno napisane skraćenice na srpskom jeziku.

Skraćenica na engleskom	Nepravilno napisana skraćenica na srpskom	Pravilno napisana skraćenica na srpskom
MA (master of arts)	MA*	
Mrs	g-đica*	
PhD (doctor of philosophy)	PhD*	
ad acta (AA)	AA*	
from the USA	iz SAD-a	

PETO POGLAVLJE

Poslednje poglavlje ove knjige za cilj ima da skrene pažnju na važnost razvijanja digitalne pismenosti i negovanje pedantnosti u pisanju u digitalnom okruženju. U ovom poglavlju biće reči o digitalnom pravopisu i njegovim osnovnim pravilima, stavljanju razmaka i pravilnom kucanju interpunkcijskih znakova. Ovo poglavlje nudi i niz zadataka i vežbanja koji za cilj imaju da podstaknu razvijanje digitalne pismenosti i osveste primenu pravila u konkretnim pisanim kontekstima, kao i da osnaži studente da pravilno primene naučena pravila ortografske norme prilikom kucanja teksta. Poseban deo biće posvećen pisanju imejl-poruka, koje predstavljaju neizbežan deo savremene formalne komunikacije.

Ključne reči: digitalni pravopis, razmak, interpunkcijski znak, imejl.

DIGITALNI PRAVOPIS

5. DIGITALNI PRAVOPIS

U XXI veku, koji karakterišu burne društvene i informaciono-tehnološke promene, pored tradicionalnog poimanja pismenosti kao sposobnosti pisanja, čitanja i računanja, govorimo i o digitalnoj pismenosti, koja obuhvata efikasnu i odgovornu upotrebu savremenih tehnologija i snalaženja u digitalnom svetu.

Sa promenama koje su zahvatile sve društvene sfere, promenjena je i komunikacija koja zahteva pravilno pisano izražavanje. Poslednjih godina često možemo naići na termin *digitalni pravopis*, koji podrazumeva pravilno izražavanje pisanim putem u digitalnom okruženju, odnosno pravilno kucanje na računaru ili nekom drugom elektronskom uređaju. Naime, digitalni pravopis je samo dodatak tradicionalnom pravopisu i za njega važe ista pravila koja primenjujemo poštujući pravopis srpskog (i engleskog) jezika.

Do ekspanzije upotrebe računara ili nekog drugog elektronskog uređaja koji su omogućili mnogima da pišu (kucaju) u digitalnom okruženju, poznavanje pravilnog kucanja bilo je obavezno samo u nekim profesijama. Slična situacija bila je i u nastavnoj praksi u okviru obrazovnog sistema – savladavanje tehnike (slepog) kucanja deo je programa određenih predmeta (Daktilografija, Savremena poslovna korespodencija, Kancelarijsko poslovanje i sl.). Međutim, razvoj savremenih informacionih tehnologija učinio je neophodnom praktičnu osposobljenost za kucanje bez obzira na profesiju ili školski predmet. Značaju osposobljenosti za kucanje doprinosi i činjenica da se danas češće kuca nego piše. Bez obzira na prethodno navedeno, sadašnja nastava pismenosti nije (dovoljno) prilagođena savremenom informacionom okruženju.

Zbog nepostojanja stručnih knjiga koje obrađuju ovu problematiku ili pak nekog uputstva, u praksi su prisutni brojni problemi: česta upotreba latinice bez dijakritičkih znakova (pisanje *c* umesto *č* ili *ć*, *s* umesto *š* i *sl.*), mešanje ćirilice i latinice, stvaranje digrama prilikom konvertovanja teksta iz jednog pisma u drugo (pisanje nepostojećih slova *нј*, *лј* umesto *њ* i *љ*, ili zapisivanje slova *đ* pomoću *dj*²⁸).

Kako je savremeno informaciono okruženje danas sve dominantnije i uticajnije, jer se sve više delatnosti i svakodnevnih aktivnosti odvija putem informaciono-komunikacionih tehnologija i raznih interfejsa, nailazimo na ogromni i stalni protok informacija koji ne poštuje pravopisnu normu. Pored toga, terminologija koja se koristi u informaciono-komunikacionim tehnologijama dominantno

²⁸ Latiničko slovo *đ* (umesto *dj* i *gj*, kako se ranije pisalo) uveo je srpski lingvista Đuro Daničić (v. šire u: Aleksić i sar., 1960: 13).

pripada engleskom jeziku. Prilagođavanje srpskom jeziku je bilo naknadno i sa velikim zakašnjenjem, pa su brojne „nepravopisne” navike mnogih korisnika računara i interneta ostale i nakon što su stručnjaci počeli da skreću pažnju da se tehnički jezik i brojni termini moraju prilagoditi pravilima srpskog jezika. Takođe, primetno je i to da su korisnici interneta vremenom radi intenziviranja i interaktivnosti komunikacije razvijali i nove načine upotrebe tastature i koristili nova značenja postojećih slovni i drugih znakova, težeći sažimanju, zameni i stvaranju posebnih interpunkcijskih znakova za izražavanje stavova i emocija.

U ovom poglavlju osvrnućemo se na nekoliko aspekata pravilnog pisanja (i u srpskom i u engleskom jeziku) u digitalnom okruženju. Zbog pogrešne pretpostavke da se ova pravila prosto podrazumevaju, nastaju brojne i nedopustive greške.

5.1. VELIKO I MALO SLOVO U KUCANJU

Pravila pisanja velikog i malog slova u digitalnom okruženju ista su kao i u pisanju na papiru. Ipak, potrebno je navesti nekoliko specifičnih situacija.

Kada se piše imejl, nakon uvodnog pozdrava piše se zapeta, odvaja se jedan red i rečenica se nastavlja velikim početnim slovom. Imejl se uvek završava učtivom frazom u novom redu. U nastavku sledi primer jednog imejla sa pravilnom upotrebom interpunkcijskih znakova, velikog slova i razmaka, a ispod, u Tabeli 7, data je struktura imejla sa primerima.

Poštovani profesore,

Pre svega bih želela da Vam se zahvalim na detaljnim objašnjenjima i komentarima koje ste napisali uz esej koji sam Vam poslala. U prilogu šaljem rad ispravljen shodno Vašim instrukcijama. Nadam se da sam dobro razumela i da je sada sve u redu.

S poštovanjem,

Marija Jovanović

Tabela 7. Struktura imejl-poruke

Početak	učtivo oslovljavanje, uvodni pozdrav	Poštovani, Uvaženi, Cenjeni...
Glavni deo	sadržaj (kratak, nedvosmislen, konkretan i jasan)	Obaveštenje, pitanje, molba, savet...
Kraj	učtiv pozdrav	S poštovanjem, Srdačan pozdrav, Unapred zahvalan, Srdačno...

Ukoliko se nakon uvodnog pozdrava rečenica nastavlja u istom redu, posle zapete piše se malo slovo. Uporedi:

- Novi red – veliko slovo

Poštovani profesore,

Šaljem Vam svoj rad u prilogu za nadoknadu poena za prisustvo.

- Isti red – malo slovo

Poštovani profesore, šaljem Vam svoj rad u prilogu za nadoknadu poena za prisustvo.

U pisanju poruka, imejlova, komentara na društvenim mrežama treba izbegavati pisanje reči i rečenica velikim slovima jer se velika slova mogu protumačiti kao vikanje u govoru, iskazivanje određene emocije koja nije uvek jasna, i stoga može biti dvosmislena i pogrešno protumačena.

S druge strane, u neformalnoj konverzaciji postoji tendencija upotrebe svih malih slova u rečenici. Dejvid Kristal ovu pojavu objašnjava kao posledicu težnje ka jezičkoj ekonomiji i brzini komunikacije, nazivajući ovu pojavu principom *save a keystroke* (Crystal, 2022: 463).

5.2. BELINE/RAZMACI (ENGL. SPACE) U KUCANJU

Kada govorimo o digitalnom pravopisu, najveći broj pravila koja mu pripadaju odnose se na beline (razmake) između reči, kao i između reči i interpunkcijskih znakova. Važno je znati sledeće:

- Između reči treba da stoji samo jedan razmak.
- Nakon znakova interpunkcije (tačke, zapete, znaka pitanja i uzvika, dve tačke, tačke sa zapetom, tri tačke) treba da stoji jedan razmak.
- Interpunkcijski znaci se uglavnom kucaju uz samu reč, nakon čega sledi jedan razmak.

Međutim, ima i nekoliko specifičnih situacija sa razmakom.

a) Tačka

- Prilikom zapisivanja datuma, posle tačke u engleskom jeziku nema razmaka (10.1.2024), a u srpskom jeziku on je obavezan (10. 1. 2024. godine).

b) Zagrada

- Nakon otvorene zagrade ne stoji razmak, niti se poslednja reč/broj odvaja razmakom pre zatvaranja zagrade (npr. *Biti ili ne biti*).

c) Crtica

- Ukoliko koristimo crticu kao sastavni element u polusloženicama, između brojki u prvom delu reči i slova u drugom delu (*remek-delo, video-konferencija, 25-godišnjica, 80-ih godina...*) nema razmaka.

d) Crta

- Crta se može pisati sa razmakom (odmaknuta crta) i bez razmaka (primaknuta crta).
- Prilikom odvajanja delova rečenice interpunkcijskim znakom crta (npr. *On je – kao što smo i očekivali – bio najbolji; Pobeda – naš cilj; – Zašto si došao?*), pre i posle crte treba da stoji po jedan razmak.
- Pri navođenju nekog vremenskog perioda, u značenju *od... do...* (2020–2024), koautorske veze (*Piper–Klajn–Dragičević*), prostornih relacija (*Beograd–Barselona*), ne pravimo razmak pre i posle crte. Međutim, ukoliko se jedan od članova sastoji od više reči ili brojeva, onda se pre i posle crte ostavlja belina, odnosno razmak (*Novi Sad – Bela Crkva*).

e) Kosa crta

- Kada koristimo kosu crtu da razdvojimo dve reči koje predstavljaju izbor (jedna ili druga), ne pravimo razmak pre i posle crte (npr. i/ili; Treba da posetite doktora/doktorku opšte prakse).
- Kada koristimo kosu crtu da označimo školsku/akademsku godinu, ne pravimo razmak pre i posle crte (npr. 2024/2025).
- Kada koristimo kosu crtu da razdvojimo sintagme, pre i posle crte pravimo po jedan razmak, radi lakše preglednosti i razumevanja sintaksičkih celina.

5.3. TIPOVI SLOVA

Pri kucanju uglavnom koristimo normalni tip slova, dok masna, iskošena i podvučena slova koristimo kada nešto ističemo ili navodimo primere za određeno pravilo ili tvrdnju:

Postoji pet sažetih skraćenica koje se pišu bez tačke: *dr*, *mr*, *msr*, *gđa* i *gđica*.

Kada želimo da nešto istaknemo, biramo jedan od navedenih načina (ili masna ili iskošena ili podvučena slova) i kroz tekst se izbor dosledno primenjuje.

Imenica *ranac* ima dubletne oblike množine: *ranci* i *rančevi*. (pogrešno)

Imenica *ranac* ima dubletne oblike množine: *ranci* i *rančevi*. (tačno)

U kucanom tekstu navodnike možemo zameniti upotrebom iskošenih slova (kurziv):

Pravopis srpskoga jezika je izdala Matica srpska.

Izašao je članak o jezičkim nedoumicama u najnovijoj *Politici*.

Miroslavljevo jevanđelje je najstariji sačuvani spomenik pisan srpskoslovenskim jezikom.

Najčešće se iskošena slova koriste umesto navodnika u naslovima umetničkih i naučnih dela, časopisa, članaka, poglavlja i sl.

5.4. DODATNI KOMENTARI

Iako se u pisanju, kako formalnom, tako i neformalnom, često usled brzine, imperativa efikasnog prenošenja informacija i drugih razloga, koji se mogu činiti opravdanim u posebnim situacijama, često greši, treba istaći važnost negovanja pravilnog pisanja i poštovanja pravila digitalnog pravopisa. Poštovanjem pravopisnih pravila u kucanju razvijamo pismenost ne samo pojedinca već i društva u celini.

U zaključku ovog poglavlja, skrenuli bismo pažnju na aspekte o kojima takođe treba voditi računa kada pišemo u digitalnom okruženju.

- Brzina pisanja i nepoštovanje osnovnih pravopisnih pravila nekada vode ka stvaranju loše navike nepravilnog pisanja u svim situacijama, za šta se ne može naći opravdanje.
- Uvek treba koristiti dijakritičke znakove i izbegavati pisanje tzv. ošišanom latinicom, odnosno slova *c* umesto *ć* ili *č*, *s* ili *sh* umesto *š*, *z* umesto *ž*, i sl. Ovakav manir vodi ka nemarnosti i potpunom iskrivljenju, što pokazuje i pisanje dveju grafema ćiriličkim pismom, *дж* umesto *џ*, *нј* umesto *њ* ili *лј* umesto *љ*.
- Pisanje znakova navoda pomoću dve zapete ili dva apostrofa na tastaturi takođe je odraz nemara i treba negovati naviku ubacivanja znakova navoda iz liste posebnih karaktera ili upotrebu komande *shift* + 2.
- Crtu ne treba mešati sa crticom. Na tastaturi je možemo lako dobiti istovremenim pritiskom na *shift* i – (minus, dijagonalno).
- Način na koji pišemo u digitalnom okruženju često govori mnogo o nama, nivou obrazovanja, pismenosti, kao i tome da li smo pedantni ili nemarni.
- U zavisnosti na kom jeziku pišemo, potrebno je podesiti tastaturu za određeno pismo koje želimo koristiti. Ovo je veoma važno za srpski jezik zbog mogućeg izbora između latiničkog i ćiriličkog pisma.

U Tabeli 8 dati su primeri čestih grešaka koje se nalaze u kucanju, za kojima slede isti primeri koji su pravilno napisani i pravilo koje se primenjuje.

Tabela 8. Česte greške u kucanju, pravilno zapisani primeri i pravilo

Nepravilno	Pravilno	Pravilo
Stigla je rano,pre svih nas.	Stigla je rano, pre svih nas.	Nakon interpunkcijskog znaka (zapete) treba koristiti razmak.
Ne želim da učestvujem u ovome ... to je moj poslednji stav.	Ne želim da učestvujem u ovome... to je moj poslednji stav.	Ne treba koristiti razmak pre interpunkcijskog znaka tri tačke.
Kasno ste nam javili.Stvarno nismo stigli sve da završimo.	Kasno ste nam javili. Stvarno nismo stigli sve da završimo.	Treba koristiti razmak posle interpunkcijskog znaka tačke između dve rečenice.
Moja mlađa sestra se rodila 15.6.2017. godine.	Moja mlađa sestra se rodila 15. 6. 2017. godine.	Između brojeva koji označavaju dan, mesec i godinu (u srpskom jeziku) treba koristiti razmak.
Kalijum (K) je mineral važan za funkcionisanje vitalnih organa.	Kalijum (K) je mineral važan za funkcionisanje vitalnih organa.	Ne treba koristiti razmak posle otvorene i pre zatvorene zagrade.
Prevedite podvučene reči / sintagme u sledećim rečenicama.	Prevedite podvučene reči/sintagme u sledećim rečenicama.	Ne treba koristiti razmak pre i posle kose crte kada kosa crta označava semantički odnos i/ili, a u odnosu se nalaze dve reči.
Celo veče se šetala gore - dole.	Celo veče se šetala gore-dole.	Ne stavlja se razmak pre i posle crtice.
Živeli su u Pragu od 2017 – 2022. godine.	Živeli su u Pragu 2017–2022. godine.	Ne stavlja se razmak pre i posle znaka crte u značenju <i>od... do...</i> (osim ukoliko se članovi ne sastoje od više reči – tada se i pre i posle crte ostavlja belina, odnosno razmak).

5.5. PROVERITE SVOJE ZNANJE

1. Pročitajte svaku tvrdnju, a potom zaokružite T ako je tačna ili N ako je netačna.

Digitalni pravopis podrazumeva primenu pravopisnih pravila u digitalnom okruženju.	T	N
Postoji posebna publikacija o digitalnom pravopisu u srpskom jeziku.	T	N
Pravilno stavljanje razmaka i kucanje interpunkcijskih znakova u tekstu dva su glavna pravila digitalnog pravopisa.	T	N
Interpunkcijski znaci se kucaju uz samu reč, nakon čega sledi razmak.	T	N

2. Koja rečenica je pravilno otkucana?

- a) Kad će biti ispit u junskom ispitnom roku ?
- b) Kad će biti ispit u junskom ispitnom roku?

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

3. Koliko razmaka treba da bude između reči u rečenici?

- a) jedan
- b) dva
- c) uglavnom jedan, u nekim situacijama i dva

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

4. Ukoliko bismo naziv publikacije „Kembrička enciklopedija engleskog jezika” Dejvida Kristala pravilno otkucali, on bi glasio:

- a) *Kembrička enciklopedija engleskog jezika*
- b) **Kembrička enciklopedija engleskog jezika**
- c) Kembrička enciklopedija engleskog jezika

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

5. Zaokružite slovo/slova ispred rečenice/rečenica gde ima više razmaka između reči od dozvoljenih.

- a) O čoveku možemo doznati više kroz jedan sat igre nego kroz godine razgovora.
- b) O čoveku možemo doznati više kroz jedan sat igre nego kroz godine razgovora.
- c) O čoveku možemo doznati više kroz jedan sat igre nego kroz godine razgovora.

6. Sinonimni naziv za *razmak* je _____.

7. Zaokružite slova ispred pravilno otkucanih rečenica.

- a) U prilogu se nalazi pozivno pismo.
- b) U prilogu se nalazi pozivno pismo .
- c) Uzviknuo je: „Stvarno neverovatno!”
- d) Uzviknuo je : „ Stvarno neverovatno ! ”
- e) Sutra će (verovali ili ne) biti plata.
- f) Sutra će (verovali ili ne) biti plata.
- g) –Ne insistiraj na odgovoru!–reče Marija.
- h) – Ne insistiraj na odgovoru! – reče Marija.

8. Navodnike u naslovima publikacije najčešće u kucanom tekstu zamenjuju:

- a) iskošena slova (engl. *italic*);
- b) podvučena slova (engl. *underline*);
- c) masna slova (engl. *bold*).

(Zaokružite slovo ispred tačnog odgovora.)

9. Zaokružite slovo ispred rečenice sa pravilno otkucanom zapetom.

- a) Marija , molim te za pomoć!
- b) Marija, molim te za pomoć!

10. Zaokružite slova ispred primera u kojima je razmak upotrebljen pogrešno.

- a) Iz GSP – a
- b) remek-delo
- c) 5 – godišnjica
- d) video-konferencija

11. Zaokružite slovo ispred rečenice u kojoj je razmak pravilno upotrebljen.

- a) Prijava ispita će biti 4,5. i 6.juna.
- b) Nova zgrada Univerziteta Singidunum nalazi se u Ulici Peke Dapčevića (bivša Kumodraška).
- c) Video-predavanje je na Timsu.

12. Pred vama su delovi jedne imejl-poruke. Sastavite je vodeći računa o primeni pravopisnih pravila o upotrebi velikog slova. Zaokružite slovo ispred pravilno napisanog sadržaja i završnog dela poruke.

Poštovani profesore Markoviću,

SADRŽAJ PORUKE

- a) Do kada mogu da Vam pošaljem svoj esej, kao nadoknadu poena za prisustvo?
- b) do kada mogu da Vam pošaljem svoj esej, kao nadoknadu poena za prisustvo?
- c) Do kada mogu da vam pošaljem svoj esej, kao nadoknadu poena za prisustvo?

ZAVRŠNI DEO IMEJL-PORUKE

- a) Unapred Zahvalan,
Matija.
- b) Unapred zahvalan,
Matija
- c) unapred zahvalan,
Matija

REŠENJA VEŽBANJA

6. REŠENJA VEŽBANJA

PRVO POGLAVLJE: PRAVOPIS

I Pravopis srpskog jezika

1. Izdavač: a) Matica srpska

Godina izdanja: c) 2010.

Tip pravopisa: c) fonološki sa elementima morfonološkog (etimološkog)

2.

Pravopis je skup gramatičkih pravila.	T	<u>N</u>
Pravopis je skup pravila u pisanju.	<u>I</u>	N
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> je samostalni normativni priručnik.	<u>I</u>	N
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> je deo <i>Rečnika srpskoga jezika</i> .	T	<u>N</u>
<i>Pravopis srpskoga jezika</i> sadrži pravopisna pravila i pravopisni od blizu 15.000 reči.	<u>I</u>	N

3.

2. Matica srpska, Narodni muzej

3. tačka, zapeta, crta, crtica, dve tačke

1. dr, msr, str.

4. ne znam, da li, najveći

5. Shakespeare/Šekspir

4.

Autor najpoznatijeg *Rečnika jezičkih nedoumica*, čije se prvo izdanje pojavilo 1981. godine, jeste Ivan Klajn, a najnovijeg normativističkog priručnika pod nazivom *Nedoumice u srpskom jeziku: norma i praksa* je Rada Stijović.

Autori knjige *Jezikofil*, koja sadrži odabrane i prerađene tekstove objavljene na istoimenoj internet stranici (jezikofil.rs) jesu: Slobodan Novokmet, Svetlana Slijepčević Bjelivuk i Marina Nikolić.

5.

Naziv pravopisne oblasti: Veliko slovo

6.
predstava, pretstava; predpremijera, pretpremijera
7.
b) etimološki princip pisanja
8.
c) tačku u kojoj je objašnjeno pravilo, a ponekad dat i isti ili sličan primer
9.
c) i u gramatici i u pravopisu srpskog jezika
10.
a) prevodilac; a) glasovne promene
11.
b) interpunkcija
c) pisanje velikog i malog slova
12.
b) transkripcija
13.
c) pravopisna terminologija
14.
veliko slovo; skraćenice.

II Pravopis engleskog jezika

1.
 - a) Način pisanja je bio konzistentan u staroengleskom periodu.
2.
 - a) U staroengleskom periodu, pored rimskog pisma, koristile su se i neke rune, kao što je *þ* (tzv. 'thorn').
 - b) Posle normanskog osvajanja 1066. godine, zvanični jezik na dvoru bio je francuski jezik.
 - c) Na pravopis engleskog jezika znatno je uticala promena glasova koja se odigrala između XV i ranog XVII veka, poznata kao velika promena / pomeranje samoglasnika (engl. **Great Vowel Shift**).
 - d) Prvi najsveobuhvatniji rečnik engleskog jezika napisao je Semjuel Džonson 1755. godine.
 - e) Prvi najsveobuhvatniji rečnik američke varijante engleskog jezika napisao je Noa Vebster početkom XIX veka.
3.
 - a) staroengleski jezik
 - b) srednjoengleski jezik
 - c) savremeni engleski jezik
4.
 - a) analyse
 - b) authorisation
 - c) encyclopedia
 - d) medieval
5.
 - b) U pisanju adrese dozvoljeno je staviti broj nakon naziva ulice ukoliko je adresa namenjena nekome ko nije iz Engleske, radi lakšeg snalaženja.

6.

Britanska varijanta	Američka varijanta
<i>colour</i>	<i>color</i>
<i>centre</i>	<i>center</i>
<i>traveller</i>	<i>traveler</i>
<i>practice</i> (imenica)	<i>practice ili practise</i>
<i>practise</i> (glagol)	<i>practice ili practise</i>
<i>offence</i>	<i>offense</i>

7.

- Rečnik koji je napisao Semjuel Džonson 1755. godine predstavlja reformu pravopisa engleskog jezika. **N**
- Sa izdavanjem najznačajnijih rečnika engleskog jezika prestali su napori reforme engleskog jezika. **N**
- Danas postoji jedinstven dokument koji uređuje pravopis engleskog jezika. **N**
- Kao referentne i pouzdane izvore koje možemo konsultovati prilikom pisanja na engleskom jeziku danas možemo koristiti razne gramatike, priručnike i stilove pisanja izdate od strane univerziteta u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama. **T**
- Kao referentne i pouzdane izvore koje možemo konsultovati prilikom pisanja na engleskom jeziku danas možemo koristiti rečnike. **T**

8.

- Istorijski razvoj engleskog jezika obično se deli na: staroengleski, srednjoengleski i savremeni engleski jezik.
- U staroengleskom periodu način pisanja bio je konzistentan. Srednjoengleski jezik karakterišu brojne nedoslednosti, različite varijante, neuređenost i odsustvo jasnih smernica kako treba pisati. Napori za uvođenje standardizacije engleskog jezika počinju krajem srednjoengleskog perioda. Od kraja XV veka, tj. razvoja ranog savremenog engleskog jezika pa nadalje, postoje brojna nastojanja standardizacije engleskog jezika i uređenja načina pisanja, koje je danas, pored brojnih priručnika, gramatika, rečnika i udžbenika u kojima se propisuju pravila pisanja, neujednačeno.

- c) Način pisanja i pravopis engleskog jezika i danas je nekonzistentan zbog istorijskog razvoja engleskog jezika i jezičkog raslojavanja.
- d) Budući da postoje različiti načini pisanja reči i primene pravopisnih pravila, teško je uvek sa sigurnošću tvrditi šta je dozvoljeno, a šta nije prihvatljivo. Radi jednostavnijeg snalaženja i izbegavanja biranja između različitih opcija, neophodno je odlučiti se za određen stil pisanja i dosledno ga se pridržavati. Kada su u pitanju akademski radovi, časopisi često daju uputstvo koji stil je potrebno primeniti u pisanju.

DRUGO POGLAVLJE: VELIKO I MALO SLOVO

I Pisanje velikog slova u srpskom jeziku

1.
 - a) U Kanu se jednom godišnje dodeljuje **Zlatna palma**, jedna od najprestižnijih nagrada za film.
 - b) Ivo Andrić je dobio **Nobelovu nagradu** za književnost 1961. godine.
2.
 - c) Britanski muzej
3.
 - a) Sledeće **srede** ćemo raditi roman *Orlovi rano lete*.
 - b) RTS će 2. **maja** prikazati film *Leto kad sam naučila da letim*.
- 4.

Matica srpska	√	Matica Srpska	X
Filološki Fakultet	X	Filološki fakultet	√
Evropska Unija	X	Evropska unija	√
Međunarodni monetarni fond	√	Međunarodni Monetarni Fond	X
Obilićev Venac	X	Obilićev venac	√
Studentski trg	√	Studentski Trg	X
<i>Večernje novosti</i>	√	<i>Večernje Novosti</i>	X
<i>Zvonar Bogorodičine Crkve</i>	X	<i>Zvonar Bogorodičine crkve</i>	√
<i>Bolji Život</i>	X	<i>Bolji život</i>	√

5.

Predstava „Edip” u režiji slovenačkog reditelja Vita Taufera je 19. februara izvedena 50. put u jugoslovenskom dramskom pozorištu.
6.
 - a) realizam, romantizam, humanizam i renesansa
7.
 - c) Naziv fabrike je tačno napisan, ali ne i naziv modela automobila.

8.

a) Ulica kralja Petra

9.

Ime i prezime	Marković Petar	Petar Marković
Ulica i broj	Požeška Ulica 15	Požeška ulica 15
Naselje	Banovo Brdo	Banovo brdo
Opština	Čukarica	
Grad	Beograd	

10.

a) 21. mart 2024.

11.

- a) Srpska akademija nauka i umetnosti
- b) Matica srpska
- c) Društvo za srpski jezik i književnost Srbije
- d) Srpska književna zadruga
- e) Srpska pravoslavna crkva
- f) Srpsko narodno pozorište

12.

- a) Avgust : car = avgust : mesec
- b) napoleon : piće = Napoleon : car
- c) skandinavka : ukrštenica = Skandinavka : stanovnica Skandinavije
- d) Kašmir : indijska pokrajina = kašmir : tkanina
- e) Rendgen : naučnik = rendgen : aparat
- f) Tesla : naučnik = tesla : merna jedinica

II Pisanje velikog slova u engleskom jeziku

1.

- a) The Norwegian author Jon Fosse was awarded the Nobel Prize in Literature in 2023.

2.

- a) We spent our holiday by the **Adriatic Sea** in **June** last year.
b) I spent the **Saturday** evening reading Kazuo Ishiguro's **The Remains of the Day**.

3.

Imperial college London	X
The European union	X
The Adriatic Sea	√
The Balkan wars	X
<i>The New York Times</i>	√
<i>Much ado about nothing</i>	X
The booker prize	X
Lake Victorian	√

4.

- a) If you aim to become editor-in-chief, you need to have extensive experience in journalism and solid general knowledge.
b) Tony Gallagher, the editor-in-chief of the times, was born on 2 november 1963.
c) An artistic movement realism began in france after the 1848 revolutions.
d) The period of the middle ages lasted for almost 1,000 years.
e) At the beginning of the ceremony, the dean addressed the audience.

5.

- a) am, pm
b) AM, PM

6.

b) BC, AD

7.

a) Oxford Street

8.

Henry went to the Globe **Theatre** last week and was impressed by the performance of *The Comedy of **Errors***, Shakespeare's play based on **Roman** original story. Director Blanche **McIntyre** managed to depict the chaotic atmosphere from the Ancient **Times**.

III Kontrastivni zadaci: pisanje velikog i malog slova u srpskom i engleskom jeziku

1.

Srećna Nova godina!

2.

Happy Women's Day (8th of March)

3.

UN (Ujedinjene nacije)

EU (Evropska unija)

MMF (Međunarodni monetarni fond)

4.

- a) *The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)*
- b) *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*
- c) *The European Centre for Modern Languages*

5.

- b) The Bridge on the Drina

6.

- a) Sam moved to Canada in June last year.

Sem se preselio u Kanadu u Junu prošle godine.

Pravilno: Sem se preselio u Kanadu u junu prošle godine.

- b) The Hundred Years' War, that was fought between England and France during the Late Middle Ages, brought about significant changes in the English language word stock.

Stogodišnji Rat, koji se vodio između Engleske i Francuske krajem Srednjeg veka, doveo je do značajnih promena u rečniku Engleskog jezika.

Pravilno: Stogodišnji rat, koji se vodio između Engleske i Francuske krajem srednjeg veka, doveo je do značajnih promena u rečniku engleskog jezika.

- c) We usually go to the Ionian Sea, but this year we decided to spend our holiday in Tara National Park.

Obično idemo na Jonsko More, ali smo ove godine odlučili da odmor provedemo u Nacionalnom Parku Tara.

Pravilno: Obično idemo na Jonsko more, ali smo ove godine odlučili da odmor provedemo u Nacionalnom parku Tara.

- d) I have been accepted at the Master's programme at King's College London, the Department of Languages, Literatures and Cultures.

Primljen sam na Master program Kraljevskog Koledža u Londonu, Odsek za Jezike, Književnosti i Kulture.

Pravilno: Primljen sam na master program Kraljevskog koledža u Londonu, Odsek za jezike, književnosti i kulture.

- e) *The Daily Mail* is a British tabloid newspaper published in London.

Dejli Mejl je Britanski tabloidni časopis koji se štampa u Londonu.

Pravilno: Dejli mejl je britanski tabloidni časopis koji se štampa u Londonu.

7.

Srpski jezik	Engleski jezik
Apeninsko poluostrvo	The Apennine Peninsula
Jadransko more	The Adriatic Sea
Prvi balkanski rat	The First Balkan War
balkanski ratovi	The Balkan Wars
Dan zahvalnosti	Thanksgiving Day
Bukerova nagrada	The Booker Prize
Muzej nauke i tehnike	The Museum of Science and Technology
Oksfordska ulica	Oxford Street
Evropski komitet	The European Committee
Beograd na vodi	Belgrade Waterfront
Adam Rut, msr	Adam Ruth, MA
američki san	American dream
barok	The Baroque

TREĆE POGLAVLJE: INTERPUNKCIJA

I Interpunkcija u srpskom jeziku

1.

- a) Nataša, Ivana i Neda vole da putuju. (nabrajanje)
- b) Vi vrlo dobro znate, gospodine Veličkoviću, da sam čovek od reči. (vokativ)
- c) Matija Đorđević, poznati advokat, zastupa velike inostrane firme. (apozicija)
- d) Bili smo u Parizu, ali se nismo popeli na Ajfelovu kulu. (veznik suprotnog odnosa)

2.

Ne ljuti se, čoveče!

3.

- a) Ako se dobro organizuješ, sve ćeš stići.
- b) Uradio je, iako smo se svi pribojavali, sve kako treba.
- c) Čim si stigao, odmah se vreme prolepšalo.

4.

Fakultet Singidunum je osnovan 1999. godine, a ove akademske 2024/2025. godine upisuje 17. generaciju studenata.

5.

- a) sto pedeset (i) pet strana
- b) sto pedeset (i) petoj

6.

Arapske cifre napisane sa tačkom uvek označavaju redne brojeve.	<u>I</u>	N
U srpskom jeziku reči u vokativu se odvajaju zapetom samo na početku rečenice.	T	<u>N</u>
U pisanju nekih skraćenica tačka je obavezna.	<u>I</u>	N
Ispred suprotnih veznika zapeta nije obavezna.	T	<u>N</u>

7.

Obeležili su *20-godišnjicu* braka. Ta slika je pravo *remek-delo*.

Obožavam da vozim *auto-putem*.

c) crtica

8.

a) Konkurs je namenjen deci 15–18 godina.

c) Konkurs je namenjen deci od 15 do 18 godina.

9.

a) Tri tačke (znak prekida) koristi se da označi izostavljeni deo teksta.

b) Vuk Karadžić (1787–1864) bio je veliki reformator srpskog jezika i pisma.

c) RTS (Radio-televizija Srbije) nalazi se u Takovskoj ulici.

10.

d) (1892–1975)

11.

d) Pitali su profesora da li se ispit polaže uživo ili onlajn.

12.

b) crta (– Mnogo sam umoran – požalio se Marko.)

13.

a) „Da li ove godine ideš na razmenu studenata u Španiju?“, upita Bogdan Nađu

b) „Idem“, reče Nađa, „i mnogo se radujem daljem usavršavanju“.

14.

a) Vuk Mikić, student prve godine, uspešno je položio Savremeni engleski jezik I.

b) Približili smo se hotelu Moskva, jednom od omiljenih mesta Ive Andrića.

15.

a) Mada sam želeo da ti pomognem, nisam uspeo.

b) Nadam se da ćeš, ako ti ostane malo vremena, svratiti na kafu.

16.

- a) autoput, auto-put, auto put
- b) fotoradnja, fotoradnja, foto-radnja
- c) radio-emisija, radioemisija, radio emisija

17.

- c) „Engleski u srpskom”

18.

- a) 2024/2025.

19.

- a) zapeta
- b) navodnici
- c) dve tačke

20.

- a) Dobrota uvek sama nađe svoj put; ne treba joj vodič.
- b) Putovati znači proširiti vidike; pripovedati o tome znači preneti utiske i iskustvo na druge.

21.

Zagrada u datim primerima označava mogućnost dvojakog čitanja reči, sa krajnjim vokalom i bez njega.

22.

Oskar Vajld je svoje čuveno delo „Slika Dorijana Greja” objavio 1890. godine.

23.

tačka

24.

- b) engl.

II Interpunkcija u engleskom jeziku

1.

- a) They arrived late and couldn't believe what they saw.
- b) Peter wanted to stay a bit longer, but he was so tired that he had to leave.
- c) Before noon, they had finished all the work.
- d) She doesn't mind, don't worry.
- e) Although she knew all about the company's transactions, she decided to get involved.

2.

- a) U engleskom jeziku uvek se koristi zapeta između nezavisnih klauza u nezavisnosloženim rečenicama. N
- b) U engleskom jeziku reči u vokativu se odvajaju zapetom samo na početku rečenice. N
- c) U pisanju skraćena na engleskom jeziku tačka je obavezna. N
- d) U razdvajanju smisaonih celina unutar rečenica možemo koristiti crtu, zapetu, tačku sa zapetom i zagrade. T

3.

- a) David Crystal (1941–) investigated text language.
- b) Prof. McDowell (UK) is visiting our university next month.
- c) The United Arab Emirates (UAE) is rich in oil and natural gases.

4.

- b) They asked the interviewee when he could start working.

5.

- a) Aretha Franklin (1942–2018), also called the “Queen of Soul”, was one of the most famous American singers, songwriters, and pianists.
- b) Noam Chomsky is often called the “father of modern linguistics”, the title given to him thanks to his contribution to transformational-generative grammar.
- c) In a nutshell, we need to revise all rules covered during the term, and there are many, so we need to get to work.

6.

“Are you coming with us”, she wanted to know.
She said, “There is no point waiting anymore”.

7.

- a) I saw Mike, our first-door neighbour, at the party last night.
- b) I visited the National Gallery, one of my favourite galleries.
- c) She came late to the meeting, which was a foolish thing to do.
- d) Unless she speaks to him, I will not come.

8.

- a) I want people on my team who are responsible and hard-working.
- b) Jackson Peterson, who once worked with me, is very responsible and hard-working.

9.

- a) I thought the rules were *well known* to everyone.

10.

- b) We had the *in-person* meeting.

11.

- a) You should consult the document with the academic year 2024-25 degree course descriptions.

12.

- a) The cheesecake was deliciouos, creamy, and tangy.
ili The cheesecake was deliciouos, creamy and tangy.
- b) They wanted to invest in the company; however, they did not have enough money.
- c) We need to think divergently; hopefully, it will yield good results.
ili We need to think divergently – hopefully, it will yield good results.

13.

- a) It's been a long time since we talked.

14.

- b) Don't do that!

15.

- b) The play ends at 20:00.

16.

- b) 1,000,000
- c) 1 000 000

17.

- a) 7.5%

18.

- c) My brother graduated from the university on September 23, 2024.

19.

- a) On Mondays, I work from 10:00 till 14:00.

20.

- b) What is that, Frank?

21.

- a) They have the best *crème brûlée* I have ever tasted.

22.

- a) I think it would be a good idea to go Dutch this time.

23.

- a) He lives on the 4. floor.

24.

- a) video call, video presentation, video conference

25.

- a) I haven't read Margaret Atwood's "The Handmaid's Tale" yet.
- c) I haven't read Margaret Atwood's *The Handmaid's Tale* yet.

III Kontrastivni zadaci: upotreba interpunkcijskih znakova u srpskom i engleskom jeziku

1.

- a) **TAČNO.** Zapeta se piše nakon zatvorenih navoda. Međutim, u američkoj varijanti engleskog jezika zapeta može da se stavi i pre zatvorenih navoda; ispravno je i *“You should have told me that earlier,” she complained.*
- b) **NETAČNO.** U engleskom jeziku ne piše se zapeta nakon zatvorenog znaka navoda ako je upitna rečenica pod znacima navoda, tj. kada je ispred znaka navoda znak upitnik; ispravno je *“When did you meet?” she asked me.*
- c) **NETAČNO.** U engleskom jeziku ne stavlja se tačka nakon rednog broja koji označava godinu; ispravno je *My parents moved to Canada in 1999 and have lived there ever since.*
- d) **TAČNO.** U engleskom jeziku takođe se koristi zapeta u zavisnosloženim rečenicama kada zavisna klauza prethodi nezavisnoj.
- e) **NETAČNO.** U engleskom jeziku ne koristimo tačku nakon rednog broja u datumima ako je dan napisan brojem, a mesec rečima; ispravno je *We have the appointment on 7 November.*

2.

- a) **NETAČNO.** Dve greške se uočavaju u prevodu. Prva – na srpskom jeziku otvoreni znak navoda piše se na donjoj liniji, a ne na gornjoj, i druga – zapeta se piše iza zatvorenih navoda; ispravno je *„Bio sam zbunjen kada me je pozvao”, bio je iskren Stiv.*
- b) **NETAČNO.** Dve greške se uočavaju u prevodu. Prva – na srpskom jeziku otvoreni znak navoda piše se na donjoj liniji, a ne na gornjoj, i druga – iza zatvorenih navoda piše se zapeta; ispravno je *„Ostanite pribrani!”, posavetovao nas je Ben.*
- c) **NETAČNO.** U srpskom jeziku piše se tačka između sati i minuta; ispravno je *Predavanja počinju u 15.00.*
- d) **NETAČNO.** U srpskom jeziku poslednji član u nabranju ispred kojih stoji sastavni veznik *i* ne odvajaju se zapetom; ispravno je *On igra tenis, košarku i odbojku.*
- e) **TAČNO**

ČETVRTO POGLAVLJE: SKRAĆENICE

I Skraćenice u srpskom jeziku

1.

- a) JDP
- b) NM
- c) NBS

2.

Prisutnima se na početku konferencije obratio prof. dr Mihajlović.

3.

- b) msr

4.

- a) g (gospodin)

5.

- a) David Marković je vršilac dužnosti direktora Osnovne škole „Miroslav Antić”.

v.d.

OŠ

- b) Srpsko narodno pozorište iz Novog Sada je najavilo novu pozorišnu sezonu.

SNP

- c) Rečnik srpskoga jezika (popularni Jednotomnik) izdala je Matica srpska 2007. godine.

RSJ

MS

- d) Marko je poznati i priznati inženjer elektrotehnike.

inž.

- e) Premijera najnovijeg filma Dragana Bjelogrića očekuje se u prvim danima nove godine na prvom programu Radio-televizije Srbije.

RTS-a

6.

- a) br.
- c) tel.

7.

jednina	jedn./jd.
množina	mn.
muški rod	m. r.
ženski rod	ž. r.
srednji rod	s. r.
lingvistički	lingv.

8.

P. S.	→	ne znam ime, neko nepoznat
N. N.	→	mesto pečata
L. S.	→	posle svega, naknadno dopisano
N. B.	→	napomena, primedba, beleška

9.

Skraćenica	Prva reč	Druga reč
g.	godina	gospodin
sv.	sveti	sveska
v.	vek	vidi

10.

- a) Prof. dr. Marković je svoju univerzitetsku karijeru započeo u Novom Sadu.
 b) Sledeći će izlagati svoj koautorski rad g. Petrović i gđa. Nikolić.

11.

Telefonske komunikacije: Telekom
 Telegrafaska agencija nove Jugoslavije: Tanjug

12.

Tvrdnja	Tačno	Netačno
Dr je skraćenica i za lekara i za akademsku titulu.	<u>I</u>	N
Skraćenica za master u srpskom jeziku glasi MA.	T	<u>N</u>
Skraćenica za titulu profesor ima obaveznu tačku (prof.).	<u>I</u>	N

13.

Promenljive	Nepromenljive
GSP	EU
MUP	RS
MMF	OŠ
SKC	MS

14.

RSANU

15.

prel. – prelazni; povr. – povratni; svr. – svršeni; neprel. – neprelazni; nesvr. – nesvršeni

16.

vidi

17.

sv.

II Skraćenice u engleskom jeziku

1.

- a) The UN
- b) The UNESCO
- c) The CIA

2.

- a) prof.
- b) Mr.
- c) Jr.

3.

- c) St.
- d) St

4.

- a) gram – g (gm)
- b) decilitre – dl
- c) foot – ft
- d) hour – h
- e) Fahrenheit – F
- f) pound – Lb
- g) ounce – Oz
- h) unit – U
- i) volume – Vol.
- j) yard – yd

5.

- a) I am not sure, but I think that the board has not nominated anyone for the AGM of the company.
- b) The FIFA was founded in 1904.
- c) Bananas and oranges are high in K.
- d) All essays must be handed in by Friday; i.e., when we finish with our classes.
- e) The letter ended with a PS that was almost illegible.

6.

- a) no. i no (number)
- d) St. i St (street)

7.

- a) singular – Sing., sing., Sg., sg.
- b) plural – pl., Pl.
- c) adverb – adv
- d) noun – N., n
- e) Old English – OE
- f) third person singular – 3rd p. sing.
- g) verb phrase – VP
- h) head – H
- i) suffix – sfx
- j) tense-aspect-mood – TAM

8.

- 1. b. (viz. – namely)
- 2. d. (cf. – compare)
- 3. a. (vs. – against)
- 4. c. (ibid. – the same place)
- 5. e. (N.B. ili NB – used to draw attention to something important)

9.

Skraćenica	Prva reč	Druga reč
AM	ante meridiem	amplitude modulation
bio	biology	biography
coke	Coca-Cola	cocaine
ET	Eastern time	extraterrestrial
FT	<i>Financial Times</i>	feet

10.

- a) I have spoken to mr Walker from the U.A.E. Mr. (ili Mr) je ispravno.
- b) Upon completing your studies, we receive an M.A. degree. MA je ispravno.
- c) Tim was born in Febr 2015. Feb je ispravno.
- d) Ice melts at 32°F, so we need to further warm the temperature. F je ispravno.
- e) I met John Sen. at the meeting. (skraćeno od Senior) Sr je ispravno.

11.

- a) abbreviation – abbr.
- b) transitive – trans.
- c) synonym – syn.
- d) possessive – poss.
- e) object – Obj.
- d) pseudonym – Pseud.
- e) plural – Pl.

12.

Tvrdnja	Tačno	Netačno
U engleskom jeziku moguće je skratiti i celu rečenicu.	<u>I</u>	N
U engleskom jeziku prilikom zapisivanja skraćenica nije moguće kombinovati mala i velika slova.	T	<u>N</u>
U engleskom jeziku ne postoji više varijanti za skraćivanje iste reči/sintagme.	T	<u>N</u>

13.

- a) Turn right at the corner of Abbey Rd and West End Lane.
- b) Penny Ln became famous after the Beatles made a song about it.
- c) When visiting New York, do not miss to walk down Park Ave and Washington St. in Manhattan.

III Kontrastivni zadaci: upotreba skraćenica u srpskom i engleskom jeziku

1.

- a) We had the opportunity to listen to a lecture by Mr Jovanović.
- b) Vinča culture was developing in the period from about 4500 to 3200 BC.
- c) We were visited by Mr Marcus, acting director of the company "Matrix"
- d) Today's winner bears no. 5.
- e) BEMUS (Belgrade Music Festival) is a festival that gathers lovers of classical music.

2.

- a) Trenutno Evropska unija (EU) broji 27 država članica.
- b) Godine 2015. države članice Ujedinjenih nacija (UN) usvojile su Agendu za održivi razvoj do 2030.
- c) Gospođa Bolton radi u Osnovnoj školi (OŠ) „Olga” u srcu Ist Enda u Londonu.
- d) Morao je da ode; naime, (tj.) nije imao izbora nego da joj ispriča sve o događaju.
- e) Sindrom stečene imunodeficijencije (SIDA) prvi put je identifikovan 1980. godine.

3.

Skraćenica na srpskom	Netačan prevod na engleski	Tačan oblik skraćenice na engleskom
OŠ „Knez Pavle”	ES “Knez Pavle”*	Elementary School “Knez Pavle” (Ne koristi se skraćenica.)
VMA (Vojnomedicinska akademija)	VMA*	the Military Medical Academy (the MMA) (Skraćuje se jedino ako pored skraćenice stoji i pun naziv, da bude jasno.)
N. B. (nota bene)	N.B.*	NB
I. k. (lična karta)	I.D.*	ID
g. (gram)	g.*	g

4.

Skraćenica na engleskom	Nepravilno napisana skraćenica na srpskom	Pravilno napisana skraćenica na srpskom
MA (master of arts)	MA*	msr
Mrs	g-đica*	gđica
PhD (doctor of philosophy)	PhD*	dr
ad acta (AA)	AA*	a. a.
from the USA	iz SAD-a*	iz SAD

PETO POGLAVLJE: DIGITLNI PRAVOPIS

1.

Digitalni pravopis podrazumeva primenu pravopisnih pravila u digitalnom okruženju.	<u>I</u>	N
Postoji posebna publikacija o digitalnom pravopisu u srpskom jeziku.	T	<u>N</u>
Pravilno stavljanje razmaka i kucanje interpunkcijskih znakova u tekstu dva su glavna pravila digitalnog pravopisa.	<u>I</u>	N
Interpunkcijski znaci se kucaju uz samu reč, nakon čega sledi razmak.	T	<u>N</u>

2.

b) Kad će biti ispit u junskom ispitnom roku?

3.

a) jedan

4.

a) *Kembrička enciklopedija engleskog jezika*

5.

a) O čoveku možemo doznati više kroz jedan sat igre nego kroz godine razgovora.

b) O čoveku možemo doznati više kroz jedan sat igre nego kroz godine razgovora.

6.

belina

7.

a) U prilogu se nalazi pozivno pismo.

c) Uzviknuo je: „Stvarno neverovatno!”

e) Sutra će (verovali ili ne) biti plata.

h) – Ne insistiraj na odgovoru! – reče Marija.

8.

a) iskošena slova (engl. *italic*)

9.

b) Marija, molim te za pomoć!

10.

a) Iz GSP – a

c) 5 – godišnjica

11.

c) Video-predavanje je na Timsu.

12.

a) Do kada mogu da Vam pošaljem svoj esej, kao nadoknadu poena za prisustvo?

b) Unapred zahvalan,
Matija

Literatura

- Aleksić, R., Belić, A., Vuković, J., Jonke, Lj., Lalić, R., Pavešić, S., Rogić, P., Stevanović, M., Ham, J., Hadžić, M. i Hraste, M. (1960). *Pravopis srpskohrvatskoga književnoga jezika*. Beograd: Matica srpska i Zagreb: Matica hrvatska.
- Aničić, G. (2019). Muke s pravopisom u dnevnim novinama, u: M. Kovačević (ur.), *Novi prilozi srpskom pravopisu. Aktuelna pitanja srpskog pravopisa*, 13. 10. 2018. godine, Višegrad. Novi Sad: Matica srpska i Višegrad: Andrićev institut, 235–241.
- Babić, V. (2014). *365 jezičkih crtica*. Beograd: Kreativni centar.
- Barber, C. (2007). *The English Language. A Historical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Belić, A. (1923). *Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika*. Beograd: Geca Kon.
- Belić, A. (1950). *Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika* (novo, dopunjeno i ispravljeno izdanje). Beograd: Prosveta.
- Benson, M., Benson, E. i Ilson, R. (1986). *Lexicographic Description of English*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Bjelaković, I. (2017). *Reč po reč: kultura govora i norma standardnog srpskog jezika* (za I, II, III i IV razred srednje škole). Novi Sad: Dva pera i Alfagram.
- Blazić, M. (2015). *Srpski na srpskom*. Beograd: RTS.
- Bošković Marković, V. (2022). *Academic Skills: A Guide to Academic Writing*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
- Brborić, V. (2004). *Pravopis srpskog jezika u nastavnoj praksi*. Beograd: Čigoja štampa.
- Brborić, V. (2011). *Pravopis i škola*. Beograd: Čigoja štampa.
- Burns, T. & Mearthur, R. (2003). *Concise Oxford Companion to the English Language*. Oxford: Oxford Univeristy Press.
- Crystal, K. (2013). *Spell It Out. The singular story of English spelling*. London: Profile Books.
- Crystal, K. (2022). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, 3rd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Čorboloković, S. i Gavranović, V. (2024). Komparativno-kontrastivna analiza upotrebe interpunkcijskih (i pravopisnih) znakova u srpskom i engleskom jeziku, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 54 (1), 67–84.
- Čorboloković, S. (2015). Digitalna fotografija u nastavi pravopisa, u: A. Vraneš, Lj. Marković (ur.) *Digitalna humanistika*, 25–27. septembar. Beograd: Filološki fakultet, 99–110.

- Dešić, M. (2015). *Pravopis srpskog jezika (školsko izdanje)*. Beograd: Klett.
- Đorđev, I. (2012). Skraćenice u pismenim zadacima učenika srednjeg obrazovanja. *Istraživanja u pedagogiji*, 2 (1), 179–191.
- Đorđević, R. (2000). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Đorđević, R. (1997). *Gramatika engleskog jezika*. Beograd: Čigoja štampa.
- Ed. (2013). *The Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ed. (2003). *Concise Oxford English Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Eunson, B. (2020). *Writing Skills: Punctuation, Spelling and Usage. C21. Communicating in the 21 Century*. Hoboken: Wiley.
- Fekete, E. (1993). O čitanju skraćenica. *Naš jezik*, 29 (3–4), 327–331.
- Fekete, E. (1996). Neke pravopisne dileme (pitanja i odgovori). *Naš jezik*, 30 (1–5), 65–70.
- Fekete, E. (2008). *Jezičke doumice* (knjiga prva). Beograd: Beogradska knjiga.
- Gavranović, V. i Čorboloković, S. (2022). Komparativno-kontrastni pristup upotrebi velikog slova u srpskom i engleskom jeziku. *Književnost i jezik*, 69 (2), 415–427.
- Graver, B. D. (1997). *Advanced English Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Živić, N. i Pivljaković, I. (2019). *Mali pravopisni vodič*. Beograd: Službeni glasnik.
- Ivić, P., Klajn, I., Pešikan, M. i Brborić, B. (2011). *Srpski jezički priručnik*. Beograd: Beogradska knjiga.
- Janjić, M. (2022). Ortografski status kompjuterskih neologizama, u: V. Brborić i I. Bjelaković. *Novi prilozi srpskom pravopisu 2. Aktuelna pitanja srpskog pravopisa*, 23. 10. 2021. godine, Beograd. Novi Sad: Matica srpska i Beograd: Odbor za standardizaciju, 203–222.
- Janić, A. i Stamenković, D. (2022). *Englesko-srpska kontrastivna leksikologija*. Niš: Filozofski fakultet.
- Jokanović, B. (2019). *100 Sizifovih pravopisnih pravila*. Beograd: Vulkan izdavaštvo.
- Karadžić, S. V. (1985). *Srpski rječnik* (priredio Pavle Ivić). Beograd: Prosveta.
- Klajn, I. (2002). *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Prvi deo. Slaganje i prefiksacija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva i Institut za srpski jezik SANU; Novi Sad: Matica srpska.
- Klajn, I. (2009). *Rečnik jezičkih nedoumica*. Beograd: Čigoja štampa.
- Klajn, I. (2007). *Ispici pa reci*. Novi Sad: Prometej.
- Merriam-Webster (2022). *The Merriam-Webster Dictionary*. Revised.
- Nikolić, M., Đorđević, V., Jovanović, J., Novokmet, S., Janković, J., Bezrukova, I., Spasojević, A., Čopa, M., Ivanović, J., Rabrenović, M., Ivaniš, J. (2023). *Pojmovnik srpskih lingvističkih termina*. Novi Sad: Prometej.

- Novokmet, S. (2022). Ka pravopisnom rečniku kompjuterskih termina i pojmova u vezi sa internetom u srpskom jeziku – teorijski i praktični aspekt, u: V. Brborić i I. Bjelaković. *Novi prilozi srpskom pravopisu 2. Aktuelna pitanja srpskog pravopisa*, 23. 10. 2021. godine, Beograd. Novi Sad: Matica srpska i Beograd: Odbor za standardizaciju, 175–187.
- Oshima, A. & Hogue, A. (2007). *Introduction to Academic Writing*. New York: Pearson Longman.
- Otašević, Đ. (2011). Skraćenice u savremenom srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 40. Dva veka savremenog srpskog jezika*, 8–11. 2010. godine, Beograd. Beograd: Međunarodni slavistički centar, 381–389.
- Pešikan, M., Jerković, J. i Pižurica, M. (1993). *Pravopis srpskoga jezika*, Novi Sad: Matica srpska.
- Pešikan, M., Jerković, J. i Pižurica, M. (2010). *Pravopis srpskoga jezika* (izmenjeno i dopunjeno izdanje; Mato Pižurica, Milorad Dešić, Branislav Ostojić, Živojin Stanojčić). Novi Sad: Matica srpska.
- Piper, P., Klajn, I. i Dragičević, R. (2022). *Normativna gramatika srpskoga jezika* (četvrto izmenjeno i dopunjeno izdanje). Novi Sad: Matica srpska.
- Prčić, T. (2019). *Engleski u srpskom*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Prčić, T. (2022). I skraćenice i reči: akronimi u srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog*, 78 (2), 430–466.
- Stanojčić, Ž. (2010). *Gramatika srpskog književnog jezika*. Beograd: Kreativni centar.
- Sljepčević, S., Novokmet, S. i Nikolić, M. (2016). *Jezikofil*. Beograd: Klett.
- Stijović, R. (2009). *Srpski jezik: norma i praksa*. Beograd: Čigoja štampa.
- Stijović, R. (2013). *Jezički savetnik*. Beograd: Čigoja štampa.
- Stijović, R. (2024). *Nedoumice u srpskom jeziku* (norma i praksa). Novi Sad: Matica srpska.
- Stockwell, R. i Minkova, D. (2006). *English Words. History and Structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Strunk, Jr. W., White, E. B. (2003). *The Elements of Style*, 4th edition. London: Pearson.
- Subotić, Lj., Sredojević, D. i Bjelaković, I. (2012). *Fonetika i fonologija: ortoepska i ortografska norma standardnog srpskog jezika*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Telebak, M. (2011). *Kako se kaže*. Novi Sad: Prometej.
- The New Oxford Style Manual*. (2016). Oxford: University of Oxford.
- The Publication Manual of the American Psychological Association, 7th Edition*. (2019). Washington, DC: American Psychological Association.
- Trajić, J. (2016). Značenje skraćenica u internet komunikaciji, u: B. Mišić Ilić i V. Lopičić (ur.), *Jezik, književnost, značenje. Jezička istraživanja*, 24. i 25. april 2015. godine, Niš. Niš: Filozofski fakultet, 217–229.

Vance, B. (2011). *A Dictionary of Abbreviations*. Oxford: Oxford University Press.

Vince, M. (2003). *Advanced Language Practice with Key*. Oxford: MacMillan.

Vujović, D. (2018). *Jezičke mozgalice: najčešće pravopisne greške*. Novi Sad: Liber.

Vujović, M. (2020). Osnovne karakteristike skraćenica koje se koriste u komunikaciji preko aplikacija. *Zbornik za jezike i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 10, 91–109.

West, C. (2007). *Recycling Advanced English*. Jersey: Georgian Press.

Biografije autora

Doc. dr Saša Čorboloković

Saša Čorboloković rođen je 1980. u Boru, gde je pohađao osnovnu i srednju školu. Osnovne studije završio je 2006. na Filozofskom fakultetu u Nišu na Grupi za srpski jezik i književnost. Zvanje doktora filoloških nauka stekao je 2019. na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu odbranivši doktorsku disertaciju „Humoristički diskurs u nastavi srpskog jezika i književnosti”. Objavio je preko 30 radova i sedam koautorskih priručnika: *Asocijacije u nastavi srpskog jezika i književnosti*, *Kvizovi u nastavi srpskog jezika i književnosti*, *Igre u nastavi srpskog jezika i književnosti*, *Srpski jezik i književnost 5, 6, 7, 8*. Objavljuje u časopisima *Metodički vidici*, *Književnost i jezik*, *Inovacije u nastavi*, *Radovi*, *Uzdanica*, *Vaspitanje i obrazovanje*, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*. Autor je i koautor devet radionica za nastavnike i profesore srpskog jezika i književnosti na Republičkom zimskom seminaru Filološkog fakulteta u Beogradu. Dobitnik je brojnih priznanja, među kojima se izdvajaju plakete za najboljeg edukatora Srbije (2014) i najboljeg nastavnika bivše Jugoslavije (2018). Za radove iz nastavne prakse više puta je nagrađivan. Pored metodike nastave, bavi se kontrastivnim ispitivanjem srpskog i engleskog pravopisa. Živi i radi u Boru i Beogradu.

Doc. dr Valentina Gavranović

Valentina Gavranović rođena je 1978. godine u Zvorniku. Osnovne studije završila je 2001. godine na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu i stekla zvanje profesora engleskog jezika i književnosti. Završila je doktorske studije 2016. godine odbranivši doktorsku disertaciju na temu „Složenice staroengleskog i srednjoengleskog perioda”, i stekla zvanje doktora nauka o jeziku. Od 2000. godine radi u nastavi i aktivno je uključena u različite obrazovne politike i planiranja. Nakon završenog programa obuke spoljnih saradnika Ministarstva prosvete 2007. godine, realizovanog uz podršku vlade SAD, i saradnje sa Britanskim savetom, aktivno je angažovana u obuci nastavnika širom zemlje i regiona kroz programe akreditovanih stručnih usavršavanja. Kao predavač aktivno izlaže na međunarodnim konferencijama u oblasti obrazovanja, uključujući i konferencije u Engleskoj (univerzitet u Kembridžu i Oksfordu). Dobila je prestižnu stipendiju američke vlade Fulbrajt za izuzetnost i dostignuća u nastavničkom pozivu i usavršavala se na Univerzitetu Kent u Ohaju, SAD, 2019. godine. Autor je nekoliko udžbenika, na desetine naučnih radova, književnih prevoda, recenzent je nekoliko udžbenika engleskog jezika, i kreator i koordinator projekata koje podržavaju Evropska unija i vlada SAD u oblasti obrazovanja. Radi i živi u Beogradu.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.63.41'35:811.111'35
81-115

ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша, 1980-

Pravopis u kontrastu : sličnosti i razlike između pravopisa srpskog i engleskog jezika / Saša S. Čorboloković, Valentina M. Gavranović. - 1. izd. - Beograd : Univerzitet Singidunum, 2024 (Beograd : Caligarph). - 163 стр. : ilustr. ; 24 cm

Slike autora. - Tiraž 500. - Napomene uz tekst. - Biografije autora: str. 162-163. - Bibliografija: str. 157-160.

ISBN 978-86-7912-825-6

1. Гаврановић, Валентина, 1978- [аутор]

а) Српски језик -- Правопис б) Енглески језик -- Правопис в) Српски језик -- Енглески језик -- Контрастивна анализа

COBISS.SR-ID 152337161

© 2024

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovан u bilo kom vidu i putem bilo kog medija, u delovima ili celini bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

Važno i aktuelno pitanje međusobnih uticaja srpskog i engleskog pravopisa knjiga *Pravopis u kontrastu* razmatra u kontekstu njihovog razvoja i promena koje su ih pratile. Odlično poznavanje naučne literature i postojećih istraživanja proučavane oblasti, nastavni, prevodilački i lektorski rad, omogućili su autorima da svoja znanja sistematično i koncizno izlože i obrazlože. Potvrđujući važnost pravopisa, danas posebno u digitalnom svetu, istovremeno ga čineći prijemčivim, ova knjiga je dragocen prilog ne samo nastavi jezika nego i jezičkoj kulturi uopšte.

Dr Jelica Živanović

Udžbenik *Pravopis u kontrastu* predstavlja knjigu koja se čuva, kojoj se čitalac vraća, koja postaje referenca za pisanje kako običnih imejlava, tako i ozbiljnih istraživačkih radova. Iako su autori ovog udžbenika, doc. dr Saša Čorboloković i doc. dr Valentina Gavranović imali na umu studente sa studijskog programa Anglistika, njegova primena može biti raznovrsna i pomoći budućim, ali i sadašnjim, akademskim građanima da na pravi način unaprede svoj pravopis i izbore se sa nedoumicama, sa kojima se, neizostavno, svi susrećemo. Posebnu čar ovom pravopisu daje upravo činjenica da je napravljen kroz kontrastivnu analizu dvaju jezika, te skreće pažnju na najbitnije sličnosti i razlike, koje je, tako prikazane, lakše zapamtiti i uočiti.

Dr Ana Tripković